

**Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce
sv. Alžbety, n. o.**

Sociálna práca v tret'om sektore

Libuša Radková

Bratislava 2024

©Libuša Radková: Sociálna práca v treťom sektore. 2024

Druhé doplnené a rozšírené vydanie.

ISBN: 978-80-8132-286-0

Počet strán: 97

Vydal: VŠZaSP sv. Alžbety, n.o., Bratislava

Recenzenti:

mim. prof. Lucia Ludvigh Cintulová, PhD.

PhDr. Szilvia Buzalová, PhD.

Obsah

Predslov	5
Sociálna práca a dobrovoľnícke organizácie	6
Politická a ekonomická štruktúra štátu ako východisko sociálnej práce	8
Základné pojmy vo vzťahu k neziskovým organizáciám	11
Právne formy neziskových organizácií na Slovensku a zákony upravujúce ich činnosť	14
Registrácia verejnej zbierky	30
História spolkovej činnosti na Slovensku	38
Cirkevné a charitatívne organizácie na Slovensku	43
Vývoj tretieho sektora u nás po roku 1989	45
Vzťahy mimovládnych organizácií a štátu u nás	49
Tretí sektor po roku 1989 na Slovensku podľa výskumov	52
Niektoré príklady mimovládnych organizácií pôsobiacich v sociálnej oblasti	55
Dobrovoľnícke aktivity v postkomunistickom štáte	58
Získavanie a podpora dobrovoľníkov	62
Dobrovoľníctvo na Slovensku	66
Neziskové organizácie a vzťahy s verejnosťou	69

Neziskový sektor a vzťahy s médiami	72
Význam tímovej práce v neziskovom sektore	75
Etické aspekty sociálnej práce v dobrovoľníckych organizáciách	77
Financovanie MNO	83
Literatúra	91
Prílohy	94

Predslov

Milí študenti,

dostávajú sa Vám do rúk druhé rozšírené a aktualizované vydanie publikácie, ktorá vás uvedie do problematiky mimovládnych neziskových organizácií na Slovensku. Snažili sme sa zahrnúť do nich najfrekventovanejšie pojmy a problémy, s ktorými sa v tejto oblasti môžete stretnúť a osvetliť Vám význam tretieho sektora v sociálnej práci ako aj pri formovaní modernej otvorenej občianskej spoločnosti.

Autorka v tejto publikácii čerpala z literárnych zdrojov a skúseností najvýznamnejších aktivistov neziskových organizácií nielen na Slovensku, ale i v Českej republike, ako aj zo svojich viacročných skúseností práce dobrovoľníčky vo viacerých organizáciách so sociálnym zameraním, či zo svojej profesionálnej práce v Slovenskej akademickej informačnej agentúre – servisnom centre pre tretí sektor. Ako cenný zdroj informácií jej poslúžili i rozhovory s pracovníkmi neziskového sektora nielen na Slovensku, ale i v nových demokraciách po páde komunizmu, západnej Európe či USA. Všetkým týmto “spoluautorom” chcem úprimne poďakovať.

Verím, že táto publikácia poslúži nielen študentom sociálnej práce, ale všetkým, ktorí sa o uvedenú problematiku zaujímajú.

Bratislava, 20.1.2024

Libuša Radková

Sociálna práca a dobrovoľnícke organizácie

Od Novembra 1989 sa aj na Slovensku postupne diferencovali tri základné segmenty, v ktorých sa organizuje život spoločnosti: štátne organizácie hľadajú opodstatnenosť svojej existencie a rozsah svojho pôsobenia, hospodárske organizácie sa učia správať trhovo, neziskové mimovládne organizácie vytvárajú novú občiansku črtu spoločnosti.

Sociálna práca a dobrovoľnícke organizácie sú priamo i nepriamo späté tak historicky ako aj kultúrne a civilizačne. Urobiť vo všeobecnosti niečo pre iného, čo nevyplýva priamo z povinnosti či zákona, bolo vždy a bude vždy aktom dobrovoľným, aktom slobodnej vôle, slobodného človeka. A tak neprekvapuje, že dobrovoľnícke aktivity v sociálnej práci sa mohli rozvíjať v minulosti lepšie a efektívnejšie v demokratických podmienkach spoločenského zriadenia. Totalitné politické systémy ich vždy potláčali, obmedzovali alebo manipulovali nimi. Je to práve politická sloboda človeka, ktorá motivuje jeho vôľu a rozhodnutia k novým postojom v činnosti zameranej na sociálnu oblasť.

Súčasnú postkomunistickú obdobie s výraznými zmenami a ich následkami tak ekonomickými ako aj sociálnymi v najširšom slova zmysle vytvára špeciálne vhodnú klímu pre potreby dobrovoľníckych aktivít v sociálnej práci. (BEDNAŘÍK A. a kol. 1998)

Rovnako sektor štátny ako aj súkromný nemôžu komplexne a efektívne riešiť nahromadené sociálne problémy bez tretieho sektora, nevládných, neziskových a dobrovoľníckych organizácií. Ich činnosť sa v demokratickej spoločnosti chápe v partnerských vzťahoch so štátnymi a súkromnými či trhovými organizáciami.

Výchova budúcich sociálnych pracovníkov sa ukázala byť v našich podmienkach historickou nutnosťou a to v nových podmienkach i keď s mnohými staronovými úlohami. Sociálny pracovník s vysokoškolským vzdelaním bude predstavovať vzdelaného a na profesionálnej úrovni dobre pripraveného pracovníka, od ktorého bude očakávať spoločnosť manažérsku, organizátorskú činnosť, vždy však spätú so službou a pomocou konkrétnemu človeku alebo konkrétnej skupine občanov. Pritom nepôjde len o pomoc, ale súčasne o motiváciu sociálneho klienta k zodpovednosti za svoj život a život svojej rodiny so snahou prejsť od pasívneho prijímania pomoci k aktívnej svojpomoci, ba i pomoci iným.

Do tohto procesu vstupujú i dobrovoľnícke organizácie a sociálny pracovník potrebuje o nich nielen vedieť, ale aktívne s nimi spolupracovať. Ba viac, potrebuje sa naučiť ich zakladať, vytvárať a organizovať. Potrebuje sa naučiť spolupracovať s médiami, využívať ich

vplyv na verejnú mienku a prípravu legislatívnych opatrení vyžadujúcich podporu verejnosti. Ale rovnako potrebuje sa naučiť asertívne komunikovať a riešiť konfliktné situácie. Jeho činnosť bude i spoločensky akceptovaná, ba vysoko a prestížne hodnotená, ak do svojej práce začlení aj etické princípy ako súčasť svojej celoživotnej profesionálnej formácie. Cieľom tejto práce je spojiť sociálnu prácu s jednou z najdôležitejších oblastí záujmov a smerovania dobrovoľníckych organizácií akou je oblasť sociálna a to tak v našich súčasných podmienkach ako aj z hľadiska budúcich vízií a potrieb.

Politická a ekonomická štruktúra štátu ako východisko sociálnej práce.

Sociálny komfort, spokojnosť občanov a systém sociálnej práce sú závislé na ekonomike štátu. Čím je ekonomika výkonnejšia, konkurencieschopnejšia a bohatšia, tým väčšími a úplnejšie môže uspokojovať tie potreby ľudí, ktoré pokrýva tzv. systém sociálnej starostlivosti. Zároveň existuje i opačná súvislosť, že spravodlivý systém sociálneho zabezpečenia má blahodárny vplyv na rozvoj ekonomiky.

Čo znamená v tomto kontexte spravodlivý systém sociálneho zabezpečenia? Ideologický **socialistický systém** / nie komunistický, ale chápaný v zmysle západnej sociálnej demokracie/ chápe sociálnu spravodlivosť ako rovnosť životných podmienok a kladie dôraz na štátom organizovanú solidaritu, vyrovnávanie životnej úrovne a životných podmienok, teda akési prerozdelenie. Na druhej strane **liberálny systém** chápe sociálnu spravodlivosť ako rovnosť životných príležitostí s dôrazom na osobnú iniciatívu a zodpovednosť. Ako určitá kombinácia oboch sa predstavuje **konzervatívny systém**, ktorý vychádza z liberálnej koncepcie rovnosti životných príležitostí, ale súčasne kladie dôraz aj na vyrovnávanie životných podmienok nielen zásahmi štátu, ale prirodzenou solidaritou, založenou na ľudskej, občianskej, kresťanskej spolupatričnosti a solidarite ako aj na pevných rodinných vzťahoch (MATOUŠEK, O. a kol. 2012).

Tieto modely majú svoje uplatnenia v rôznych štátoch sveta. Tak napr. konzervatívny model sa úspešne uplatňuje v Nemecku, Francúzku, Taliansku, zatiaľ čo systém liberálny prevláda v USA, Austrálii a Novom Zélande a konečne sociálne demokratický či socialistický model v škandinávskych krajinách (BEDNAŘÍK A. a kol. 1998)

Spomínané systémy majú svoje klady aj zápory. Napr. model škandinávsky je spojený s veľmi vysokým zdanením a rizikom zneužívania sociálnych príspevkov. Tento využívali a využívajú z určitého aspektu i niektorí naši rómski spoluobčania.

Modely fungovania systémov sociálneho štátu a ich dôsledky na podobu a štruktúru neziskových organizácií

Liberálny model

Tento typ štátu chápe sociálnu spravodlivosť ako *rovnosť príležitostí*. Pre znevýhodnené skupiny túto rovnosť príležitostí vytvára najprv rodina, ďalej miestne samosprávy a neziskové organizácie.

Všetci občania majú šancu kúpiť si potrebnú službu na dobre rozvetvenom trhu. Sociálne problémy sa riešia hlavne na úrovni miestnych komunít (local government, u nás by to bolo

obecne zastupitelstvo). Tie vytvárajú podmienky pre fungovanie neziskových subjektov ako aj komerčných sociálnych služieb, v prípade napr. živelných pohrôm spolupracujú s dobrovoľníkmi. V poskytovaní služieb hrá významnú úlohu *privátny, komerčný sektor*. Pre tých, čo si plne nemôžu dovoliť získavať služby prostredníctvom trhu, je aktuálna možnosť obrátiť sa na pomoc na rodinu, príbuzenstvo a lokálne organizované siete neziskových a dobrovoľníckych organizácií. Tie poskytujú len také služby, ktoré nepokrývajú privátne inštitúcie. Štát poskytuje záchrannú sieť pomáhajúcich inštitúcií a služieb iba tým, čo prepadli sitom privátnych a dobrovoľníckych inštitúcií.

Konzervatívny model

Je určitou kombináciou liberálneho a sociálne-demokratického modelu. Sociálna spravodlivosť je chápaná ako rovnosť príležitostí posilnená určitou rovnosťou materiálnych podmienok (na ktoré dohliada štát).

Na prvom mieste v poskytovaní služieb sú *trhové inštitúcie*. Schopnosť občanov kupovať si služby je posilnená pomocou *systémov povinného poistenia*, ktoré reguluje štát. Štát tiež preberá zodpovednosť za ľudí, ktorí sa neuplatnia na trhu práce a nemajú možnosť využívať služby privátnych subjektov. Organizácie tretieho sektora tu musia byť mimoriadne profesionálne, lebo pracujú vo veľmi súťaživom prostredí, kde musia dokazovať svoju kvalitu v konfrontácii so štátnymi službami, dotovanými prostredníctvom systémov povinného poistenia.

Sociálnodemokratický model

V takomto štáte sa sociálna spravodlivosť chápe ako *rovnosť podmienok*, najmä materiálnych, na ktorej sa v podstatnej miere podieľa štát.

Zodpovednosť za poskytovanie služieb spočíva *predovšetkým na štáte*. Na druhej strane majú občania stále možnosť zakúpiť si služby na trhu. *Úloha treťosektorových organizácií je minimalizovaná* na atraktívny alebo chýbajúci doplnok štátnych služieb. Rola treťosektorových organizácií sa posúva viac do sféry občianskej advokácie, kontroly a konštruktívnej kritiky štátnych inštitúcií.

Nevýhodou tohto modelu je veľmi vysoké daňové zaťaženie obyvateľstva. Vysoké dane niekedy demotivujú podnikateľov a živnostníkov produkovať viac alebo sa pracovne viac angažovať. Takto chápaný sociálny štát sa môže ekonomicky stať slepou uličkou, kde potreby vždy budú prevyšovať možnosti štátu ich financovať. Niektoré štáty vlastnia nerastné bohatstvo, ktoré im poskytuje dodatočné finančné zdroje na pokrytie potrieb občanov (Např. v Nórsku naftové vrty). (BEDNAŘÍK A. a kol. 1998)

Politická nestabilita, striedanie vlád, politické kompromisy v koalíciách na Slovensku spôsobujú, že Slovensko ešte stále hľadá svoj model.

Pád komunizmu a prechod k trhovej ekonomike spojený so zneužívaním politickej moci k osobnému obohacovaniu jednotlivcov, vykrádanie a tunelovanie národného bohatstva, viedli k neschopnosti štátu pokryť výdavky na vzdelávanie, zdravotnícku a sociálnu starostlivosť v potrebnej miere a súčasne so stále sa zvyšujúcimi nárokmi k zhoršovaniu sociálnej situácie, k určitým formám nespokojnosti a protestom. Nevyriešili sme zníženie korupcie a boj proti nej bol zabrzdený oligarchami prepojenými s vládnymi predstaviteľmi, stali sme sa majstrami v zneužívaní eurofondov a ich tunelovaní pre obohacovanie jednotlivcov, a to až tak, že sme sa stali štátom kde vládne štruktúry sú prepojené s mafiou. Rovnako je u nás v súčasnosti ohrozená nezávislosť súdov. S tým sa spája neschopnosť vytýčiť si dlhodobé ciele vo vzdelávaní, sociálnej oblasti, podpore inovácií, ktoré viedli k hromadnému odchodu šikovných a nadaných mladých ľudí z krajiny. Zneužívanie eurofondov, ktoré sa mali použiť na inovácie a rozvoj a vytunelovávanie štátu sa citeľne odrazili v ekonomickom well being obyvateľstva, proste tie peniaze niekde chýbajú. Svetová pandémia a strašná vojna vedená proti svojprávnenému a nezávislému štátu – nášmu susedovi, ovplyvnila ekonomickú situáciu na celom svete, ktorá veľmi ovplyvňuje aj sociálnu stabilitu v našej krajine (BEDNAŘÍK A. a kol. 1998)

Neziskový sektor sa v tejto situácii stáva nepohodlným a pojem „mimovládky“ sa stalo v niektorých kruhoch takmer nadávkou.

Napriek tomu neziskové organizácie u nás fungujú a významne prispievajú k zlepšeniu situácie aj v sociálnej oblasti, kde často vyplňajú potreby spoločnosti, na ktoré nestačí štát.

Základné pojmy vo vzťahu k neziskovým organizáciám.

Poznanie základných pojmov v sociálnej sfére spoločnosti je veľmi dôležité a potrebuje určité upresnenia.

Súčasnú spoločnosť môžeme rozdeliť to troch sektorov :

1. sektor štátny
2. sektor súkromný
3. tretí sektor, neziskový, mimovládny

Tretí sektor je sektor pôsobiaci medzi štátom a trhom má ďalšie členenie pojmov, ktoré ho charakterizujú.

Neziskový sektor kladie pri svojej charakteristike dôraz na to, že na rozdiel od komerčných a ziskových organizácií nie je jeho cieľom vytvárať zisk a rozdeľovať ho medzi vlastníkov. Ak aj nejaký zisk dosiahne, vracia ho späť do ďalších verejnoprospešných programov.

Dobrovoľnícky sektor vyzdvihuje podiel dobrovoľníkov i keď v neziskových organizáciách, najmä tých rozvinutých, často pracujú i platení zamestnanci.

Nezávislý sektor zvyčajne zdôrazňuje nezávislosť od štátu a trhu, hoci ide o nezávislosť relatívnu, pretože organizácie tretieho sektora sú v demokratickej spoločnosti dotované tak štátom ako i súkromným sektorom.

Ak hovoríme o **mimovládnych organizáciách /MVO/** - v medzinárodnej komunikácii NGOs, **non-governmental organizations**, chápeme, že ide o organizácie, ktorých založenie a činnosť nie sú viazané na rozhodnutie štátneho orgánu a nie sú mu bezprostredne podriadené, majú teda neštátny charakter.

Charitatívne /humánne, dobročinné, filantropické/ organizácie majú verejnoprospešný charakter založený na ľudskej solidarite, milosrdnej, kresťanskej láske k blížnemu a pod.

Svojpomocné skupiny /skupiny, kluby organizácie/ zdôrazňujú vo svojej činnosti vlastné sily, schopnosti a skúsenosti, vzájomnú pomoc, poskytovanú mimo rámec profesionálnych, oficiálnych služieb.

V zahraničí sa používa názov i **sektor oslobodený od daní**, /Tax-exempt sector /, čím v názve zdôrazňuje oslobodenie od niektorých daní ako je daň z príjmu, daň z majetku a iné finančné úľavy / pri poštovnom styku, pri clách a pod./. S takými organizáciami sa stretávame v USA a západnej Európe.

Súkromný neziskový sektor je ďalšie označenie pre organizácie, ktoré vznikli ako súkromné, ale slúžia verejným cieľom ako sú súkromné nemocnice, ústavy sociálnej starostlivosti, vzdelávacie inštitúcie, školy, univerzity, vedecké ústavy, výskumné

a informačné centrá, školiace a rekvalifikačné centrá, kultúrne inštitúcie ako sú múzeá umelecké galérie, symfonické orchestre, rôzne profesné združenia a pod (BÚTORA, M. 1998)

Osobitný význam má občianska dimenzia tretieho sektora a úzka súvislosť s občianskou spoločnosťou, ktoré stoja na hodnotách nezávislosti, osobnej iniciatíve, solidarite a pluralizme. Ich hlavnou úlohou je pomáhať, uspokojovať materiálne, sociálne, psychické, duchovné a iné potreby a túžby, ktoré neuspokojuje ani štát ani trh. Umožňujú jednotlivcom združovať sa na presadzovaní spoločenských záujmov, na ochranu práv jednotlivcov a skupín, na podporu programov zameraných na zlepšenie kvality života.

Podnecujú politické schopnosti a aktivity občanov, ale inými spôsobmi a prostriedkami ako tradičné politické prostriedky a kanály. Motivujú spoločnosť k všestranným záujmom, ktoré môžu spájať ľudí z rozdielnymi politickými, etnickými, náboženskými či regionálnymi záujmami. Vytvárajú priestor pre rast a formovanie schopných jednotlivcov učiť sa diskutovať o problémoch, utvárať koalície, zháňať prostriedky, medializovať svoje programy a ciele. Sú miestom formovania demokratických postojov, tolerancie, ochoty ku kompromisom, úcty k iným názorom včítane názorov diskriminovaných a nižších sociálnych skupín. Dobre fungujúce dobrovoľnícke združenia môžu rovnako odbremeniť štát od niektorých úloh či povinností (BEDNÁRIK A. a kol. 1998)

Avšak niektoré organizácie tretieho sektora sú schopné tiež kontrolovať štátnu moc, podieľať sa na vzniku a formovaní demokratických inštitúcií, obhajobe ľudských práv, kontrole volieb a pod. Rozširujú informácie a postoje na rôzne názory verejnej politiky, aby sa tak občania mohli rozhodovať lepšie a kvalifikovanejšie. Dokonca môžu poskytovať občanom i ťažko dostupné informácie o vládnych aktivitách. To všetko môže viesť nedemokratické vládne štruktúry k ich kritike a rôznym dezinformáciám o nich (SINCLAIR, K. 1998).

Základné znaky neštátnych neziskových organizácií

Pri všetkej rozmanitosti organizácie a združenia pôsobiace v mimovládnom neziskovom sektore majú zvyčajne niekoľko spoločných črt:

- **Verejnoporospešnosť**

Prostredníctvom týchto organizácií sa občania môžu zúčastňovať na verejnoprospešných aktivitách v rôznych oblastiach ako sú: humanita, charita, sociálna starostlivosť, vzdelávanie, kultúra, ochrana životného prostredia, ľudské práva a podobne.

- **Formálna štruktúra**

Organizácie neziskového sektora sú do istej miery inštitucionalizované, majú právnu subjektivitu a môžu vstupovať do zmluvných vzťahov.

- **Neziskovosť**

Ich cieľom nie je vytvárať zisk za účelom súkromného obohatenia, ale prípadný zisk vracajú späť do svojich programov, ktoré súvisia so základným poslaním organizácie

- **Neštátnosť – súkromný charakter**

Sú inštitucionálne oddelené od štátu. V ich správnych radách neprevládajú vládni úradníci. Vznikli ako prejav slobodného rozhodnutia slobodných občanov. Neznamená to však, že nemôžu byť finančne podporované z verejných zdrojov.

- **Samosprávnosť**

Nekontroluje ich ani štát, ani inštitúcie, ktoré stoja mimo nich. Majú vlastné kontrolné mechanizmy. Po zaregistrovaní sa podľa príslušných právnych úprav sa ich činnosť riadi zriaďovacími dokumentmi. Ich finančné operácie sa riadia platnými zákonnými normami a predpismi.

- **Dobrovoľnícky charakter**

V ich činnosti sa prejavuje určitý stupeň dobrovoľnosti. Často pracujú na vyslovene dobrovoľnej báze, najmä ak ide o menšie organizácie komunitného charakteru. Niektoré organizácie zamestnávajú platených profesionálov na kľúčových pozíciách, ktorých prácu dopĺňajú v rôznej miere dobrovoľníci. Členovia správnych rád vykonávajú svoju prácu takisto bez nároku na finančnú odmenu ((BEDNAŘÍK A. a kol. 1998)

Právne formy neziskových organizácií na Slovensku a zákony upravujúce ich činnosť

Právne formy neštátnych neziskových organizácií na Slovensku sú 4:
občianske združenie, nezisková organizácia poskytujúca všeobecneprospešné služby, neinvestičný fond, nadácia.

Jednotlivé formy ošetrujú nasledovné zákony:

- Občianske združenie zák. č. 83 / 90 Z. z. o združovaní občanov
- Nezisková organizácia poskytujúca všeobecneprospešné služby
Zák. č. 35 / 2002 Z. z.
- Neinvestičný fond zák. č. 147 / 97 Z. z. o neinvestičných fondoch
- Nadácia zák. č. 34 / 2002 Z. z. o nadáciách

Právo občanov na združovanie garantuje Ústava SR, článok 29.

Zákon o združovaní občanov nezahŕňa združovanie v politických stranách - zákon č. 424 / 1991z.z. ani cirkvách - Zákon o cirkvách a náboženských spoločnostiach č. 308 /90

Ďalšie zákony, ktoré sa dotýkajú niektorých prvkov *neziskovej činnosti* sú:

Občiansky zákonník - ustanovenia §§ 20 f-20 - Záujmové združenia právnických osôb

§§829 -841 - Zmluva o združení - združenia dobrovoľníkov bez právnej subjektivity

§§ 724 - 730 - Príkazná zmluva - dobrovoľnícka činnosť fyzickej osoby

Aktivity **medzinárodných neziskových organizácií** pôsobiacich na Slovensku sú regulované zákonom č.116 / 1985 z. z. o podmienkach činnosti organizácií s medzinárodným prvkom v znení zákona č. 157 / 1989 Z. z. Tieto organizácie sa môžu registrovať i podľa zákona o nadáciách, neinvestičných fondoch a neziskových organizáciách.

Činnosť profesijných a neprofesijných komôr, Slovenského červeného kríža, Matice slovenskej, poľovníckych združení a rybárskych zväzov upravujú *samostatné zákony*.

Občianske združenie

Občianske združenie (OZ) upravuje zákon č. 83/1990 Z. z. o združovaní občanov platnom znení.

Občianske združenia sú najrozšírenejšou právnou formou v rámci neziskového sektora. Uvedený zákon oprávňuje občanov zakladať rôzne spolky, spoločnosti, hnutia, zväzy, kluby a združovať sa nich.

OZ sú *združenia osôb*, ktoré zakladajú občania na uspokojovanie *najmä vlastných záujmov svojich členov*. (To ale nevylučuje činnosť v prospech ľudí zvonka organizácie). V rámci nich členovia svojpomocne realizujú záujmovú činnosť, pre ktorú sa rozhodli združiť. Tým však nie je vylúčená možnosť, aby OZ poskytovali všeobecne prospešné služby. O službách poskytovaných OZ sa však predpokladá, že sa budú týkať hlavne ich členov. Členmi môžu byť okrem fyzických i právnické osoby.

OZ nemôžu vzniknúť s cieľom zárobkovej činnosti, zabezpečenia riadneho výkonu určitých povolání (napríklad s cieľom poskytovať právne služby – toto upravujú špeciálne zákony). Zákon zakazuje združenia, ktorých cieľom by bolo obmedzovať osobné slobody, politické či iné práva občanov pre ich rasu, pôvod, národnosť alebo zmýšľanie. OZ vznikajú na základe rozhodnutia minimálne 3 osôb (tzv. zakladajúci členovia), z ktorých aspoň jeden musí byť starší ako 18 rokov.

Zákon na rozdiel od nadácií nepredpisuje OZ žiadnu formálnu štruktúru orgánov a ponecháva to na ich stanovách. Preto sa u nás môžeme stretnúť so združeniami s najrôznejšou štruktúrou podľa potrieb organizácie.

Nakladanie s majetkom OZ tiež nie je zákonom limitované. OZ môžu podnikáť a na vlastnú správu môžu využívať ľubovoľný podiel svojich výdavkov. Nie sú ani povinné oznamovať zdroj a pôvod svojich príjmov ani vypracovávať výročné správy.

OZ zanikajú buď zlúčením s inou organizáciou (podľa platných stanov) alebo dobrovoľným rozpustením (upravujú to stanovky OZ). Takisto môže zaniknúť rozhodnutím Ministerstva vnútra SR (v prípade, že OZ závažným spôsobom poruší zákon, napr. ak propaguje fašizmus, násilie, rasovú neznášanlivosť a pod.) (<https://www.itretisektor.sk/pravo/pravne-formy-organizacii-neziskoveho-sektora/>).

Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby (NO)

Je to právnická osoba, predmetom činnosti ktorej je poskytovanie všeobecne prospešných služieb, a to najmä klientom navonok, mimo organizácie. Medzi tieto podľa

zákona patria: poskytovanie zdravotnej starostlivosti, humanitná starostlivosť, rozvoj a ochrana duchovných a kultúrnych hodnôt, doplnkové vzdelávanie detí a mládeže, organizovanie telesnej výchovy a športu pre deti a mládež, tvorba a ochrana životného prostredia, poskytovanie sociálnych služieb, služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti, zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu

Orgány NO sú: správna rada, riaditeľ, dozorná rada, príp. revízor, prípadne iné orgány, ak to určí štatút.

Zakladateľom NO môže byť fyzická alebo právnická osoba. Zakladateľská listina alebo zmluva musí určovať výšku peňažných prípadne nepeňažných vkladov, ktoré zakladatelia vkladajú do neziskovej organizácie, ak tak urobia, vklad však zákon nevyžaduje. Výšku vkladu ani spôsob jeho vloženia však zákon neurčuje – záleží to len na zakladateľoch.

Podľa zákona NO môže vykonávať podnikateľskú činnosť s podmienkou, že táto neohrozí kvalitu, rozsah a dostupnosť služieb. Zisk z takéhoto podnikania nesmie byť použitý v prospech zakladateľov, zamestnancov ani členov orgánov NO, ale musí byť v celom rozsahu použitý na zabezpečenie všeobecne prospešných služieb.

NO musí vo svojom účtovníctve oddelene viesť výnosy a náklady spojené s verejnou prospešnou službou, výnosy a náklady spojené s podnikateľskou činnosťou a výnosy a náklady spojené so správou NO. Výška výdavkov na správu NO určuje správna rada každoročne podľa potrieb NO.

Názov NO musí obsahovať označenie “nezisková organizácia” alebo skratku “n. o.” (<https://www.itretisektor.sk/pravo/pravne-formy-organizacii-neziskoveho-sektora/>).

Neinvestičný fond (NF)

Je na rozdiel od nadácie *účelovým združením peňažných prostriedkov* (nie majetku), ktoré zriaďovateľ určil na financovanie všeobecne prospešných cieľov. Za všeobecne prospešné ciele zákon považuje rozvoj a ochranu duchovných hodnôt, ľudských práv, životného prostredia, prírodných a kultúrnych hodnôt, vzdelávania, zdravia a rozvoj sociálnych služieb. Prostriedky NF je možné poskytnúť nielen neziskovým organizáciám, ale použiť ich i na individuálne účely v súlade s vyššie uvedenými všeobecne prospešnými cieľmi, napr. financovanie operácie, poskytovanie podpory rodinám v ťažkostiach, kúpu zdravotníckeho zariadenia, rekonštrukcie kultúrnych pamiatok apod.

Jednou z podmienok vzniku fondu je minimálny vklad vo výške určenej zákonom. Zriaďovateľ je povinný splatiť vklad v lehote určenej v zakladacej listine (dĺžka lehoty nie je predpísaná, ale musí byť určená v zriaďovacej listine / zmluve).

NO je skôr zameraný na jednorazové a krátkodobé programy a projekty, aj keď sa nevyklučujú projekty dlhodobé. Preto je možné prostriedky fondu použiť až po výšku minimálneho vkladu.

Zákon podobne ako u nadácií predpisuje základnú organizačnú štruktúru a jej vzájomné vzťahy, ktorým sa musí podriaďovať i štatút. Orgánmi NF sú: správna rada (rozhodovací orgán) a správca (výkonný orgán), prípadne iné orgány, ak tak stanoví štatút.

Prostriedky na vlastnú správu fondu sú limitované na 15% celkových ročných výdavkov. Prostriedky fondu nesmú byť použité na podnikanie. NF môže organizovať verejné zbierky, lotérie, športové, kultúrne, vzdelávacie akcie a predávať vlastnú literatúru podporujúcu účel fondu. Vyžaduje sa audit pri úhrne výdavkov a príjmov nad určitú hranicu. NF má povinnosť predkladať výročnú správu príslušnému krajskému úradu s prehľadom o daroch a príspevkoch do 15.4. ďalšieho roka. Je možné zachovať anonymitu darcov.

V názve NO musí byť označenie "neinvestičný fond" alebo skratka "n. f." (<https://www.itretisektor.sk/pravo/pravne-formy-organizacii-neziskoveho-sektora/>).

Nadácia

Nadácia je *účelové združenie majetku*. Jej podstatou je majetok, ktorý tvoria veci, peňažné prostriedky, cenné papiere a iné peniazmi ocenené hodnoty, ktoré zriaďovateľ určí na plnenie všeobecne prospešného účelu. Zákon o nadáciách vyžaduje od zriaďovateľa minimálny vklad pri zriadení nadácie v určenej výške. (tzv. nadačné imanie), Nadačné imanie nesmie klesnúť pod určenú výšku.

Majetok nadácie je možné používať iba na všeobecne prospešné účely, ktoré zákon definuje takto: rozvoj a ochrana duchovných a kultúrnych hodnôt, realizácia a ochrana ľudských práv alebo iných humanitných cieľov, ochrana a tvorba životného prostredia, zachovanie prírodných hodnôt, ochrana zdravia, ochrana práv detí a mládeže, rozvoj vedy, vzdelania, telovýchovy a plnenie individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca alebo skupinu osôb v ohrození života alebo ak potrebujú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou.

Zákon predpisuje i štandardnú organizačnú štruktúru orgánov nadácie so striktnými vzájomnými vzťahmi, ktorým sa musí podriaďovať i štatút nadácie. Orgány nadácie sú: správna rada (najvyšší rozhodovací orgán), dozorná rada alebo revízor (kontrolný orgán), a správca (výkonný orgán).

Zákon limituje podnikanie nadácie na tieto činnosti: prenájom nehnuteľností, organizovanie kultúrnych, vzdelávacích, spoločenských alebo športových akcií, ak je to v súlade s jej verejnoprospešným účelom.

Nadácie sú povinné vypracovávať výročnú správu, ktorú musia predložiť na Ministerstvo vnútra SR do 15.5. nasledujúceho roka. Je možné zachovať anonymitu darcov a v prípade daru nad určitú výšku sú povinné oznámiť darcovi, ako s prostriedkami naložili. Ročnú uzávierku musí overiť audítor a nadácia je povinná jej výsledky zverejniť do 15.5. v Obchodnom vestníku (<https://www.itretisektor.sk/pravo/pravne-formy-organizacii-neziskoveho-sektora/>).

Ako založiť občianske združenie

Podľa § 20f Občianskeho zákonníka právnické osoby na ochranu svojich záujmov alebo na dosiahnutie iného účelu môžu vytvárať záujmové združenia právnických osôb. Zákonom bližšie nevymedzený účel však musí byť v súlade so zákonom a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi (<https://www.minv.sk/?informacie-o-registracii-6>)

Združenie nie je podnikateľským subjektom, môžu ho zakladať výlučne len právnické osoby.

Predmetom činnosti združení by malo byť najmä uspokojovanie oprávnených záujmov a potrieb jeho zakladateľov (členov). Mohlo by ísť "najmä" o zabezpečenie koordinácie niektorých spoločných činností, odborných služieb, humanitných cieľov, rozvojových programov, zastupovanie zakladateľov (členov) pred štátnymi, spoločenskými a inými orgánmi a inštitúciami

Založenie združenia možno vykonať dvoma spôsobmi:

- Zakladateľskou zmluvou – uzavretou zakladateľmi (opatrenou ich názvami, podpismi a pečiatkami). K zmluve musia byť priložené stanovy a určenie osôb oprávnených konať v mene združenia (štatutárne orgány) schválené zakladateľmi
- Uznesením ustanovujúcej členskej schôdze. K uzneseniu musí byť pripojená zápisnica, v ktorej sa uvedie: že došlo k založeniu združenia, t.j. ktoré právnické osoby so združením súhlasili
- účel, ktorý sa má takýmto združením dosiahnuť

- zoznam zakladajúcich členov s ich názvami, sídlom a podpismi členov. Podľa § 19 c) OZ sídlom právnickej osoby sa rozumie adresa, na ktorej sa uskutočňuje organizovanie jej činnosti

K zápisnici musia byť priložené:

- stanovy schválené ustanovujúcou členskou schôdzou, resp. zakladateľmi
- určenie osôb oprávnených konať v mene združenia (štatutárne orgány), ktoré schválila ustanovujúca členská schôdza

§ 20h

Stanovy združenia určia názov, sídlo a predmet činnosti združenia, úpravu majetkových pomerov, vznik a zánik členstva, práva a povinnosti členov, orgány združenia a vymedzenie ich pôsobnosti, spôsob zrušenia združenia a naloženie s jeho likvidačným zostatkom. Členstvo v združení možno viazať na určitý členský príspevok.

Stanovy schvaľujú zakladatelia alebo ustanovujúca členská schôdza. Stanovy určia spôsob, ktorým sa stanovy menia a dopĺňajú (<https://www.minv.sk/?informacie-o-registracii-6>)

Registrácia združenia

Registráciu vykonávajú okresné úrady v sídle kraja – odbory všeobecnej vnútornej správy. Register záujmových združení právnických osôb je zverejnený na internetovej stránke sekcie verejnej správy Ministerstva vnútra Slovenskej republiky a na internetových stránkach príslušných úradov.

Návrh na zápis do registra podáva osoba splnomocnená zakladateľmi alebo ustanovujúcou členskou schôdzou.

Združenie vzniká zápisom do registra združení. Register vedie okresný úrad v sídle kraja príslušný podľa sídla združenia. Konanie o registrácii združenia sa začína na písomný návrh, ktorý podáva splnomocnená osoba na tento úkon, poverená zakladateľmi alebo ustanovujúcou členskou schôdzou.

Združenie nadobúda právnu spôsobilosť a stáva sa právnickou osobou zápisom do registra. Rozhodnutie o zápise má mať formu rozhodnutia v správnom konaní. Z uvedeného dôvodu musí obsahovať všetky náležitosti určené v ustanovení § 47 zákona č. 71/1967 Zb. o

správnom konaní. O odvolaní proti rozhodnutiu registrového úradu rozhoduje Ministerstvo vnútra SR. Registrový úrad oznámi vznik združenia, jeho názov a sídlo krajskej správe Štatistického úradu SR do 10 dní odo dňa registrácie.

K návrhu na zápis do registra sa prikladá

- zakladateľská zmluva alebo uznesenie a zápisnica z ustanovujúcej členskej schôdze
- stanovy
- určenie osôb oprávnených konať v mene združenia (meno a priezvisko, adresa bydliska)
- správny poplatok (potvrdenie o úhrade v hodnote 66 €)

Do registra združení sa zapisujú tieto údaje:

- názov a sídlo združenia
- predmet činnosti
- orgány, prostredníctvom ktorých združenie koná
- mená osôb vykonávajúcich ich pôsobnosť (štatutárni zástupcovia)

Do registra združení sa zapisuje aj zmena alebo zánik zapisovaných skutočností (zmena sídla, štatutárnych orgánov a pod.).

Náležitosti stanov (§ 20 h)

- názov združenia
- sídlo združenia (v rozsahu adresa sídla, orientačné číslo; súpisné číslo, ak bolo pridelené; PSČ a názov obce/mesta)
- predmet činnosti
- úprava majetkových pomerov
- vznik a zánik členstva
- práva a povinnosti členov
- orgány združenia a vymedzenie ich pôsobnosti
- spôsob zrušenia združenia a naloženie s jeho likvidačným zostatkom

Stanovy môžu obsahovať aj ďalšie skutočnosti, napr. členstvo v združení možno viazať na určitý členský príspevok. Stanovy schvaľujú zakladatelia alebo ustanovujúca členská schôdza. Stanovy určia spôsob, ktorým sa stanovy menia a dopĺňajú. Voľba formy založenia združenia (zmluvou, uznesením ustanovujúcej členskej schôdze) závisí od počtu právnických osôb, ktoré sa rozhodli združenie založiť (<https://www.minv.sk/?informacie-o-registracii-6>)

Zánik združenia

Podľa § 20a ods. 2) OZ združenie zaniká výmazom z registra. Spôsob zrušenia združenia a tiež naloženie s jeho likvidačným zostatkom určujú stanovy. Pokiaľ majetok združenia neprechádza na právneho nástupcu, vyžaduje sa pred zánikom združenia jeho likvidácia. Pri nej sa primerane použijú ustanovenia Obchodného zákonníka o likvidácii obchodných spoločností (§§ 70 až 75k, § 92).

Register mimovládnych neziskových organizácií

Občianske združenie: Občianske združenia upravuje zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o združovaní občanov“ v príslušnom tvare). Tento zákon nijakým spôsobom neupravuje vnútornú organizáciu občianskeho združenia. Tá závisí od znenia stanov občianskeho združenia. Podľa nich buď občianske združenie má, alebo nemá žiadne povinnosti týkajúce sa svojej vnútornej organizácie. Napríklad v stanovách občianskeho združenia môže byť uvedené, že valné zhromaždenie sa zvoláva prostredníctvom predsedu občianskeho združenia najmenej raz ročne a právo zúčastniť sa ho má každý člen občianskeho združenia. Ďalej môžu stanovy občianskeho združenia obsahovať povinnosť pred uplynutím funkčného obdobia orgánov občianskeho združenia zorganizovať voľby do týchto orgánov a podobne. V každom prípade platí to, že povinnosti občianskeho združenia týkajúce sa jeho vnútornej organizácie závisia od znenia jeho stanov (<https://www.minv.sk/?informacie-o-registracii-6>)

<https://www.podnikajte.sk/zdruzenie/ake-povinnosti-ma-obcianske-zdruzenie>

Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby

Zákon č. 35/2002 Z.z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby v znení neskorších predpisov upravuje založenie, vznik, zrušenie, zánik, postavenie orgánov a hospodárenie neziskových organizácií poskytujúcich všeobecne prospešné služby.

Nezisková organizácia je právnická osoba, ktorá poskytuje všeobecne prospešné služby za vopred určených a pre všetkých užívateľov rovnakých podmienok a ktorej zisk sa nesmie použiť v prospech zakladateľov, členov orgánov ani jej zamestnancov, ale sa musí použiť v celom rozsahu na zabezpečenie všeobecne prospešných služieb.

Všeobecne prospešné služby sú najmä:

- poskytovanie zdravotnej starostlivosti
- poskytovanie sociálnej pomoci a humanitárna starostlivosť,
- tvorba, rozvoj, ochrana, obnova a prezentácia duchovných a kultúrnych hodnôt,
- ochrana ľudských práv a základných slobôd,
- vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry,
- výskum, vývoj, vedecko-technické služby a informačné služby,
- tvorba a ochrana životného prostredia a ochrana zdravia obyvateľstva,
- služby na podporu regionálneho rozvoja a zamestnanosti,
- zabezpečovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu.

Nezisková organizácia môže poskytovať služby len vtedy, ak spĺňa podmienky na ich poskytovanie upravené osobitnými predpismi.

Názov neziskovej organizácie musí obsahovať označenie "nezisková organizácia" alebo skratku "n.o." a musí sa odlišovať od názvu iných už registrovaných neziskových organizácií. Neziskovú organizáciu môže založiť fyzická osoba, právnická osoba alebo štát.

Nezisková organizácia sa zakladá zakladacou listinou podpísanou všetkými zakladateľmi. Pravosť podpisov všetkých zakladateľov musí byť úradne osvedčená. Po zápise neziskovej organizácie do registra nie je možné zmeniť, vymazať alebo doplniť zakladateľa. Zakladaciu listinu môže uzavrieť aj splnomocnenec, ktorý má na to plnomocenstvo. Plnomocenstvo s úradne osvedčeným podpisom splnomocniteľa sa pripojí k zakladacej listine.

Nezisková organizácia vzniká dňom, keď rozhodnutie registrového úradu o registrácii nadobudlo právoplatnosť. *Registrovým úradom je okresný úrad* v sídle kraja v Slovenskej republike, odbor všeobecnej vnútornej správy, príslušný podľa sídla neziskovej organizácie.

Písomný návrh na zápis neziskovej organizácie do registra musí podať zakladateľ alebo osoba na to ním písomne splnomocnená do 60 dní od založenia neziskovej organizácie. Pravosť podpisu navrhovateľa musí byť úradne osvedčená.

Neinvestičný fond

Neinvestičné fondy, ich zriadenie, vznik, zrušenie, zánik a hospodárenie neinvestičných fondov upravuje zákon NR SR č. 147/1997 Z.z. o neinvestičných fondoch.

Fond je neziskovou právnickou osobou, ktorá združuje peňažné prostriedky určené na podporu plnenia všeobecne prospešného účelu alebo individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca alebo pre skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života, alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou.

Fond môže zriaďiť fyzická osoba alebo právnická osoba (ďalej len „zriaďovateľ“). Ak je zriaďovateľom jedna osoba, fond sa zriaďuje zriaďovacou listinou vo forme notárskej zápisnice. Ak je viac zriaďovateľov, fond sa zriaďuje zriaďovacou zmluvou. Pravosť podpisov všetkých zriaďovateľov musí byť úradne overená. Zriaďovacia listina musí mať rovnaké obsahové náležitosti ako zriaďovacia zmluva. Po zápise fondu do registra mimovládnych neziskových organizácií (ďalej len „register“) nie je možné zmeniť, vymazať alebo doplniť zriaďovateľa. Zriaďovaciu zmluvu môže uzavrieť aj splnomocnenec, ktorý má na to plnomocenstvo. Plnomocenstvo s úradne overeným podpisom splnomocniteľa sa pripojí k zriaďovacej zmluve. Názvom fondu sa rozumie názov, pod ktorým je fond zapísaný v registri. Názov fondu musí obsahovať označenie „neinvestičný fond“, stačí však skratka „n. f.“. Fond vzniká dňom, ku ktorému bol zapísaný do registra. Zriaďovateľ alebo správca fondu podá písomný návrh na zápis fondu do registra v lehote do 60 dní od zriadenia fondu. Návrh na zápis musí byť úradne overený

Nadácia

Zákon č. 34/2002 Z.z. o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov upravuje postavenie a právne pomery nadácií a vytváranie nadačných fondov.

Nadácia je účelové združenie majetku, ktorý slúži na podporu verejnoprospešného účelu. Verejnoprospešným účelom sa rozumie najmä rozvoj a ochrana duchovných a kultúrnych hodnôt, realizácia a ochrana ľudských práv alebo iných humanitných cieľov, ochrana a tvorba životného prostredia, zachovanie prírodných hodnôt, ochrana zdravia, ochrana práv detí a mládeže, rozvoj vedy, vzdelania, telovýchovy a plnenie individuálne určenej humanitnej pomoci pre jednotlivca alebo skupinu osôb, ktoré sa ocitli v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou.

Názov nadácie musí obsahovať označenie „nadácia“. Iné fyzické osoby alebo právnické osoby nemôžu toto označenie vo svojom názve alebo v obchodnom mene používať. Názov nadácie sa musí odlišovať od názvu inej, už registrovanej nadácie a nesmie byť zameniteľný s názvom inej, už registrovanej nadácie. Ak má názov nadácie obsahovať priezvisko fyzickej osoby odlišnej od zakladateľa, návrh na registráciu nadácie do registra musí obsahovať aj súhlas tejto fyzickej osoby; ak táto fyzická osoba nežije, súhlas jej dedičov, ak sú známi.

Majetok nadácie tvorí nadačné imanie, nadačný fond a ostatný majetok nadácie. Nadačné imanie je majetok nadácie zapísaný do registra. Pri založení nadácie je tvorené majetkovými vkladmi jednotlivých zakladateľov. Hodnota majetkového vkladu každého zakladateľa je najmenej 663 eur. Základná hodnota nadačného imania musí byť najmenej 6638 eur, pričom túto základnú hodnotu môžu tvoriť len peňažné prostriedky a nehnuteľnosti. Hodnotu prevyšujúcu 6638 eur môžu tvoriť aj hnutelné veci, cenné papiere, ako aj iné majetkové práva a hodnoty ocenené peniazmi. Hodnotu nadačného imania nemožno znížiť.

Nadáciu môže založiť fyzická osoba alebo právnická osoba (ďalej len „zakladateľ“). Možná je aj kombinácia fyzickej a právnickej osoby. Nadácia sa zakladá nadačnou listinou podpísanou všetkými zakladateľmi. Pravosť podpisov všetkých zakladateľov musí byť úradne osvedčená. Po zápise nadácie do registra nie je možné meniť, vymazať alebo doplniť zakladateľa.

Nadácia vzniká dňom zápisu nadácie do registra. Konanie o zápis nadácie do registra nadácií sa začína odo dňa, keď bol ministerstvu doručený návrh na zápis do registra nadácií. Písomný návrh na zápis nadácie do registra podáva ministerstvu správca nadácie. Podpis správcu nadácie musí byť úradne osvedčený.

Zakladanie cirkevných a náboženských spoločností

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky je registrujúci orgán, ktorý registruje na území Slovenskej republiky cirkvi a náboženské spoločnosti podľa zákona číslo 308/1991 Zb. o

slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov¹.

Cirkevný odbor Ministerstva kultúry Slovenskej republiky vedie evidenciu všetkých právnických osôb, ktoré odvodzujú svoju právnu subjektivitu od cirkví a náboženských spoločností, ak nepodliehajú inej evidencii alebo registrácii. Evidenciu vedie podľa Smernice č. 13/2021 o evidencii právnických osôb podľa zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov v súlade s § 19 ods. 1 zákona číslo 308/1991 Zb. v znení neskorších predpisov.(

<https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti/evidencia-cirkevnych-pravnickych-osob/>)

Podmienky registrácie nových cirkví a náboženských spoločností

- Cirkvi a náboženské spoločnosti registruje *Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky* (cirkevný odbor).
- Návrh na registráciu podáva najmenej trojčlenný prípravný orgán cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, ktorého členmi musia byť plnoleté osoby.
- Návrh podpíšu všetci členovia prípravného orgánu a uvedú svoje mená a priezviská, rodné čísla a bydlisko. Ďalej uvedú, kto z členov prípravného orgánu je splnomocnencom, ktorý je oprávnený konať v ich mene.

Návrh na registráciu obsahuje:

- a) názov a sídlo cirkvi alebo náboženskej spoločnosti;
- b) mená, priezviská, adresy, podpisy a rodné čísla členov prípravného orgánu;
- c) základnú charakteristiku zakladanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, jej učenie, poslanie a územie, na ktorom hodlá pôsobiť;
- d) čestné vyhlásenia najmenej 50 000 plnoletých členov, ktorí majú trvalý pobyt na území Slovenskej republiky a sú občanmi Slovenskej republiky, o tom, že sa hlásia k cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, podporujú návrh na jej registráciu, sú jej členmi, poznajú základné články viery a jej učenie a sú si vedomí práv a povinností, ktoré im vyplývajú z členstva v cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, s uvedením ich mien, priezvisk, trvalého pobytu a rodných čísel (vzor čestného vyhlásenia poskytnete na požiadanie cirkevný odbor);
- e) vyhlásenie, že cirkev alebo náboženská spoločnosť bude plne rešpektovať zákony a

všeobecne záväzné právne predpisy a bude tolerantná k ostatným cirkvám a náboženským spoločnostiam a osobám bez vyznania.

K návrhu na registráciu sa prikladá základný dokument zakladanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti(štatút, poriadok, stanovy a pod.), z ktorého musí byť zrejmé:

- a) názov a sídlo ústredia cirkvi alebo náboženskej spoločnosti;
- b) orgány a útvary, spôsob ich ustanovenia a oprávnenia;
- c) spôsob ustanovenia osôb vykonávajúcich duchovenskú činnosť a ich odvolávanie;
- d) základné články viery;
- e) zásady hospodárenia, vrátane spôsobu určenia likvidátora pre prípad majetkového vyporiadania pri zániku cirkvi alebo náboženskej spoločnosti;
- f) spôsob schvaľovania základného dokumentu a jeho zmien;
- g) útvary, ktoré majú právnu subjektivitu a v akom rozsahu a kto je oprávnený v ich mene konať,
- h) práva a povinnosti členov hlásiacich sa k cirkvi alebo náboženskej spoločnosti.

Názov cirkvi alebo náboženskej spoločnosti sa musí líšiť od názvu právnickej osoby, ktorá už vyvíja činnosť na území Slovenskej republiky.

Účelové zariadenie cirkvi a účelové zariadenie náboženskej spoločnosti

V zmysle zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností § 4 sa definuje nasledovné:

- (1) Cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou sa podľa tohto zákona rozumie dobrovoľné združenie osôb rovnakej náboženskej viery v organizácii utvorenej podľa príslušnosti k náboženskej viere na základe vnútorných predpisov príslušnej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti.
- (2) Všetky cirkvi a náboženské spoločnosti majú pred zákonom rovnaké postavenie.
- (3) Cirkvi a náboženské spoločnosti podľa tohto zákona sú právnické osoby. Môžu sa vzájomne združovať, utvárať komunity, rehole, spoločnosti a obdobné spoločenstvá.
- (4) Štát uznáva len tie cirkvi a náboženské spoločnosti, ktoré sú registrované.
- (5) Štát môže s cirkvami a náboženskými spoločnosťami uzatvárať zmluvy o vzájomnej spolupráci.

V zmysle zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností § 6 sa definuje nasledovné: (1) Cirkvi a náboženské spoločnosti môžu na plnenie svojho poslania najmä:

- a) slobodne určovať svoje náboženské učenie a obrady;
- b) vydávať vnútorné predpisy, pokiaľ nie sú v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi;
- c) poskytovať duchovné a hmotné služby;
- d) vyučovať náboženstvo;
- e) vyučovať a vychovávať svojich duchovných aj laických pracovníkov vo vlastných školách a iných zariadeniach i na vysokých bohosloveckých školách a bohosloveckých fakultách za podmienok ustanovených všeobecne záväznými právnymi predpismi;
- f) organizovať bez oznámenia svoje zhromaždenia;
- g) vlastníť hnutel'ný a nehnuteľný majetok a mať iné majetkové a nehmotné práva;
- h) zriaďovať a prevádzkovať účelové zariadenia;
- i) prevádzkovať tlač, nakladateľstvá, vydavateľstvá a tlačiarne;
- j) zakladať a prevádzkovať vlastné kultúrne inštitúcie a zariadenia;
- k) zriaďovať a prevádzkovať vlastné zdravotnícke zariadenia a zariadenia sociálnych služieb a zúčastňovať sa na poskytovaní týchto služieb aj v štátnych zariadeniach v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi;
- l) vysielat' svojich zástupcov do zahraničia a prijímať zástupcov cirkví a náboženských spoločností zo zahraničia. (<https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti/evidencia-cirkevnych-pravnicky-ch-osob/>)

Organizácie s medzinárodným prvkom

Podmienky, na základe ktorých v Slovenskej republike môže byť zriadená, vyvíjať činnosť alebo mať sídlo medzinárodná organizácia upravuje zákon číslo 116/1985 Zb. o podmienkach činnosti organizácií s medzinárodným prvkom (HRUBALA J. 1998).

Na účely tohto zákona sa organizáciou s medzinárodným prvkom rozumie:

- medzinárodná nevládna organizácia,
- organizácia cudzích štátnych príslušníkov.

Organizácia s medzinárodným prvkom môže v Slovenskej republike byť zriadená, vyvíjať činnosť a mať sídlo len na základe povolenia vydaného podľa tohto zákona.

Žiadosť o povolenie sa podáva Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky, sekcii verejnej správy, odboru všeobecnej vnútornej správy v Bratislave

Žiadosť o povolenie vyvíjať činnosť v Slovenskej republike má obsahovať tieto údaje:

- názov organizácie s označením, pod ktorým bude jej organizačná zložka vystupovať v Slovenskej republike v právnych vzťahoch,
- sídlo organizácie (v rozsahu adresa sídla, orientačné číslo; súpisné číslo, ak bolo pridelené; PSČ a názov obce/mesta),
- predmet činnosti, ktorý sa má vykonávať na území Slovenskej republiky,
- umiestnenie organizačnej zložky v Slovenskej republike (sídlo),

meno a bydlisko štatutárneho zástupcu organizácie a jej organizačnej zložky

(<https://www.minv.sk/?informacie-2>)

Združenie obcí

V oblasti združovacieho práva významnú úlohu zohrávajú združenia obcí, ktorých problematika je upravená zákonom č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení, konkrétne v ustanoveniach § 20b až 20f. Podľa uvedených ustanovení obce môžu zriaďovať združenia obcí, ktoré dňom registrácie registrujúcim orgánom nadobúdajú právnu subjektivitu, sú právnické osoby. *Registrujúcim orgánom je príslušný okresný úrad v sídle kraja* (odbor všeobecnej vnútornej správy) príslušný podľa sídla združenia.

Podľa § 20b ods.4 cit. Zákona: predmetom činnosti združenia obcí je najmä oblasť sociálnych vecí, starostlivosti o životné prostredie (predovšetkým zhromažďovanie, odvoz a spracúvanie komunálneho odpadu, odvádzanie a čistenie odpadových vôd), miestna doprava, oblasť školstva, kultúry a miestny cestovný ruch; svojou činnosťou združenie obcí napomáha vytvárať podmienky na plnenie úloh obcí, ako aj úloh vyššieho územného celku

(<https://www.minv.sk/?informacie-2>)

Podľa § 20c ods.2 zákona k návrhu na registráciu sa prikladajú tieto doklady:

- zmluva o založení združenia obcí podpísaná starostami všetkých obcí, ktoré sa stávajú členmi združenia obcí, s uvedením ich mena, priezviska, rodného čísla, bydliska, funkcie a názvu obce
- uznesenie o schválení zmluvy obcami, ktoré sú jej účastníkmi
- oznámenie o tom, kto je splnomocnencom oprávneným konať v mene združenia obcí
- stanovy združenia, v ktorých sa uvádza:
- názov združenia obcí
- sídlo (v rozsahu adresa sídla, orientačné číslo; súpisné číslo, ak bolo pridelené; PSČ a názov obce)
- cieľ činnosti
- orgány združenia obcí, spôsob ich ustanovenia, určenie orgánov oprávnených konať v mene združenia obcí
- zásady hospodárenia
- spôsob zániku, naloženia s majetkom a vypořádania všetkých záväzkov združenia obcí
- meno, priezvisko a adresa osoby splnomocnenej na podanie návrhu na registráciu združenia obcí (HRUBALA J. 1998)

Registrácia verejnej zbierky

Ak chceme realizovať verejné zbierky, musíme dodržiavať konkrétne pravidlá stanovené zákonom a právnymi predpismi pod hlavičkou Ministerstva vnútra, ktoré stanovuje konkrétne podmienky na vykonávanie hromadných i súkromných verejných zbierok, ktoré popisujeme nižšie. (<https://www.minv.sk/?informacie-2>)

Postup pri registrácii a vykonávaní verejnej zbierky upravuje zákon č. 162/2014 Z.z. o verejných zbierkach a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Verejnou zbierkou je získavanie a zhromažďovanie dobrovoľných peňažných príspevkov právnickými osobami oprávnenými vykonávať zbierku od vopred neurčeného okruhu prispievateľov na vopred určený všeobecne prospešný účel alebo na individuálne určenú humanitárnu pomoc pre fyzickú osobu alebo skupinu fyzických osôb, ktoré sa ocitli v núdzi, v ohrození života alebo potrebujú naliehavú pomoc pri postihnutí živelnou pohromou.

Všeobecne prospešným účelom je:

- a) rozvoj a ochrana duchovných hodnôt,
- b) ochrana ľudských práv,
- c) ochrana a tvorba životného prostredia,
- d) zachovanie prírodných a kultúrnych hodnôt,
- e) ochrana zdravia,
- f) rozvoj sociálnych služieb, vedy, vzdelania a telovýchovy,
- g) rozvoj dobrovoľníckej činnosti,
- h) rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc,
- i) obhajoba práv znevýhodnených skupín fyzických osôb,
- j) podpora práce s deťmi.

Verejnú **zbierku môžu** na území Slovenskej republiky **vykonávať** len **oprávnené právnické osoby**, ktorými sú²:

- a) občianske združenie,
- b) nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby,
- c) neinvestičný fond,
- d) nadácia,
- e) Slovenský Červený kríž,
- f) účelové zariadenie cirkvi,
- g) účelové zariadenie náboženskej spoločnosti,
- h) organizácia s medzinárodným prvkom,
- i) záujmové združenie právnických osôb,
- j) združenie obcí (<https://www.minv.sk/?informacie-2>)

Zápis do registra verejných zbierok **môže vykonať** len miestne príslušný **orgán štátnej správy**, ktorému bude doručený návrh na registráciu verejnej zbierky:

1. **okresný úrad** pre verejné zbierky, ktoré sa vykonávajú na území obcí patriacich do jeho územného obvodu,
2. **ministerstvo vnútra** pre verejné zbierky, ktoré sa vykonávajú na území presahujúcom územný obvod okresného úradu,
3. **ministerstvo vnútra** po predchádzajúcom súhlase Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky **pre všetky verejné zbierky**, ktorých aspoň **časť čistého výnosu bude použitá v zahraničí**.

Register verejných **zbierok** je informačný systém verejnej správy, ktorého správcom je ministerstvo, údaje v ňom zapísané zverejňuje ministerstvo vnútra na svojom webovom sídle <https://www.minv.sk> v časti Verejná správa. **Zápis do registra** verejných zbierok vykoná príslušný správny orgán na základe doručeného návrhu na registráciu verejnej zbierky.

Návrh musí obsahovať:

- a) názov, sídlo, IČO, meno a priezvisko štatutárneho orgánu alebo mená a priezviská členov štatutárneho orgánu právnickej osoby a **webové sídlo** právnickej osoby,
- b) meno, priezvisko a adresu trvalého pobytu osoby zodpovednej za vykonávanie verejnej zbierky,
- c) územie, na ktorom sa verejná zbierka bude vykonávať,
- d) účel verejnej zbierky, prípadne aj a názov verejnej zbierky, ak sa má používať (názov zbierky sa musí líšiť od názvu zbierky, ktorá už je zaregistrovaná),
- e) dátum začatia a dátum ukončenia verejnej zbierky podľa spôsobov jej vykonávania,
- f) názov banky alebo pobočky zahraničnej banky a číslo osobitného účtu, v ktorej sa budú sústreďovať finančné prostriedky získané verejnou zbierkou;
- g) určenie výšky príspevku z ceny predmetov, vstupeniek, zasielaných darcovských správ SMS alebo volaní na skrátené číslo,
- h) územie použitia výnosu verejnej zbierky,
- i) návrh o predĺženie lehoty na vykonávanie verejnej zbierky obsahuje dôvod predĺženia lehoty na vykonávanie verejnej zbierky a predbežnú správu verejnej zbierky už vykonanej verejnej zbierky k poslednému dňu predchádzajúceho mesiaca, prípadné zmeny údajov zapísané v registri verejnej zbierok,
- j) priložené potvrdenie o úhrade správneho poplatku v určenej výške; ak sa návrh podáva na **ministerstvo vnútra – 20 €**, na **okresný úrad – 5 €**, **predĺženie** vykonávania verejnej zbierky – **10 €**; nepredloženie potvrdenie je dôvodom na zastavenie konania a tým na nepovolenie verejnej zbierky. Viac informácií o úhrade správneho poplatku nájdete na webových stránkach Slovenskej pošty, a.s. **<https://www.posta.sk/sluzby/platobny-system-ekolok>**.
- k) pretože registrácia verejnej zbierky podlieha zákonu č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov, je potrebné v návrhu presne uviesť **názov a právnu formu** právnickej osoby, jej adresu, **IČO** pridelené štatistickými orgánmi a **návrh podpísať štatutárnym zástupcom**.

Podľa § 7 zákona o verejných zbierkach **možno verejnú zbierku vykonávať len spôsobmi uvedenými v zákone**, pričom vykonávať jednu zbierku možno aj kombináciou spôsobov.

Verejnú zbierku možno vykonávať:

- a) zasielaním príspevkov na osobitný účet,
- b) zasielaním darcovských správ SMS prostredníctvom podniku poskytujúceho elektronické komunikačné siete alebo elektronické komunikačné služby alebo volaním na skrátené číslo (výška príspevku z ceny 1 darcovskej správy SMS alebo volania na skrátené číslo na účel zbierky sa uvedie v návrhu)
- c) zbieraním do stacionárnych pokladničiek,
- d) zbieraním do prenosných pokladničiek,
- e) predajom predmetov, ak je príspevok zahrnutý v ich cene (výška príspevku z ceny 1 predmetu na účel zbierky sa uvedie v návrhu)
- f) predajom vstupeniek na kultúrne podujatie, športové podujatie alebo iné verejné podujatie usporadúvané na získanie príspevkov, ak je príspevok zahrnutý v cene vstupeniek. (výška príspevku z ceny 1 vstupenky na účel zbierky sa uvedie v návrhu)

Pri zbierke vykonávanej **zasielaním darcovských správ SMS** alebo **volaním** na skrátené číslo, právnická osoba oznámi správneho orgánu telefónne číslo na zasielanie darcovských správ SMS alebo pre volanie na skrátené číslo.

Pri zbierke vykonávanej **zbieraním do stacionárnych pokladničiek** alebo do **prenosných pokladničiek**, je právnická osoba povinná zabezpečiť pokladničky proti násilnému otvoreniu a proti odcudzeniu vložených príspevkov; označiť pokladničku názvom právnickej osoby vykonávajúcej zbierku, nápisom „Verejná zbierka“, registrovým číslom zbierky a názvom správneho orgánu, ktorý zbierku zapísal do registra zbierok. Ak je viac pokladničiek, uvedie sa aj evidenčné číslo pokladničky. Pokladničky sa otvoria do 15 dní odo dňa ukončenia zbierky, vyhotoví sa zápisnica, ktorá obsahuje názov právnickej osoby, číslo právoplatného rozhodnutia o zápise zbierky do registra zbierok s uvedením správneho orgánu, ktorý rozhodnutie vydal, dátum vykonávania zbierky, názov obce, v ktorej sa zbierka vykonala, celkovú sumu získaných príspevkov, meno, priezvisko a podpis najmenej dvoch poverených fyzických osôb, ktoré dovŕšili osemnásť rok svojho veku a majú spôsobilosť na právne úkony v plnom rozsahu. Ak je viac pokladničiek, v zápisnici o otvorení pokladničky sa uvedie aj evidenčné číslo pokladničky.

Pri zbierke vykonávanej **predajom predmetov**, v cene ktorých je započítaný príspevok, vyznačí sa na nich zreteľne výška tohto príspevku. Ak to nie je možné alebo účelné, oznámi právnická osoba ešte pred vykonávaním zbierky výšku príspevku na viditeľnom mieste, kde sa takéto predmety predávajú. V priestore, kde sa takéto predmety predávajú, sa vyvesí oznámenie, v ktorom uvedie, kto zbierku vykonáva, číslo právoplatného rozhodnutia o zápise zbierky do registra zbierok, dátum začatia a dátum ukončenia zbierky, účel zbierky a výšku príspevku. O predmetoch určených na tento predaj sa vedie evidencia.

Pri **kultúrnych, športových a iných verejných podujatiach** usporiadaných na získanie príspevkov uvedie právnická osoba na vstupenkách výšku príspevku a číslo vstupenky; vyvesí v priestore, kde sa takéto vstupenky predávajú, oznámenie, v ktorom uvedie, kto zbierku vykonáva, číslo právoplatného rozhodnutia o zápise zbierky do registra zbierok, dátum začatia a dátum ukončenia zbierky a účel zbierky. O vstupenkách určených na predaj sa vedie evidencia.

Informovanosť: právnická osoba informuje na svojom webovom sídle o vykonávaní verejnej zbierky zapísanej v registri verejných zbierok.

Čas konania: verejnú zbierku zbieraním do **prenosných pokladničiek** možno vykonávať **najdlhšie 14 po sebe nasledujúcich dní v kalendárnom roku**; ostatnými spôsobmi možno vykonávať **najdlhšie 12 mesiacov** odo dňa zápisu zbierky do registra zbierok. V návrhu sa uvedie konkrétny termín akcie alebo pri dlhšie konaných zbierkach ohraničiť termín od – do.

Predčasné ukončenie verejnej zbierky: ak predčasne zanikol účel zbierky, právnická osoba je povinná ukončiť zbierku dňom zániku účelu zbierky a v lehote 15 dní odo dňa zániku účelu zbierky oznámiť túto skutočnosť správnomu orgánu. Právnická osoba zašle správnomu orgánu do 30 dní odo dňa zániku účelu zbierky predbežnú správu zbierky a návrh na použitie získaných prostriedkov.

Predbežnú správu zbierky je právnická osoba vykonávajúca verejnú zbierku povinná predložiť **do 90 dní** odo dňa ukončenia zbierky a v tejto lehote **musí byť uverejnený na jej webovom sídle** prehľad vykonávania zbierky a prehľad hrubého výnosu zbierky podľa spôsobov vykonávania zbierky počas **aspoň 12 mesiacov**.

Predbežná správa zbierky doručená správneému orgánu musí obsahovať:

- a) prehľad vykonávania zbierky,
- b) prehľad hrubého výnosu zbierky **podľa spôsobov** vykonávania zbierky,
- c) bankové výpisy z osobitného účtu (<https://www.minv.sk/?informacie-2>)

Záverečnú správu zbierky je právnická osoba vykonávajúca verejnú zbierku povinná predložiť **do 12 mesiacov** odo dňa ukončenia zbierky. Ak sa čistý výnos použije mimo územia Slovenskej republiky predloží sa **do 24 mesiacov** odo dňa ukončenia zbierky. V týchto lehotách **musí byť uverejnený na jej webovom sídle** prehľad nákladov zbierky a prehľad použitia čistého výnosu zbierky na jej účel počas **aspoň 12 mesiacov**.

Záverečná správa zbierky **doručená správneému orgánu** musí obsahovať:

- a) prehľad nákladov zbierky,
- b) prehľad použitia čistého výnosu zbierky na jej účel,

Záverečná správa zbierky obsahuje aj doklady preukazujúce náklady zbierky a doklady preukazujúce použitie čistého výnosu zbierky, ktoré si právnická osoba uchováva vo svojom sídle a na žiadosť správneho orgánu ich do 10 dní od doručenia jeho žiadosti predloží správneému orgánu.

Kontrolou nad vykonávaním zbierok môže vykonať príslušný okresný úrad alebo ministerstvo vnútra, pri ktorej sa preverí, či sa zbierka vykonáva alebo bola vykonaná v súlade s údajmi uvedenými v registri zbierok a zákonom o verejných zbierkach.

Okresný úrad alebo ministerstvo vnútra môže vykonať kontrolu **dokladov záverečnej správy** zbierky v sídle **právnickej osoby** vykonávajúcej verejnú zbierku. Právnická osoba vykonávajúca verejnú zbierku je povinná predložiť doklady **záverečnej správy na výzvu** správneho orgánu do 10 dní od doručenia jeho žiadosti.

Správny orgán **uloží právnickej osobe pokutu od 100 eur do 1 000 eur**, ak právnická osoba

- a) vykonáva zbierku bez zápisu do registra zbierok,
- b) vykonáva zbierku bez predĺženia jej zápisu v registri zbierok,
- c) nepoverí vykonávaním zbierky fyzickej osobe,
- d) neoznami telefónne číslo na zasielanie darcovských správ SMS alebo skrátené číslo,
- e) nezabezpečí a neoznačí pokladničky,
- f) poruší niektorú z povinností ustanovených v § 10 alebo § 11,
- g) pokračuje vo vykonávaní zbierky po zániku jej účelu,
- h) nepredloží predbežnú správu zbierky a záverečnú správu zbierky v zákonných lehotách,
- i) nezverejní na svojom webovom sídle predbežnú správu zbierky a záverečnú správu zbierky v zákonných lehotách,
- j) nepoužije čistý výnos zbierky na účel zapísaný v registri zbierok,
- k) nepredloží doklady potrebné ku kontrole,
- l) nesplní povinnosť podľa § 17 ods. 2 (<https://www.minv.sk/?informacie-2>)

Typ neziskovej organizácie	Zákon	Registrácia
Občianske združenie	83/1990 Z.z. o združovaní občanov	Ministerstvo vnútra SR
Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby	35/2002 Z. z. o neziskových organizáciách	Príslušný okresný úrad
Nadácia	34/2002 Z. z. o nadáciách	Ministerstvo vnútra SR
Neinvestičný fond	147/1997 Z.z. o neinvestičných fondoch	Príslušný okresný úrad
Cirkevná organizácia, účelové zariadenie cirkvi (zriadené ako sociálny podnik)	308/1991 Z.z.o cirkvách 112/2018 Z.z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch 513/1991 Z.z. Obchodný zákoník	Ministerstvo kultúry
Združenie obcí	369/1990 Z.z. o obecnom zriadení	Príslušný okresný úrad
Organizácia s medzinárodným prvkom	157 / 1989 Z. z. 116/1985Z.z.	Žiadosť o povolenie činnosti : Ministerstvo vnútra

História spolkovej činnosti na Slovensku

Spolky môžeme z pohľadu histórie charakterizovať ako súkromné, dobrovoľné a trvalé združenia ľudí, ktorí chcú dosiahnuť spoločný cieľ. Členstvo v spolku je dobrovoľné. Hospodárske záujmy nie sú prvoradé.

Práca v spolkoch umožňuje realizovať a znásobiť konkrétnu túžbu pomáhať, premeniť ju na zmysluplnú pomoc tým, ktorí to potrebujú.

Na jednej strane napĺňa aktérov vnútorným uspokojením, pocitom sebarealizácie, na druhej strane sa táto túžba premieňa na konkrétnu materiálnu či sociálnu pomoc.

Všetky historické obdobia, ideológie či štátnopolitické orientácie ovplyvnili občana, spoločnosť i spolky. Niekedy doba činnosti spolkov žičila, inokedy ju potláčala. Dobrovoľnícke svojpomocné aktivity sú súčasťou našej histórie už oddávna, ale ich vývoj bol niekoľkokrát násilne prerušený. Po roku 1989 sa začala spolková činnosť na Slovensku obnovovať. Dôležitým faktorom obnovy činnosti dobrovoľníckych organizácií a rozvoja činnosti MNO je miestna tradícia, na ktorej stávali (BEDNAŘÍK A. a kol. 1998)

V histórii slovanských národov pozorujeme dávny zvyk spoločne a dobrovoľne pracovať pre spoločný prospech zúčastnených. Táto práca sa realizovala na náklade príslušnosti k obci, spolku, združeniu. Patrili sem napr. čistenie pasienkov, udržiavanie ciest, čistenie prameňov a studničiek, priekop, stavby budov, mostov, výzdoba kostolov, kosenie a zber sena pre spoločný účel a pod.

Zakladatelia spolkov.

Prvými zakladateľmi spolkov, iniciátormi, boli ľudia z cirkvi, členovia mníšskych rádov, ale i panovníci, šľachtici, mešťania a remeselníci. Riadili sa stavovskými princípmi a tieto spolky neboli prístupné každému, boli pre širokú verejnosť uzavreté (DUDEKOVÁ, 1998).

Príklady:

v stredoveku - cirkevne spravované – charitatívne ústavy pre chudobných, lazarety, xenodochiá, špitály (Nitra, Hronský Beňadik, Banská Štiavnica, Bratislava)

svetské : šermiarske bratstvá, strelecké spolky s poslaním zabezpečiť obranyschopnosť
(Trnava, Kežmarok)

cechové a stavovské: banské bratstvá, pohrebné spolky, cechy

V 19. storočí mali širší záber – boli otvorené verejnosti na základe rodovej, majetkovej predurčenosti, ale i vlastných schopností, spolky s otvoreným členstvom, často smerovali ku kultúrnemu povzneseniu národa

Pri členstve zohrávala úlohu príslušnosť k sociálnej vrstve, konfesii, národnosti, miera finančnej podpory zo strany člena, miera zodpovednosti, napr. člen zakladajúci, podporujúci, čestný, činný... Podmienky prijatia boli určené v stanovách.

Štát sa snažil určitým spôsobom získať kontrolu nad spolkami, začleňoval ich do politického systému, často nariaďoval niektoré podmienky v stanovách, zasahoval do vedenia.

Postoj štátu mohol byť spravidla dvojaký – buď sa snažil mať spolky a občanov pod kontrolou, alebo im vytváral priestor.

Pánske spolky predstavovali významné inštitúcie z hľadiska spoločenského a politického života. Často boli inšpirované anglickými džentlmenskými klubmi. Väčšinou sa organizovali okolo kasín. Ich príslušníkmi boli mestská elita, úradníci, obchodníci, inteligencia, gymnaziálni profesori, živnostníci, remeselníci, často príslušníci určitého vierovyznania či etnika. Stali sa miestom vytvárania župnej, mestskej i miestnej politiky (DUDEKOVÁ, 1998).

Revolúcia 1848 umožnila slobodu združovania sa. Od r 1856 sa obnovilo dozorné právo nad všetkými združeniami, povinnosť registrovať sa a predkladať stanovy a podávať výročné správy o činnosti. V Uhorsku sa od roku 1868 presadzoval princíp: “Jeden štát – jeden národ – jeden jazyk”, ktorý poznačil aj činnosť spolkov a nasmeroval ich k drobnej práci pri budovaní hospodárskej, politickej a kultúrnej pozície Slovákov (družstvá, spolky triezvosti, budovanie národne orientovaných bánk a malých podnikov, telovýchovné a vzdelávacie spolky).

Počas 1. svetovej vojny sa činnosť spolkov sústredila na podporu a pomoc pozostalým, dobročinné aktivity žien, pomoc vojnovým invalidom.

Vznik prvej Československej republiky umožnil vytvoriť podmienky pre rozvoj občianskej spoločnosti. Prepukla ”spolková horúčka”, ktorú na Slovensku ovplyvnila česká inteligencia,

ktorá tu žila a pomáhala. Občania sa združovali na základe záujmov, náboženskej, etnickej a profesnej príslušnosti. Demokratické zriadenie zabezpečovalo slobodné združovanie všetkým minoritám – Maďarom, Nemcom, Židom, Rusínom, Chorvátom (DUDEKOVÁ, 1998).

V 30. rokoch sa činnosť spolkov často politizovala, narastal vplyv profašistických prúdov.

Činnosť spolkov sa dostala viac pod kontrolu štátnej moci v období Slovenského štátu. Mnohé spolky boli na základe vládneho nariadenia č. 140 z roku 1939 okamžite alebo postupne rozpustené. Štát nariaďoval povinné členstvo napr. v Hlinkovej mládeži alebo Hlinkovej garde. Miestne veliteľstvá HG podávali hlásenia o činnosti spolkov.

V dôsledku vojnových udalostí a ďalšieho vývoja sa po 2. svetovej vojne ČSR ocitla na ceste socialistického vývoja. Monopol komunistickej strany paralyzoval demokratické slobody, prerušila sa kontinuita tisícročnej kresťanskej a západnej vývinovej línie. Zásahy zo strany totalitného štátu ochromovali spolkovú činnosť a postupne viedli k zániku spolkov. Tých niekoľko, ktoré zostali, zastrešil štát pod Národný front a tak získal nad nimi neobmedzenú kontrolu (DUDEKOVÁ, 1998).

V 80. rokoch aj vďaka novej politike glasnosti v Sovietskom zväze sa rozšírila činnosť neoficiálnych a polooficiálnych iniciatív, ktoré boli na Slovensku základom disidentského hnutia, ktoré sa pričínalo o zmenu politického systému.

Po roku 1989 sa znova rozvíja činnosť dobrovoľných združení, vzniká veľký počet mimovládnych neziskových organizácií (ďalej MNO), ktoré sa prispôbujú novým podmienkam v pomeroch demokratickej spoločnosti (BEDNAŘÍK a kol., 1998).

Osobitnú kapitolu v histórii spolkovej činnosti tvoria **ženské spolky**. Ženy boli už v stredoveku aktívne v kláštoroch, na misiách, v činnosti cirkvi. Dobročinnosť žien často prekračovala a narušovala vžitý rámec spoločenských konvencií.

Naša spoločnosť bola a ešte stále je založená na patriarchálnych princípoch, kde si ženy hľadajú svoje miesto a uznanie v rodine i spoločnosti. V minulosti bola žena považovaná za mužovo vlastníctvo, jej úlohou bolo byť dobrou, obetavou, poslušnou manželkou a matkou. Verejnosť ťažko prijímala, keď sa ženy verejne angažovali alebo túžili po vzdelaní.

Rozvoj občianskej spoločnosti postupne umožnil ženám viac sa zapájať do spolkových aktivít, združovali sa v náboženských a dobročinných spolkoch. Otázka vzdelania žien sa dostala do popredia za čias štúrovcov.

Muži sa neradi vzdávali výsadného postavenia a len ťažko akceptovali angažovanosť žien.

Vznikali najmä vzdelávacie ženské spolky (Dievčenská besednica, Živena).

Mnohé spolky boli voči ženskému členstvu uzavreté. Často sa však ženy združovali popri spolkoch manželov, tak vznikali napr. spevácke zbory, mnohokrát sa však venovali ženské odnože spolkov náboženským, humanitárnym, sociálno – zdravotným aktivitám. Takto sa neskôr profesionalizovali zručnosti v oblastiach ako ošetrovateľstvo, sociálna práca.

Ženy boli iniciátorkami a organizátorkami zbierok pre siroty, chudobných, alebo na štipendiá študentov a podobne. Vznikali spolky s cieľom dobročinnnej práce a sociálnej starostlivosti, napr. združenie Unitas, Dobročinný ženský spolok, židovské humanitné ženské spolky, Ochrana matiek a kojencov.

Osobitnú kapitolu tvorí vývoj ženských spolkov v medzivojnovom období.

V následnom komunistickom režime, keď ženské spolky ako Katolícka jednota, Evanjelická jednota žien, Živena a iné boli zlúčené do Zväzu žien a ich majetok bol zhabaný. Činnosť Zväzu žien bola spolitizovaná.

Dnešným následníkom Zväzu žien je Únia žien Slovenska.

Storočná vlna vývoja spolkov v číslach (BARÁT a kol. 2000).

- 1862 uhorské úrady evidovali 579 spolkov, o 16 rokov už 3995, 700 tisíc členov
- 1878 v Uhorsku 4000 spolkov, 225 dobročinných, z nich 148 ženských a veľa židovských
- 1878 dobročinné spolky evidujú 43 000 členov
- 1878 Bratislava má 50 tisíc obyvateľov, z toho viac ako tretina je aktívna v 81 spolkoch, na druhom mieste v Uhorsku v spolkovej činnosti
- 1880 v rakúskej časti monarchie pôsobilo vyše 1250 dobročinných spolkov
- 1905 v Uhorsku vychádzalo 1135 maďarských, 148 nemeckých, 400 českých a 30 slovenských časopisov a novín
- 1908 v Uhorsku bolo 16 547 elementárnych škôl a 66 220 krčiem - "jedna škola príde na 1800 duší a jeden hostinec na 250 duší"

- 1926 - na území Slovenska bolo z 8000 spolkov už 85 % čisto slovenských
 - 1932 - na Slovensku vzrástol počet dobrovoľných spolkov na 16 033, v Bratislave 987
 - 1943 - počet spolkov v Bratislave poklesol zo 700 na 356, o rok neskôr na 276
 - 1950 - počet spolkov klesol z 16 000 na 12 000, z toho polovica bola súčasťou ROH
 - 1959 - na Slovensku evidovali už len 16 spolkov
- (prevzaté z publikácie Bednárík a kol. Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, 1998)

Cirkevné a charitatívne organizácie na Slovensku.

Charita patrí ku kresťanstvu od jeho počiatkov. Už stredovekí scholastici vyjadrili zásady evanjelia premietnuté do praktickej charity – lásky v skutkoch telesného milosrdenstva: hladných kŕmiť, smädným dať piť, nahých zaodievať, ujať sa cestujúcich, vykupovať väzňov, navštevovať chorých a pochovávať mŕtvych. Skutky duchovného milosrdenstva boli: napomínať hriešnikov, vyučovať nevedomých, dobre radiť pochybujúcim, tešiť zarmútených, trpezlivo znášať krivdu, odpúšťať ubližujúcim, modliť sa za živých i mŕtvych.

Napĺňanie tohoto posolstva podnietilo vznik charitatívnych sociálno-zdravotných ústavov, tzv. lazaretov, xenochódií a špitálov, ktoré dnes považujeme za najstaršie neziskové organizácie (MESSINA, 2005).

K najstarším na našom území patrili už v 11. storočí takéto zariadenia v Levoči, Nitre, Hronskom Beňadiku. V Bratislave to bol dodnes fungujúci Špitál sv. Ladislava – nemocnica, ktorú založila Rehoľa sv. Antona 1095.

Prvú formu dobrovoľníckeho spolčovania na území Slovenska predstavujú bratstvá (fraternitas). Najstarším bolo Bratstvo 24 spišských farárov v Levoči (1202-1637)

Stredoveké rehole vykonávali okrem duchovnej správy aj sociálne, liečebné a lekárske služby (MESSINA, 2005)..

Benediktíni od 10. storočia slúžili veriacim a cestujúcim, pestovali liečivé bylinky a mali svojich ráhojičov a liečiteľov. Najznámejším bol felčiar fráter Cyprián Gaisge, ktorý žil v kláštore kamaldulov v Nitre a neskôr v Červenom kláštore. Povinnosť ošetrovať a liečiť mali vo svojich rehoľných stanovách aj františkáni, piaristi, neskôr milosrdné sestry sv. Vincenta de Paul (HAVIERIK, P., 2004).

Chudobným, chorým a núdzným aktívne pomáhali tiež biskupi a kňazi. Dávali stavať a podporovali rôzne inštitúcie, napr. Vurmov sirotinec v Žiline, Ústav na podporu chudobných v Nitre a iné chudobince a nemocnice. Tiež zriaďovali základiny a odkazovali im testamentom svoj majetok, ktorým zabezpečovali ich ďalšiu prevádzku.

V mestách si bohatí mešťania a remeselníci od 14. storočia zakladali pohrebné bratstvá (najstaršie v Bratislave 1349) ktoré plnili nábožensko-sociálne funkcie: zakladanie kaplniek a oltárov, zabezpečenie dôstojného pohrebu, sociálna podpora pozostalých (DUDEKOVÁ, 2003).

V 15.-17. storočí začali väčšie mestá na území Slovenska zriaďovať vlastné špitály a lazarety. Mnohé domy pre chudobných, starých a pútnikov dali postaviť šľachtici alebo mešťania, ktorí ich potom odovzdali do správy cirkvi, ale i ďalej podporovali a udržiavali. (napr. dom v Beckove dal postaviť Ctibor Transylvánsky, známe sú útulky a domovy, ktoré na svojich majetkoch budovali Thurzovci, Esterházyovci, Balossyovci).

Z tohoto vyplýva, že charitatívny služba sa stáročiami menila. K charitatívnej službe jednotlivcov sa pridáva pomoc organizovaná, kolektívna, okrem cirkevných predstaviteľov sa postupne angažujú i laici, k tým, čo pomoc poskytujú, sa aktívne pridávajú tí, ktorým sa služby poskytuje.

Vývoj tretieho sektora u nás po roku 1989.

Mimovládne dobrovoľnícke aktivity majú na Slovensku hlboké tradície. Vytváranie prvých neziskových organizácií na našom území súvisí s činnosťou cirkvi a formovaním miest a meštianstva. V druhej polovici 19. a prvej polovici 20. storočia pôsobilo na Slovensku množstvo dobrovoľníckych a svojpomocných spolkov a skupín (SIP, D. 1998). . K prvému narušeniu kontinuity rozvoja občianskej spoločnosti došlo najskôr v roku 1939.

Po krátkom povojnovom oživení začalo byť spolčovanie od roku 1945 obmedzované systematicky. S nástupom komunistického režimu väčšina organizácií zanikla. Došlo k politizácii a centralizácii dobrovoľných organizácií a k ich zaradeniu spolu s politickými stranami do tzv. Národného frontu.

November 1989 priniesol spolu so zmenou režimu aj obrovský rozmach občianskych iniciatív. Počet organizácií tretieho sektora a dobrovoľníkov prudko stúpol. Mimovládne organizácie (MNO) vytvorili popri vládnom a podnikateľskom sektore samostatný tzv. tretí sektor (DEMEŠ P. 2000).

Roky po páde komunizmu charakterizuje nezvyčajný rozvoj tretieho sektora na Slovensku. Sektor zásadným spôsobom kultivuje nové hodnoty v spoločnosti ako je pomoc iným, dobročinnosť, solidarita a filantropia, ale aj participácia občanov na rozhodovaní o veciach verejných. Do podvedomia širšej verejnosti sa dostáva čoraz viac jeho servisná i advokačná rola. Sektor dokazuje, že je schopný fungovať aj pod silným tlakom, vyvíja sa a dozrieva aj politicky. Buduje si nové vzťahy nielen v rámci treťosektorovej komunity, ale aj smerom k vláde, samospráve a ďalším dôležitým skupinám spoločnosti. (DEMEŠ, 2000)

Na komunikáciu a zlepšenie informovanosti využívajú MNO nové informačné technológie, ale aj vlastné publikácie a časopisy, medzi ktorými zohrával dôležitú úlohu celosektorový mesačník NonProfit (dnes už zaniknutý).Každoročne sa organizujú desiatky konferencií, seminárov, okrúhlych stolov, ktoré sa venujú treťosektorovej problematike. Významné miesto medzi nimi patrí Stupavskej konferencii, celoslovenskému výročnému stretnutiu MNO, ktoré hodnotí vývoj sektora a určuje ciele do ďalšieho roka. Stupavská konferencia volí Grémium tretieho sektora, dobrovoľnú skupinu lídrov MNO, ktorej základným poslaním je obhajovať a presadzovať záujmy mimovládnych organizácií, rozvíjať spoluprácu a solidaritu v rámci tretieho sektora, vysvetľovať a popularizovať úlohu tretieho sektora doma i v zahraničí. V Grémiu majú zastúpenie MNO nielen podľa oblasti svojej činnosti, ako aj podľa krajov, v ktorých pôsobia krajské grémiá tretieho sektora.

Vlastné štruktúry, ktoré si sektor vytvoril počas rokov svojej novodobej existencie, mu pomáhajú reagovať na jeho konkrétne potreby ale aj vstupovať do diskusií, partnerstiev a spolupráce s inými dôležitými skupinami a spoločenstvami. Okrem Grémia tretieho sektora na Slovensku fungujú viaceré strešné organizácie, ktoré operujú na národnej úrovni, ale aj MNO poskytujúce rôzne služby na národnej a regionálnej úrovni. Či už je to ChangeNet, kľúčový pre internetovú komunikáciu, alebo SAIA-SCTS, najstaršie servisné centrum so sieťou pobočiek vo viacerých krajoch Slovenska. MVO vstupujú do rôznych koalícií, aby mohli reagovať na špecifické potreby sektora. Príkladom sú rôzne zoskupenia zamerané na regionálny rozvoj úzko prepojený z decentralizáciou štátnej správy a navrhovaným novým územnosprávnym členením SR, alebo skupiny, ktoré sa usilujú vstupovať do rozhodovacích procesov súvisiacich so vstupom SR do Európskej únie (DEMEŠ, P., 2013).

Vznikajú nové typy organizácií, ktoré doteraz nemali zastúpenie v širokom spektre MNO. Môžeme tu spomenúť aspoň málopočetnú ale silnú skupinu analytických MNO (tzv. "think tanks"), ktoré vo veľkej miere ovplyvňujú názory verejnosti ale aj politikov a predstaviteľov štátnej správy. A patria sem aj desiatky iniciatív s komunitným programom, ktoré prispievajú k zvyšovaniu kvality života v danej komunite.

Význam dobrovoľníctva, teda finančne nehonorovanej práce, vstupuje do popredia. Podmienky rozvoja dobrovoľníctva sa stávajú jeho z často diskutovaných tém. Vznikajú špeciálne aktivity a projekty, ktorých cieľom je skúmať tento fenomén, oživiť jeho idey, zvýšiť počet dobrovoľníkov pracujúcich v rôznych oblastiach verejného života, dosiahnuť ich primerané ocenenie verejnosťou (BARÁT a kol. 2000).

Zapájanie sa do medzinárodných aktivít a reagovanie na aktuálne medzinárodné otázky v regióne ale aj v rámci európskych či globálnych sietí je ďalšou z charakteristík tretieho sektora na Slovensku. Či už ide o aktivity slovenských MNO na Balkáne alebo ich členstvo napr. v Európskom nadačnom centre, vo svetovej aliancii CIVICUS, v Medzinárodnej asociácii pre dobrovoľnícke úsilie. V súčasnosti v súvislosti s vojnou na Ukrajine pozorujeme vysokú aktivitu dobrovoľníkov ako aj neziskových organizácií pri pomoci vojnovým utečencom ako aj vnútorným vysídlencom, či starým opusteným ľuďom priamo na Ukrajine. Niektorí dobrovoľníci neváhajú dokonca s rizikom ohrozenia života zásobovať najzraniteľnejších obyvateľov životnými potrebami priamo vo vojnových zónach. Dobrovoľníci boli tí, ktorí poskytli pomoc utečencom na hranici hneď od prvého dňa vojny,

napr. Maltézska pomoc, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n. o., Diakonia Evanjelickej cirkvi a.v. ale aj mnohé iné organizácie poskytli a organizovali dobrovoľníkov dávno predtým, ako sa vláda spamätala a zúčastnila sa tiež svojimi opatreniami .

Prieskumy verejnej mienky dlhodobo potvrdzujú, že slovenská verejnosť hodnotí užitočnosť MNO prevažne priaznivo. Imidž väčšiny MNO medzi občanmi SR sa postupne zlepšuje. Ako najužitočnejšie sú hodnotené organizácie pôsobiace v oblasti sociálnej a zdravotnej starostlivosti. Na druhej strane v politickom boji sú mimovládne organizácie osočované a používané v informačnej vojne ako akási hrozba, čo ich kredit u menej informovaných jedincov znižuje (RADKOVÁ, 2001) .

Napriek všetkým vyššie uvedeným skutočnostiam nie je možné tvrdiť, že pred tretím sektorom na Slovensku nestoja problémy, ktoré je potrebné riešiť. Otvorené sú najmä otázky jeho financovania a legislatívy, ale aj ľudských zdrojov (BARÁT a kol. 2000).

Základné medzníky vývoja 3S po roku 1989

Kolaps komunistického systému 1989

Zákon o združovaní občanov 1990

Transformácia tzv. spoločenských organizácií

Prijatá legislatíva pre mimovládne neziskové organizácie

Občianski aktivisti prechádzajú do novej administratívy

Prvá stupavská konferencia MVO a následná tradícia 1991

Rozdelenie ČSFR

Vznik a pôsobenie organizácie SAIA (SCTS) 1990

Vznik a pôsobenie domácich "think-tankov" 1992

Vznik Grémia tretieho sektora 1994

Vznik krajských grémií 1996

Masový nástup zahraničných grantových programov 1990, 1994

Mediálne útoky proti 3S 1995 -96, 1998za vlády HZDS a Mečiara, neskôr najmä a za vlády

Smeru

Zákon o nadáciách 1996

Vznik Changenetu

Mimoriadne registrovanie aktivity 3S v zahraničí 1996

Kampane organizované tretím sektorom

1 % zákon 1999

Rada pre MNO

Rozvoj domácich nadačných programov

Zákon o informáciách 2001

Nové zákony o neziskových organizáciách a nadáciách 2002

Zákon o poskytnutí 2% z dane z príjmov

(BARÁT a kol. 2000).

Vzťahy mimovládnych organizácií a štátu u nás.

V krajine so silne zakorenenou tradíciou štátneho paternalizmu je veľmi ťažké budovať vzťah vládneho a mimovládneho sektora na základoch rovnocenného partnerstva. Transformácia spoločnosti priniesla okrem iného prudký rozmach neziskových dobrovoľníckych organizácií a aktivizáciu celospoločenského potenciálu na riešenie sociálnych problémov, čo následne postavilo tretí sektor do polohy akéhosi "konkurenta" štátu.

V spoločnosti, kde dlhé roky riadil štát nielen ekonomiku, ale tiež všetky spoločenské aktivity svojich občanov, akoby zákonite pretrvávala nedôvera a podozriavosť voči sfére, ktorá existuje a funguje mimo štátnych štruktúr.

Intenzívny rozvoj tretieho sektora mal za následok spontánne preberanie niektorých funkcií štátu. Politická nestabilita a politické boje najmä po osamostatnení Slovenska a časté striedanie vlád spôsobili, že chýba ucelená koncepcia vzťahov k tretiemu sektoru. To sa najmarkantnejšie prejavilo vo sfére sociálnej politiky a v zdravotníctve, ktoré sú považované všeobecne tak odborníkmi ako aj obyvateľstvom za najproblémovjšie. Napriek tomu, že vládna moc a jej predstavitelia si uvedomovali možnosti tretieho sektora, neboli väčšinou ochotní prenechať časť kompetencií štátnych orgánov na tretí sektor. To viedlo k tomu, že tretí sektor na jednej strane odbremeňuje svojimi aktivitami štát ale ten na druhej strane nie je ochotný vytvoriť k tomu vhodné materiálne a legislatívne podmienky.

Napriek deklarovaniu vlád podporiť rozvoj občianskych združení a iniciatív, všetky Mečiarove vlády smerovali k posilňovaniu pozícii štátu voči najmä tým organizáciám, ktoré pôsobia mimo sféry humanitnej a sociálnej. To viedlo i k určitému rezervovanému postoju časti verejnosti voči aktivitám tretieho sektora. Nejde len o verejne prejavovanú nedôveru niektorých politikov, ale o dezinformácie o rušivých zahraničných vplyvoch cez tretí sektor na suverenitu Slovenskej republiky a cudzie zasahovanie do jej národných záujmov. Určitá forma spolupráce a komunikácie medzi štátom a tretím sektorom existuje niekde skôr na lokálnej a regionálnej úrovni.

Vzťah štátu k mimovládnym organizáciám sa konkrétne premieta do dvoch rovín a síce legislatívnej a v materiálnej podpore. Argumentácia, že vo vyspelých demokratických krajinách je už zaužívaný a osvedčený spôsob materiálnej podpory, kde vlády podstatnou mierou prispievajú na činnosť mimovládnych organizácií, v našich podmienkach nenachádza odzvu. A tak mimovládne organizácie zostávajú odkázané na neštátne zdroje financovania, čo však znovu naráža na prekážky v legislatíve ako je daň z pridanej hodnoty, daňový zákon,

colné poplatky a pod. Grémium tretieho sektora ako inštitúcie zastupujúcej mimovládne organizácie vynakladalo veľké úsilie na riešenie týchto problémov.

Hoci sa v demokratickom svete miesto konfliktných vzťahov nastoľujú vzťahy partnerské, v krajinách výrazne poznačených štátnym paternalizmom, akou je aj Slovensko, sa ťažko dosahuje rovnocenné a vyvážené partnerstvom medzi štátom a tretím sektorom. I keď všeobecné vyhlásenia smerovali v akceptovaní a podpore neziskových organizácií, skutočnosť reálnej podpory bola mizivá. Rozhodne sa nedá konštatovať, že u nás sú neštátne mimovládne organizácie zrovnoprávnené zo štátnymi inštitúciami.

Súčasťou partnerských vzťahov musí byť vyjasnená legislatíva. Predstavitelia mimovládnych organizácií sa prostredníctvom Grémia tretieho sektora podieľali na vypracovaní návrhov legislatívnych úprav. Ako delegovaní experti sa pravidelne zúčastňovali na zasadnutiach pracovnej skupiny pri ministerstve spravodlivosti. Málo sa však podarilo legislatívne dosiahnuť v prospech organizácií tretieho sektora (BARÁT a kol. 2000).

I vlastná sociálna politika u nás, podobne ako v iných postkomunistických krajinách, nezodpovedá skutočným záujmom občanov zapojením a zodpovednosťou štátneho, verejného a súkromného sektora. Objavujú sa opačné tendencie miesto odštátnenia verejného sektora naopak tendencie jeho centralizácie. Ak sa aj niektoré úlohy štátnej správy preniesli na obce a samosprávy, teda formálne mimo dosah štátnej moci, noví držitelia právomoci nedostali dostatočné prostriedky na to, aby mohli svoje kompetencie realizovať. Nezávislosť miestnych samospráv je podkopávaná zhoršujúcou ekonomickou situáciou miest a obcí. Existujúci daňový systém neumožňuje ponechávať v obciach a regiónoch finančné prostriedky získané výnosmi z daní. Rozpočty obcí sú viac závislé na dotáciách zo štátneho rozpočtu ako zo svojich daňových príjmov. Toto má nepriaznivý dopad aj na tretí sektor, pretože zásadne sťažuje uplatňovanie princípu subsidiarity, budovania občianskej spoločnosti zdola, od občana a obce. Táto situácia je až likvidačná v prípade malých obcí (BARÁT a kol. 2000).

Tretí sektor je v súčasnosti často najmä populistickými politikmi vykresľovaný ako niečo negatívne. Stal sa predmetom rôznych konšpiračných teórií o nadvláde určitých osôb alebo spolkov nad svetom, „ktoré v pozadí ťahajú nitky svetového diania.“ Známe sú útoky voči Georgeovi Sorosovi aj Billovi Gatesovi, pričom títo páni patria k najvýznamnejším svetovým filantropom. George Soros podporoval najmä rozvoj neziskového sektora v strednej a východnej Európe po páde komunizmu podporou vzdelávacích programov a rôznych iných aktivít, venoval okrem iného aj 100 miliónov dolárov na podporu vedy v rozpadajúcom sa

Sovietskom zväze, ktoré však boli v tejto krajine rozkradnuté. Bill Gates podporuje najmä zdravotné a vzdelávacie programy vo svete, najmä rozvojom, vývin nových očkovacích látok proti najnebezpečnejším chorobám ako aj vzdelávacie startupy.

Tretí sektor po roku 1989 na Slovensku podľa výskumov

Po zmene politického systému v roku 1989 počet organizácií tretieho sektora prudko stúpol. Podľa údajov získaných z Ministerstva vnútra SR a uvedených v Obchodnom vestníku bolo v apríli 2000 zaregistrovaných 17844 občianskych združení, nadácií, neinvestičných fondov a neziskových organizácií.

Podľa údajov zachytených v databáze SAIA SCTC sa najviac organizácií orientovalo na prácu z mládežou, potom nasleduje vzdelávanie a veda a na treťom mieste je humanita a charita. Najmenej MVO uvádzalo aktivity orientované na ľudské práva a komunitné iniciatívy.

Prieskum zamestnanosti v treťom sektore na Slovensku sa uskutočnil v roku 1996. Podľa údajov tohto prieskumu pracovalo v neziskovom sektore 18822 zamestnancov v prepočte na plný úväzok, čo je približne 1% z celkovej zamestnanosti. V úlohe dobrovoľníkov sa do činnosti MVO zapája celkom 237998 ľudí, čo v prepočte na plný pracovný úväzok predstavovalo ďalších 7231 osôb. Dobrovoľníci najčastejšie pomáhajú pri športovej a rekreačnej činnosti. Približne 44000 ľudí vykonáva prácu na dohodu.

V roku 2013 autorky Kuvíková a Švidroňová o slovenskom neziskovom sektore píše nasledovné:

„Slovenský neziskový sektor za 20 rokov svojej samostatnej existencie preukázal svoju životaschopnosť. Počet neziskových organizácií dosiahol viac ako 51 000, z toho súkromných neziskových organizácií je 42 122. Okrem početnosti možno význam a opodstatnenosť existencie súkromných neziskových organizácií doložiť aj výhodami z poskytovania všeobecne prospešných služieb v porovnaní s verejnou produkciou. Článok autoriek časopise Slovenská štatistika a demografia zhrňa hlavné výhody poskytovania všeobecne prospešných služieb, ako aj vývoj súkromného neziskového sektora z hľadiska počtu súkromných neziskových organizácií podľa právnych foriem, podielu na zamestnanosti a čiastočne podielu na HDP v Slovenskej republike, ako aj z hľadiska schopnosti financovať svoje aktivity. Využívame obsahovo-kauzálnu metódu, metódy komparácie a štandardné metódy primárneho výskumu. Súkromné neziskové organizácie plnia v ekonomike rad dôležitých funkcií. Okrem už štandardne poskytovaných sociálnych a zdravotníckych služieb poskytujú aj služby z oblasti vzdelávania, športu, kultúry, životného prostredia, čím pôsobia na zmenu spoločnosti. Okrem servisnej roly vystupujú aj v pozícii "advokátov", keď obhajujú demokratickú

spoločnosť a vystupujú proti porušovaniu ľudských práv, pripomienkujú zákony a aktívne vystupujú pri ich tvorbe. Prejavuje sa tak zmiešaný charakter súkromných neziskových organizácií, keď časť z nich vystupuje ako "advokáti" a časť z nich pôsobí ako inštitúcie poskytujúce verejné (všeobecne prospešné) služby. Neziskový sektor má na Slovensku dlhú tradíciu ešte z čias Československa. Po roku 1993 nastal rast tohto sektora a do roku 2012 počet neziskových organizácií dosiahol viac ako 51 000, z toho súkromných neziskových organizácií bolo 42 122. Početnosť je prvým z faktov, ktorý svedčí o záujme o tento typ inštitúcií a o ich opodstatnenosti a význame. Podobne vzrástol aj počet zamestnancov pracujúcich v súkromnom neziskovom sektore, čím sa zvýšil podiel tohto sektora na zamestnanosti na 0,88 % v roku 2010. Tento údaj ešte možno doplniť o počet dobrovoľníkov, ktorí sú typickí pre neziskový sektor. Prepočítaním počtu hodín odpracovaných dobrovoľníkmi na plný úväzok sa podiel na zamestnanosti zvýši na 1,19 %. Ďalším faktorom svedčiacim o význame súkromných neziskových organizácií pre ekonomiku krajiny sú výhody, ktoré plynú z poskytovania verejných služieb súkromnými neziskovými organizáciami v porovnaní s verejnou produkciou (zabezpečením daných služieb štátom). Hlavné výhody sú: vyššia kvalita, väčšia spravodlivosť, nižšia nákladovosť, vyššia efektívnosť, špecializácia, nižšia alebo žiadna informačná asymetria, neexistencia vzťahu "principal - agent", neexistencia odporu "voliča - mediána". Posledným faktorom, ktorý sme skúmali v predloženej článku, je možnosť financovania súkromných neziskových organizácií. Na základe výskumu realizovaného v roku 2008 a nášho výskumu z roku 2011 môžeme konštatovať, že sa rozšírili možnosti financovania súkromných neziskových organizácií a markantne sa znížilo využívanie zahraničných zdrojov (z 40 % na 11 %), čo potvrdzuje fakt, že zahraničné nadácie a donori presunuli svoju pomoc na východ, do menej rozvinutých krajín. Pokleslo aj využívanie darov od podnikov a individuálnych darcov a tiež sa znížila ich závislosť na štátnych zdrojoch (zo 60 % na 43 %), naopak využívanie samofinancovania stúplo (zo 74 % na 87 %), čo svedčí o samostatnosti súkromných neziskových organizácií a o ich snahe posilňovať finančnú nezávislosť. Keďže financovanie zo štátnych zdrojov je nižšie, súkromné neziskové organizácie sú menej viazané na štátny rozpočet, pričom zabezpečujú aj úlohy štátu. Uvedené fakty dokladujú pozitívne vnímanie súkromných neziskových organizácií a ich činnosti. Význam a opodstatnenosť súkromného neziskového sektora je zrejmá, stále sa však venuje málo pozornosti jeho výskumu a evidencii štatistických údajov. Súkromný neziskový sektor je vybudovaný v praktickej rovine aj vďaka podpore štátu a podnikov, ale teória "zaostáva", nie sú zjednotené pojmy, neexistujú výskumy z hľadiska vplyvu na ekonomiku krajiny. Článok informuje o raste súkromného neziskového sektora na Slovensku, o niektorých vplyvoch na spoločnosť a ekonomiku a upozorňuje na

nedostatok aktuálnych údajov na ďalšie historické porovnanie či porovnanie s inými krajinami.“(KUVÍKOVÁ, ŠVIDROŇOVÁ, 2013)

Niektoré príklady mimovládnych organizácií pôsobiacich v sociálnej oblasti

Odhaduje sa, že vyše 35% mimovládnych organizácií je zameraných na sociálnu prácu. Presné štatistiky chýbajú, lebo stále vznikajú nové mimovládne organizácie a sociálna oblasť patrí medzi ich prioritné oblasti.

Môžeme ich rozdeliť na niekoľko typov :

Svojpomocné združenia chorých, postihnutých, hendikepovaných.

Vznikali najmä po roku 1990, keď zanikla bývalá jednotná organizácia postihnutých, Zväz invalidov. Spočiatku vznikli štyri nástupnícke organizácie: Slovenský zväz sluchovo postihnutých, Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Slovenský zväz telesne postihnutých, Zväz postihnutých civilizačnými chorobami. Tieto spolu utvorili Združenie zväzov zdravotne postihnutých. Postupne sa vytvorili ďalšie ako Slovenský zväz sclerosi multiplex, Slovenský zväz stomikov, Združenie postihnutých cystickou fibrózou, Zväzy mentálne postihnutých a pod. Ich snaha vychádzala zo skúsenosti, že v rámci malých špecifických organizáciách je možné lepšie definovať problémy a potreby cieľových skupín. Niektoré sa v ďalšom opäť združujú do väčších celkov, čo je prirodzený proces ich vývoja.

Zamestnávajú väčšinou dobrovoľníkov z radov samotnej cieľovej skupiny, čo výrazne pomáha odbúrať pasivitu ľudí postihnutých chronickou chorobou, motivuje ich k činnosti zameranej k riešeniu ich problémov a potrieb ako aj podobne postihnutých a neraz závažnejšie postihnutých občanov a zároveň v nich podporuje rozvíjanie dôvery k vlastnej organizácii. Do dobrovoľníckych aktivít sa významne zapájajú rodičia a rodinní príslušníci postihnutých detí a osôb (ONDRUŠEK a kol., 1998.)

Kresťanské charitatívne organizácie

Ide o tradičné organizácie, ktoré boli počas komunistickej totality potláčané a likvidované ako ideologicky neprijateľné, ba "škodlivé a nepriateľské". Najvýznamnejšou a najväčšou je Slovenská katolícka charita, Katolícka jednota Slovenska, rovnako evanjelické a iné ako je napr. Evanjelická diakonia, Inštitút Krista Veľkňaza atď.

Ich oblasť pôsobenia je veľmi široká od opatrovateľských služieb, útlkov pre starých ľudí, bezdomovcov, ohrozené osoby, rôzne formy sociálnej pomoci, zbierky a pod. Dobrovoľníci získavajú často z radov veriacich aktivistov, ich príbuzných a známych a to aj

prostredníctvom cirkvi a jej inštitúcii. Svoju činnosť propagujú aj širokej verejnosti (ONDRUŠEK a kol., 1998.)

Patronátne nadácie a občianske združenia

Sú to malé organizácie vznikajúce pri špeciálnych školách, detských domovoch, ústavoch postihnutých a iných inštitúciách s cieľom tieto organizácie zveľaďovať a získavať prostriedky na ich prevádzku. Aktivisti týchto organizácii sú takmer výlučne dobrovoľníci z radov danej inštitúcie, motivovaných a zaniietených pre svoju prácu. Snažia sa účinným vyhľadávaním sponzorov a propagáciou svojej práce zabezpečiť fungovanie štandardných a rozšírených služieb danej organizácie pre svoju cieľovú skupinu. Nezriedka sa do týchto aktivít zapájajú i nadšenci z radov masmédií alebo spoločenského života, ktorí tiež pracujú ako dobrovoľníci. Napr. Úsmev ako dar – spoločnosť priateľov detí z detských domovov, Nadácie na podporu Detskej onkológie, Nadácia Petra Dvorského pre hendikepované deti, Dobrý anjel a iné.

Združujúce a servisné organizácie

Tieto organizácie majú zastrešujúci charakter. Najvýznamnejšia je Slovenská humanitná rada, ktorá je súčasne grantovou a servisnou inštitúciou. Vznikla 2. mája 1990 ako Slovenská komora Československej rady pre humanitnú spoluprácu. Zakladalo ju pôvodne sedem neziskových mimovládnych organizácii s cieľom vytvoriť centrum spolupráce dobrovoľníckych organizácii na Slovensku. Túto funkciu plní úspešne doteraz a v súčasnosti združuje 157 dobrovoľníckych organizácii, občianskych združení, nadácií a neinvestičných fondov, ktoré pôsobia v sociálnej oblasti.

Iné zameranie má Slovenský Červený kríž, ktorý má najväčšiu sieť dobrovoľníkov na Slovensku. Okrem služieb sociálnej starostlivosti sprostredkuje organizovanie svojpomocných skupín zdravotne postihnutých a zabezpečuje informačný servis pre jednotlivcov i inštitúcie v oblasti zdravotníckej a sociálnej starostlivosti. Hoci tieto organizácie majú spravidla relatívne viac platených zamestnancov, ich fungovanie rovnako závisí od dobrovoľníckej práce (ONDRUŠEK a kol., 1998.)

Iné zdravotnícke a sociálne iniciatívy

Medzi tieto organizácie sa zaraďujú hnutia a združenia orientované na istú špecifickú sociálnu alebo zdravotnú problematiku ako narkománia, HIV, AIDS, prostitúcia a pod. Dobrovoľní aktivisti týchto hnutí sú obyčajne ľudia profesionálne alebo osobne spätí s danou problematikou, ako aj rôzni nadšenci z radov mládeže. Rovnako aj do týchto hnutí sa zapájajú významné a populárne osobnosti.

Možno k nim zaradiť aj Vysokú školu zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, n.o., ktorá okrem vysokoškolského vzdelávania v zdravotníckych odboroch a sociálnej práci pôsobí na svojich takmer 100 zdravotných a sociálnych projektoch doma i v rozvojových krajinách (ONDRUŠEK a kol., 1998.)

Dobrovoľnícke aktivity v postkomunistickom štáte

Motto:

” Dobrovoľníci sú odvážni ľudia ktorí sú ochotní sa za niečo postaviť. Sú ochotní zasvätiť svoje ruky, svoju myseľ a predovšetkým svoje srdcia službe ostatným. Tým prinášajú ľuďom nádej a dodávajú im silu k prekonávaniu slabostí. Odmenou za to im je vedomie, že táto činnosť má skutočný význam. Ich odvaha a odhodlanie by mali byť pre nás všetkých inšpiráciou k činom.”

Kofi Annan, generálny tajomník OSN

V súčasnosti môžeme čoraz viac počuť v médiách o dobrovoľníkoch a dobrovoľníckych aktivitách, a to nielen v zahraničí, ale i u nás. Čo znamená byť dobrovoľníkom? Dobrovoľníctvo by sa všeobecne dalo definovať niekoľkými charakteristikami:

1. Dobrovoľníctvo je v podstate nevynútená aktivita
2. Hlavným zámerom tejto aktivity je pomáhať
3. Pri takejto aktivite nie je myšlienka na finančný zisk prvoradá
4. Táto aktivita je prácou, nie hrou.

(Dr. I. Scheier In: Mc. Curley, Lynch, 1996)

Hovoriť o dobrovoľníctve znamená pokúsiť sa analyzovať vývoj a trendy dobrovoľníctva z celosvetového pohľadu.

Počiatky dobrovoľníctva

Ako prvý vedome sformuloval princípy dávania a dobročinnosti vo svojej klasickej etike už Aristoteles. Prvky dobročinnosti môžeme nájsť na ďalekom Východe u Budhu, Konfucia i vládcu Ašoku.

Dobročinnosť ako základ učenia sa objavuje v najväčšom rozsahu u kresťanstva od jeho samotných počiatkov, kde sa i prakticky realizovala v pomoci chudobným, prenasledovaným, sirotám, vdovám, žobrákom, chronicky chorým, hendikepovaným. Ranné podoby kresťanskej charity našli výraz aj v činnosti jednotlivých mníšskych rádov, ktoré videli svoju službu Bohu ako nezištnú službu blížnemu, napr. benediktíni, johaniti – neskorší maltézski rytieri, františkáni, lazaristi, kamiliáni, vincentky.

V histórii slovanských národov bol hlboko zakorenený zvyk, súvisiaci s prácou, ktorá sa vykonávala spoločne a dobrovoľne pre spoločný prospech všetkých zúčastnených. Tento zvyk súvisel s obyčajovým právom (DUDEKOVÁ, 1998).

Dobrovoľníctvo a charitatívne inštitúcie na našom území

Až do 12. storočia mníšske rády a cirkev boli hlavným poskytovateľom charitatívnych služieb v kresťanskom svete. Iné spoločenstvá, napr. Židia a Arabi si uchovávali vlastný spôsob svojpomoci, ktorý existoval paralelne s kresťanským modelom.

Neskôr sa dobročinnosť presúva i do oblastí svetskej do spolkov, klubov, bratstiev, ktorých zakladateľmi sa stávajú nielen predstavitelia cirkví, ale i panovníci, šľachtici, neskôr mešťania a remeselníci. V stredovekej Európe na našom území tak fungovali pod cirkevnou alebo cirkevno-svetskou správou prvé charitatívno-sociálne ústavy pre chudobných, lazarety, xenodóchiá, špitály v Nitre, Hronskom Beňadiku, Banskej Štiavnici, Bratislave i inde (DUDEKOVÁ, 1998).

V 18. a 19. storočí sa dobrovoľná činnosť u nás realizuje najmä v podobe práce najrozličnejších bratstiev, spolkov i vedeckých spoločností. Zvlášť výrazne sa prejavuje v hnutí za národné obrozenie, ale i neskôr v hnutí za národné oslobodenie. Samostatnú kapitolu tvorí história dobrovoľníctva za prvej republiky. Neskoršie totalitárne systémy túto činnosť potláčajú až likvidujú.

Dobrovoľníctvo a združovanie v západných demokraciách

Pokiaľ nazrieme za hranice nášho územia, v americkej histórii má dobrovoľníctvo dlhú tradíciu a patrí k podstate americkej demokracie. Tu vychádza z protestantských kresťanských koreňov. Sklony Američanov vytvárať dobrovoľné skupiny občanov, ktoré sa venujú spoločným problémom a záujmom sú známe z čias osídľovania amerického kontinentu až do súčasnosti.

V súčasnosti je dobrovoľníctvo jednou z najbežnejších aktivít v americkej spoločnosti. V 80. a 90. rokoch sa dobrovoľníctvu venovalo 50% dospelaj populácie, dokonca niektoré prieskumy hovoria až o 65%.

Dobrovoľníctvo je rozšírené i v iných krajinách. Štúdia spoločnosti Goldfarb Communications z roku 1995 uvádza, že dobrovoľnícke aktivity, do ktorých sa v čase výskumu v Kanade zapájalo asi 40% populácie, zaznamenávajú mierny vzostup. Účasť na dobrovoľnej činnosti na vidieku začala klesať a priblížila sa úrovni dobrovoľníctva v mestských aglomeráciách, najväčší vzostup v zapájaní sa do dobrovoľníckych aktivít zaznamenali vo vekovej skupine do 25 rokov (BARÁT a kol., 2000).

Dobrovoľníctvo v Európe sa vyvíja podobne. Výskum z Veľkej Británie prezrádza, že asi polovica populácie sa zúčastňuje na dobrovoľníckych aktivitách, ktoré predstavujú týždenne viac ako 100 miliónov odpracovaných hodín. Medzi ďalšie európske krajiny s vysokým percentom zapájania sa do dobrovoľníckych aktivít patria Francúzsko 19%, Holandsko 36%, Dánsko 25% a Írsko 39%.

Dobrovoľníctvo v postkomunistických štátoch

Postkomunistické štáty sú v určitom slova zmysle na začiatku dobrovoľníckych aktivít. Určite máme bohaté tradície v dobrovoľníctve i my. Avšak 40 rokov totalitného komunistického systému poznačilo naše myslenie a zastavilo humanitárne a kresťanský orientované dobrovoľnícke aktivity v prospech iných na pomoc odkázaných. Komunistický štát vo svojom bohorovnom vyjadrovaní nechcel vidieť sociálne problémy. Považoval ich za prežitok vykorisťovateľských systémov v minulosti. Hrdo vyhlasoval, že sa postará o pracujúcich a nepotrebuje, ba dokonca zakazuje charitatívne inštitúcie. Medzitým sa vystriedali generácie a my si uvedomujeme, koľko sme v zakladaní dobrovoľníckych organizácií a v motivácii verejnosti na ich podporu zameškali. Prvky totalitného myslenia sa objavujú najmä počas mečiarizmu, ale niektoré i viac než 10 rokov po nežnej revolúcii, vlastne dodnes v snahe potlačiť aktivity nezávislého neziskového sektora, ku ktorému patrí aj dobrovoľníctvo (BARÁT a kol., 2000)..

Napriek týmto objektívnym príčinám a vplyvom dobrovoľníctvo stále žije, rozvíja sa a získava čoraz viac na svojom význame a dôležitosti. Egocentrická koncentrácia človeka len na seba, svoju rodinu, svojich najbližších a rovnako i národa iba na vlastné problémy a ťažkosti, znamená niekedy popretie charakteru dobrovoľníctva, ktoré vo svojej podstate smeruje k tým, ktorí to najviac potrebujú bez ohľadu na hranice obce, regiónu či štátu.

Žiadne štáty, ani tie najbohatšie nie sú a nebudú schopné riešiť všetky narastajúce sociálne problémy vlastnými silami. Potrebujú širokú sieť dobrovoľníckych organizácií a ich aktivity v sociálnej oblasti na podklade otvorených partnerských vzťahov.

Spájať ľudí a motivovať ich k ľudskej solidarite a spolupatričnosti k iným a k ich potrebám už nebude len ideálom ale jednou z povinností a podmienok prežitia ľudí na našej planéte. Nezamestnanosť, chudoba, emigrácia, vojnové konflikty, chronické choroby a starnutie populácie v konfrontácii s problémami životného prostredia a možnosti nedocenenia výsledkov vedy a technológií i ich zneužívania sú len niektoré z mnohých problémov súčasného ľudstva.

A do toho vstupujú nadšení a obetaví jednotlivci alebo skupiny, dobrovoľnícke mimovládne organizácie, ktoré ponúkajú svoje sily, svoj mozgový potenciál i svoje ruky aby pomáhali. Musíme sa učiť z histórie života a ľudstva, aby sme neopakovali chyby minulosti a motivovali seba i iných od sebeckta, bezohľadnosti a ľahostajnosti k spoluzodpovednosti za život svoj i iných.

Získavanie a podpora dobrovoľníkov

Agentúra Focus (BARÁT a kol., 2000) , poskytuje informácie i o metódach získavania dobrovoľníkov:

Tab. 9 **Metódy získavania dobrovoľníkov v skúmaných organizáciách**
(Vzorka 183 organizácií)

Metódy	%
Osobným kontaktom	80,3
Z vlastných členov	74,9
Prostredníctvom verejných inštitúcií (zdravotnícke a sociálne zariadenia a pod.)	22,8
Prostredníctvom letákov/plagátov	12,5
Prostredníctvom cirkví a náboženských organizácií	11,5
Prostredníctvom inzerátov alebo článkov v tlači	9,8
Prostredníctvom reklamy alebo relácií v rozhlase	6,0
Prostredníctvom reklamy alebo relácií v televízii	3,8
Prostredníctvom siete platených pracovníkov	2,2
Na dobrovoľníckych informačných dňoch a trhoch	2,2
Prostredníctvom agentúr sprostredkujúcich dobrovoľníkov. a ich materiálov	1,6
Iné	4,9

Z tabuľky vyplýva, že najčastejším a najefektívnejším spôsobom získavania dobrovoľníkov je osobný kontakt zastúpený v 80,3% prípadov. V týchto súvislostiach sa objavuje v odbornej literatúre pojem "snehovej gule" čo znamená, že samotný dobrovoľníci získavajú ďalších dobrovoľníkov zo svojho okolia.

Druhý najčastejší spôsob je nábor dobrovoľníkov z radov vlastných členov v 74,9 % prípadov. Títo sú jednak tí, ktorí patria k cieľovej skupine alebo tí čo už majú istý vzťah k organizácii a kontakt s ňou.

Ďalšou skupinou sú odborníci a ľudia so špeciálnymi znalosťami, ktorí vstupujú do dobrovoľníckych aktivít prostredníctvom verejných inštitúcií v 22,8 % prípadov. Ide hlavne o zdravotnícke a sociálne zariadenia a pod.

Kresťanské a cirkevné charitatívne inštitúcie získavajú dobrovoľníkov pomocou vlastných aktivít s výrazným osobným ako aj kolektívnym vplyvom a to v 11,5 % prípadov.

Ostatné uvedené v tabuľke sa podieľajú v podstatne menšom percentuálnom zastúpení. Nemáme špeciálne agentúry na sprostredkovanie dobrovoľníkov ako aj chýba akákoľvek forma ich vysokoškolského vzdelávania v rámci sociálnej práce ako určitá špecializácia. V niektorých mestách začínajú vznikať tzv. Dobrovoľnícke centrá ako samostatné MNO, ktoré získavajú a zaškoľujú dobrovoľníkov pre ostatné MNO v danom regióne.

Autorky Brozmanová Gregorová a kol. (2009) vo svojom výskume zistili, že

„Dobrovoľníctvo na Slovensku reálne existuje, nie je však možné uviesť relevantný údaj o miere zapájania sa občanov do dobrovoľníckych aktivít. V sledovaných rokoch sa pohybuje v intervale od 13 do 46 percent populácie. Štatistický úrad SR uvádza, že štatistický systém nepozná pojem dobrovoľnícke organizácie. Dokáže však identifikovať počet organizácií, v ktorých dobrovoľníci v danom roku pracovali. Údaje za rok 2007 hovoria o tom, že 1179 organizácií na Slovensku vykázalo v rámci štatistického zisťovania prácu dobrovoľníkov, z toho v 930 organizáciách pracovali aj dobrovoľníčky-ženy. Neziskové inštitúcie podľa zisťovaní Štatistického úradu SR v roku 2007 angažovali 286741 dobrovoľníkov, ktorí odpracovali celkovo 24,7 mil. dobrovoľníckych hodín. Z hľadiska právnej formy neziskových inštitúcií najväčšie množstvo dobrovoľníkov a dobrovoľníčok dlhodobo pracuje pre občianske združenia (združenie, zväz, spolok), ďalšími významnými organizačnými formami využívajúcimi dobrovoľníctvo sú spoločenstvá vlastníkov bytov a cirkevné organizácie. Najviac dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ako aj množstvo dobrovoľníckych hodín z pohľadu ekonomickej činnosti, vykazujú členské organizácie a organizácie v oblasti rekreačných, kultúrnych a športových činností. Tretiu najpočetnejšiu skupinu tvoria organizácie rozvíjajúce svoje aktivity v oblasti nehnuteľností.“

Ochota a chuť pracovať ako dobrovoľník ja vzácna a je hodnotou sama o sebe. Organizácie sú vďačné za akúkoľvek pomoc a nekladú pri ich prijímaní neprimerané a nereálne nároky. Nevyžaduje sa napr. žiadne písomné odporúčenia alebo dokonca výpis z registra trestov. Vstup do dobrovoľníckej organizácie sa vykonáva na základe rozhovoru so zodpovedným pracovníkom organizácie a to najmä vtedy ak ide o dobrovoľníka so žiadnou kvalifikáciou. Ale často sa nerobia žiadne rozhovory pred prijatím dobrovoľníkov (čo z pohľadu moderného manažmentu i doterajších skúseností je skôr chybou).

Status dobrovoľníka bez nároku na finančnú odmenu je upravený Zákonom o dobrovoľníctve 406/20011 Z.z. podľa ktorého dobrovoľník a prijímajúca organizácia majú medzi sebou uzavrieť zmluvu. „Dobrovoľník vykonáva dobrovoľnícku činnosť na základe

zmluvy o dobrovoľníckej činnosti (ďalej len „zmluva“) uzavretej s osobou so sídlom alebo pobytom na území Slovenskej republiky, pre ktorú vykonáva dobrovoľnícku činnosť (ďalej len „prijímateľ dobrovoľníckej činnosti“) alebo s právnickou osobou so sídlom na území Slovenskej republiky, ktorá organizuje alebo sprostredkúva dobrovoľnícku činnosť pre inú osobu s jej súhlasom v jej prospech alebo vo verejný prospech (ďalej len „vysielajúca organizácia“) alebo ak vykonáva dobrovoľnícku činnosť ako člen vysielajúcej organizácie.“

Týmto sa vyriešili problémy napr. pri dobrovoľníckej práci v nemocniciach, kde vedenie nemocnice požaduje často vopred určitý právny záväzok použiteľný pri riešení zodpovednosti v prípade úrazu a pod. V porovnaní s ČR ich zákon o dobrovoľníctve okrem iných náležitostí stanovuje i podmienky pre tie organizácie, ktoré chcú, aby im na dobrovoľníckom programe prispieval štát. Každá organizácia, ktorá spĺňa predpísané pravidlá, má nárok na čiastočné pokrytie svojich výdavkov od štátu. Toto náš zákon o dobrovoľníctve nerieši a takúto možnosť neponúka.

Väčšina organizácií sa snaží získať čím viac kvalifikovaných odborníkov ako dobrovoľníkov. Najžiadanejšími profesiami vo vzťahu so sociálnou prácou sú lekári, učitelia, vychovávateľia, psychológovia, zdravotné sestry, sociálni pracovníci a pod. Pre vzdelávacie účely sú vyhľadávaní odborní lektori ako sú právnici, lekári, ekonómovia, teológovia, umelci, ktorí sú ochotní viesť rôzne kurzy a prednášky zadarmo alebo len za symbolickú odmenu.

Vyhľadávaní sú dobrovoľníci so špeciálnymi schopnosťami a zručnosťami, ľudia ovládajúci napr. posunkovú reč, cudzie jazyky, účtovníci, informatici, tréneri a ľudia s organizačnými schopnosťami.

Predpokladom pre prácu v dobrovoľníckych aktivitách sú morálne a ľudské kvality, pevná vôľa, trpezlivosť, vytrvalosť, tolerancia, nezištnosť, spoľahlivosť, vládnosť a pod. Mnoho schopných ľudí však dáva prednosť platenej práci. Takto sa niekedy prejavujú niektorí dôchodcovia, ktorí si chcú zlepšiť finančnú situáciu a najmä finančne podporiť rodiny svojich dospelých detí.

S nezamestnanými sú rôzne skúsenosti. Mnohí sú často apatickí, nemajú chuť pracovať zadarmo a organizácia im nemôže poskytnúť ani finančnú kompenzáciu, nakoľko by stratili status nezamestnaného a tým aj sociálne dávky. To platí rovnako i pre invalidných dôchodcov.

V svojej činnosti dobrovoľníci majú mať vedenie a stály patronát. Organizácie im pripravujú pravidelný program školení. Vo veľkých celoslovenských mimovládnych organizáciách sa školenia uskutočňujú centrálny, pretože často len ústredie je schopné zabezpečiť dostatok odborných lektorov.

Dobrovoľnícka práca logicky nie je spojená s finančnou odmenou ako motiváciou. Niektoré malé organizácie na rozdiel od väčších nemôžu poskytnúť ani refundáciu cestovných nákladov pre svojich dobrovoľníkov.

Dobrovoľníctvo na Slovensku

Vo vyspelých demokratických krajinách patrí zapájanie sa občanov do dobrovoľníckych aktivít k bežným javom s dlhoročnou tradíciou. Na Slovensku sa o dobrovoľníctve a zapájaní sa do dobrovoľníckych aktivít začalo viacej hovoriť až po roku 1989. V súčasnosti sa do dobrovoľníckych aktivít v Slovenskej republike zapája asi 19% občanov (tento údaj je z roku 2001). Neziskové inštitúcie podľa zisťovaní Štatistického úradu SR v roku 2007 angažovali 286741 dobrovoľníkov, ktorí odpracovali celkovo 24,7 mil. dobrovoľníckych hodín. Dobrovoľnícka práca na Slovensku má ešte stále menšie spoločenské uznanie a prestíž ako v zahraničí, hoci záujem o dobrovoľnú prácu sa aj u nás stále zvyšuje.

Sám pojem dobrovoľníctva sa u nás často zamieňa alebo prekrýva s pojmom členstva v neziskových organizáciách. Dobrovoľníci pracujú takmer výlučne v mimovládnych organizáciách, ktoré sú často úplne závislé od dobrovoľníckej práce.

Kto sú typickí slovenskí dobrovoľníci? Ženy prejavujú väčšiu náchylnosť k dobročinnosti ako muži. Dobrovoľníctvu sa lepšie darí vo vzdelanejšom prostredí. Mladšia generácia prejavuje väčšie porozumenie pre užitočnosť netradičných mimovládnych organizácií.

Najsilnejšie sú v skupine dobrovoľníkov zastúpení ľudia stredného a vyššieho stredného veku (35-44 rokov a 45-54 rokov). Medzi dobrovoľníkmi mierne prevažujú ženy. Je to zapríčinené čiastočne prirodzenou inklináciou žien k tomuto typu práce. Ďalším dôvodom je, že tento typ práce vykonávajú prevažne ľudia s pedagogickým vzdelaním a so vzdelaním v odbore sociálna práca, medzi ktorými prevažujú ženy. Na druhej strane muži majú väčšiu finančnú zodpovednosť za svoju rodinu. Väčšina dobrovoľníkov je zamestnaná a dobrovoľnícku prácu vykonáva vo voľnom čase.

Neziskové organizácie, ktoré sa starajú o ľudí v núdzi, považujú za najžiadanejšie profesie pre dobrovoľnú prácu lekárov, učiteľov/vychovávateľov, sociálnych pracovníkov, zdravotné sestry, špeciálnych pedagógov, psychológov. Pre vzdelávacie účely sú vyhľadávaný odborní lektori s profesiou právnik, lekár, ekonóm, umelec, teológ. Ďalšia atraktívna skupina sú ľudia ovládajúci posunkovú reč, cudzie jazyky, prácu s počítačom, ľudia s organizačnými schopnosťami, školitelia, technici, účtovníci.

Je ťažké získať dobrovoľníkov z radov dôchodcov, pretože starí ľudia sa snažia nájsť predovšetkým platenú prácu. Ani získavanie nezamestnaných pre dobrovoľnícke aktivity nie je jednoduché. Nemajú chuť pracovať zadarmo.

Najpopulárnejšie oblasti práce dobrovoľníkov

1. Pomoc ľuďom v núdzi
2. Pomoc nemocniciam, zdravotníckym a sociálnym zariadeniam
3. Podpora školstva a vzdelávania
4. Rozvoj obcí a sídlisk
5. Ochrana životného prostredia
6. Humanitná pomoc krajinám postihnutým katastrofou a utečencom z iných krajín
7. Podpora športovej a rekreačnej činnosti
8. Podpora kultúry a umeleckej činnosti

Prevažná väčšina dobrovoľníkov pracuje v organizáciách sociálnej starostlivosti (humanitné a charitatívne organizácie, svojpomocné skupiny), kde je potreba pomoci najintenzívnejšia.

Do akých aktivít sú zapojení dobrovoľníci?

- Práca vo výbore a správnej rade – 71%
- Získavanie finančných prostriedkov – 63,4%
- Poskytovanie rád a usmernení – 54,3%
- Organizovanie rekreačných aktivít – 50,5%
- Poradenstvo – 49,2%
- Prednášanie, lektorská činnosť – 45,1%
- Poskytovanie alebo vyhľadávanie informácií – 44,3%
- Navštevovanie ľudí potrebujúcich pomoc – 38,3%
- Pomoc pri kancelárskych prácach 37,4%
- Administratívne riadenie organizácie – 33,3%
- Propagácia, vedenie kampaní – 31%

Ľudia sa stávajú dobrovoľníkmi hlavne pre:

- Uspokojenie z viditeľných výsledkov – 50%
- Radosť z práce – 46%
- Posilnenie morálnych/náboženských/politických zásad – 35%
- obohatenie životných skúseností – 24%
- udržanie aktivity a pevného zdravia – 22%
- stretávanie sa z ľuďmi, získavanie nových priateľov – 20%
- šancu získať nové vedomosti/zručnosti – 20%

Ludia nie sú dobrovoľníkmi pre:

- nedostatok voľného času – 36%
- neboli o to požiadaní - 32%
- nikdy o tom neuvažovali – 19%

(BARÁT a kol., 2000)

Tieto údaje sú staršieho dáta, ale vidieť z nich, ktoré sú zaujímavé oblasti pre dobrovoľníkov.

Neziskové organizácie a vzťahy s verejnosťou

Tento pojem prevzatý z angličtiny ako "public relation" predstavuje vlastne proces vytvárania a udržiavania vzťahov z verejnosťou v určitej problematike. Na prelome 19. a 20. storočia sa pojmom "public relation" začalo označovať odvetvie manažmentu snaha o zvýšenie úspešnosti firmy prostredníctvom pozitívneho obrazu o nej, imidžu. Anglický odborník Sam Blac (PAULINIOVÁ. 1998) definuje vzťahy s verejnosťou takto : " Činnosť v rámci vzťahov s verejnosťou je umením a spoločenskou vedou o tom, ako dosiahnuť harmóniu s prostredím prostredníctvom vzájomného pochopenia, ktoré je založené na úplných a pravdivých informáciách." Teda okrem techniky a prostriedkov ovplyvňovania verejnosti je v takom chápaní vzťahov z verejnosťou i určitý etický rozmer. Tento je treba vidieť v onom vzájomnom pochopení, harmónii, či úplných a pravdivých informáciách. Teda už nejde len o jednostrannú i informáciu a jednostranné ovplyvňovanie ale určitú formu partnerských vzťahov (PAULINIOVÁ. 1998)

Vzťahy s verejnosťou chápané z celospoločenského hľadiska ako budovanie vzájomného porozumenia jednotlivcov, sociálnych skupín, smerujúce k zladeniu ich záujmov so záujmami verejnosti, umožnia predchádzaniu vzájomných nedorozumení a konfliktov. Pomocou dobrých vzťahov z verejnosťou možno získať rovnako i podporu verejnosti. Táto podpora je potom predpokladom úspešných a efektívnych legislatívnych procesov a legislatívnych zmien.

Ak porovnáme vzťahy s verejnosťou s inými disciplínami ako ja propaganda, marketing alebo reklama, ktorú často verejnosť voľne zamieňa, zistíme, že i keď majú niečo spoločné, v mnohom sa líšia. Nasledujúca tabuľka nám umožní vzájomné porovnanie týchto vzťahov.

Tab. 10 Porovnanie vzťahov s verejnosťou s inými disciplínami. (BEDNARČÍK a kol., 1998)

	Vzťahy s verejnosťou	Propaganda	Marketing	Reklama
Cieľ	Dosiahnuť zmenu a upevnenie názoru, súlad záujmov, dobrú vôľu a porozumenie.	Presadiť myšlienky a názory, slúžiace moci, vytvoriť hnutie a jeho nasledovanie.	Vstúpiť na trh a udržať sa na ňom, dosiahnuť zisk prostredníctvom odbytu	Podporiť predaj výrobkov a služieb, ovplyvniť cieľové skupiny.
Cieľová skupina	Širšia verejnosť	Širšia verejnosť	Konkrétne cieľové skupiny, súčasní alebo budúci zákazníci.	Konkrétne cieľové skupiny, súčasní alebo budúci zákazníci.
Komunikácia	Obojsmerná – ide o dialóg spätná väzba sa vyhľadáva a je žiaduca.	Jednosmerná – ide o monológ, spätná väzba sa ignoruje.	Ide o prezentáciu produktu, dôležitá je len spätná väzba	Vníma sa jednosmerne, ako možnosť ovplyvňovania.

Postoje neziskových dobrovoľníckych organizácií k vzťahom s verejnosťou sa líšia od úplného popretia potreby týchto vzťahov, neznalosť, až ich akceptovanie. Avšak nepochopenie alebo mylná interpretácia vzťahov s verejnosťou poškodzuje rozvoj dobrovoľníckych aktivít práve stratou podpory zo strany verejnosti. Vzťahy s verejnosťou sú totiž veľmi dôležitým nástrojom a pomôckou tak strategického plánovania ako aj smerovania organizácie. Miera, do akej sme, či nie sme schopní ovplyvňovať udalosti a postoje okolo nás, sa ovplyvňuje reaktivnosťou a proaktivnosťou vzťahov s verejnosťou.

Reaktívne vzťahy s verejnosťou vznikajú ako reakcia na nejaký jav či podnet a ich cieľom je ochrana mena a povesti. Napr. krízové situácie ak treba na niečo reagovať rýchlo bez dlhodobého strategického uvažovania a rozhodovania.

Proaktívne vzťahy s verejnosťou vychádzajú z prognóz a ich cieľom je vzájomné dlhodobé pochopenie a súlad záujmov organizácie a verejnosti. Ide o konkrétne uskutočňovanie programov, vytvorených v rámci strategického plánovania. Organizácia

týmto prístupom ukazuje, že vie čo chce dosiahnuť a ako to chce dosiahnuť (BEDNARČÍK a kol., 1998).

Je možno vymenovať množstvo aktivít, spadajúcich pod vzťahy s verejnosťou, počnúc s výskumom verejnej mienky a jej analýzou, cez vytvorenie obojstrannej komunikácie. Čo si neziskové organizácie vyberú, závisí od zdrojov, ktoré majú k dispozícii, sfér ich záujmu (čo chcú dosiahnuť) a poslania samotnej organizácie. Rovnako ich ovplyvňujú vonkajšie podmienky, dostupnosť médií a cieľové publikum, na ktoré sa chcú zamerať.

Vzťahy s verejnosťou v neziskových dobrovoľníckych organizáciách vykonávajú ľudia z kľúčových pozícií, ktorí k svojej práci pridávajú úlohu prezentovať organizáciu na verejnosti. Málokedy sa nájde človek, ktorý sa špecializuje na vzťahy s verejnosťou či na prácu s médiami (tlačový tajomník, hovorca) hoci sa uskutočnili veľmi úspešné a dobre pripravené viaceré mediálne vystúpenia neziskových organizácií či celého neziskového sektora. Podcenenie tejto oblasti, prekryvanie viacerých funkcií zodpovedných pracovníkov, chýbajúca koncepcnosť a chýbanie strategického myslenia sú najčastejšie príčiny nevyužitia vzťahov s verejnosťou k podpore poslania a cieľov neziskových organizácií (ZELENÁKOVÁ, M. 1998.)

Ide o to, aby si dobrovoľnícke organizácie jasne uvedomili i vo vzťahoch s verejnosťou, čo chcú robiť, prečo to chcú robiť, koho chcú osloviť a aký jazyk budú používať. Pozitívne prvky spojené s nadšením, tak typické a vlastné dobrovoľníckym organizáciám, je vhodné spojiť i s kladnými vzťahmi s verejnosťou. Schodnou cestou je vyčleniť človeka, ktorý by sa o vzťahy s verejnosťou staral. Okrem komunikačných zručností a pružností myslenia potrebuje mať dobrý prehľad (ZELENÁKOVÁ, M. 1998.)

Neziskový sektor a vzťahy s médiami.

Vzťahy s médiami sú najdôležitejšou časťou vzťahov s verejnosťou. Ich príprava a udržiavanie sú dlhodobou záležitosťou. Základnou podmienkou vo vzťahu s médiami je vlastná aktivita organizácie.

V rozvinutých demokraciách, ale nielen tam, neraz práve média a novinári prispeli k úspechu dobrej myšlienky, ochrane ľudských práv alebo odhaleniu škandálov. Dnes nikto o význame médií nebude pochybovať, stali sa akýmsi katalyzátorom spoločenského a politického vývoja. Média majú teda moc, ale môžu sa rovnako stať biznisom a potom informácie tovarom.

I u nás sú média priestorom, kde sa uskutočňuje pluralitná a často kontroverzná reflexia stavu našej spoločnosti, stále ešte sa transformujúcej. Mediálna činnosť môže prispieť k tomu, ako bude verejnosť vnímať mimovládne dobrovoľnícke organizácie, najmä ako budú ich predstavitelia a aktivisti pre verejnosť čitateľní a hodnoverní. Keď bude odraz organizácie prijateľný, a ľudí zaujme, odrazí sa to tak v názorovej ako aj finančnej podpore verejnosti. Váha postojov dobrovoľníckych organizácii sa zvyšuje tým viac, čím viac sa s nimi verejnosť stotožňuje.

Komunikácia prostredníctvom médií je masovou komunikáciou. Je neosobná, vysielateľ alebo komunikátor a príjmač ako recipient sú od seba priestorovo i časovo vzdialení. Pokiaľ ide o dobrovoľnícke organizácie, tie sú v masovej komunikácii komunikátormi i recipientmi súčasne. Sami sú nástrojom, ktorý vstupuje do sveta, kde chcú niečo presadiť a zmeniť, ale zároveň sami počúvajú, keď sa im niekto pokúša doručiť iné posolstvo.

Dnes sú média všeobecne dobre známe, ale líšia sa z hľadiska periodicity, pôsobnosti ako aj z hľadiska foriem práce a výsledkov (PAULINIOVÁ, 1998).

Tlačené média, noviny, časopisy, vyžadujú od čitateľov určité sústredenie, nemožno sa im venovať úchytom ako v televízii alebo rozhlase. Dôležitým faktorom, ktorý rozhoduje, či ľudia čítajú noviny alebo sledujú televíziu, je vzdelanostná úroveň.

Prioritou rozhlasu je hovorené slovo a hlasový prejav. Rozhlas je pohotovejší, aktuálnejší a bezprostrednejší ako tlačené média. Veľmi dôležitý je v rádiu hlas, pretože toto médium ponecháva veľký priestor pre dotvorenie.

V televízii ide o pôsobenie nielen cez hovorené slovo, ale najmä prostredníctvom obrazu. Prieskumy vysvetlili, že iba 15 – 20 % pozornosti venujú televízni diváci slovám, zvyšok zaberá vizuálna informácia. Preto aj televízia kladie dosť vysoké nároky na vzhľad účinkujúcich, program musí byť teda nie len "počúvateľný" ale aj "pozerateľný" a spolu

v harmónii oboch zložiek. Informácia vysielaná vo vhodnom čase sa dostáva k veľkému množstvu divákov.

Sledovanosť médií sa spolu so zložením divákov a poslucháčov mení. Najväčšia sledovanosť býva v špičkách, ranných, poludňajších a večerných, avšak súvisí aj od momentálneho počasia PAULINIOVÁ, 1998.

Pre profesionálnu prácu z médiami je vhodné určiť hovorca. Mal by to byť človek s prehľadom, pružný, s príjemným a sebavedomým vystupovaním a mal by mať priamy prístup k informáciám. Dobrý vzťah s médiami a novinármi vyžaduje dlhodobú a systematickú komunikáciu. Hlavným zmyslom práce s médiami je totiž dostať do ich pozornosti a záujmu žiadanú tému. Pritom pôjde nielen o jednostrannú informáciu a pôsobenie, ale tiež o poskytnutie spätnej väzby a rozšíreniu obzoru. Stráviť s novinármi stretnutia pri pracovnom obede je v USA bežnou praxou týždenne. Tieto skúsenosti treba vhodne uplatňovať i u nás, napr. stretnutia pri čaji alebo káve. Tu je treba si uvedomiť potrebu mať zoznam novinárov a pravidelne ho doplňovať a aktualizovať. O tom treba viesť i evidenciu, kto a pri akej príležitosti bol pozvaný a o aké oblasti má záujem. Najmä úvodníky a komentáre čítajú ľudia, ktorí prijímajú rozhodnutia (decision maker) a vytvárajú verejnú mienku (opinion maker) (PAULINIOVÁ, 1998).

Formy práce s novinármi predstavujú tlačové konferencie, briefinky, tlačové telefonáty a materiály, tlačové správy a oznamy a interview. Vybrať správnu formu v konkrétnej situácii je pre dobrovoľnícke organizácie rovnako dôležité ako ju pripraviť a realizovať (JALČOVÁ I. 1998.)

Ak je **tlačová konferencia** dobre pripravená, je pravdepodobné, že predkladaná téma alebo posolstvo sa dostane do novin. Vhodne je v súvislosti s tlačovou konferenciou pripraviť odpovede na niektoré otázky ako sú : ciele konferencie, čo je úmyslom dosiahnuť, čo je treba aby novinári vedeli, čo sa má publikovať a vôbec, čo je treba urobiť, aby novinári na konferenciu prišli

Briefing informuje novinárov pravidelnejšie, ide o stretnutie s menším počtom novinárov, ktorí už prejavili záujem na určitej téme. Neočakáva od neho tlačové výstupy.

Tlačové telefonáty sú najrýchlejším prostriedkom v práci novinárov. Podanie tlačovej správy sa telefonátom potvrdí, napríklad konanie nejakej akcie a navyše sa nadviaže kontakt a tak začína budovať vzťah. Žiada sa, aby sa každý, kto telefonát preberie, správal profesionálne a vždy odkaz správne odovzdal.

Tlačové materiály sa ponúkajú médiám o činnosti organizácie. Sú buď vo forme spravodajstva tzv. hard news s argumentáciou v prospech niečoho či proti niečomu.

Tlačová správa je klasickým príkladom hard news s odpoveďami ako : Kto? Kde ? Čo ? a Prečo?. Tlačová správa sa zvykne prirovnávať ku káve, má byť silná, čierna, čerstvá a voňavá(PAULINIOVÁ, 1998).

Pri žiadosti o **interview** pre rozhlas a televíziu znamená, že dobrovoľnícka organizácia už zaujala a že sa o nej vie. Aj tu je treba si zodpovedať niektoré otázky, aby výsledok bol v prospech myšlienky presadzovanej dobrovoľníckou organizáciou. Napríklad či bude interview nahrávané alebo pôjde na živo, ako ho urobiť zaujímavým, zrozumiteľným a zapamätateľným. Ak pôjde o panelovú diskusiu, kto tam ešte bude a aké pozície budú zastávať ďalší spoluúčinkujúci. To čo je treba povedať, je treba zhrnúť. Skúsenosti ukázali, že interview "neunesie" viac ako 3 – 4 myšlienky, ktoré však možno podporiť inými informáciami. Pri ich definovaní bude vhodné predpokladať i možné otázky a otázky nepríjemné (PAULINIOVÁ, 1998 s.)

Práca s médiami vyžaduje i rešpektovanie etických noriem a schopnosť vedieť sa brániť pred manipuláciou. Treba poznať i prakticky ovládať zásady asertivity.

Význam tímovej práce v neziskovom sektore

Dobrovoľnícka organizácia pracuje ako súhrn jednotlivcov, ktorých spája spoločný záujem a uspokojovanie istých, možno spoločných potrieb – teda ako skupina. Prijemná sociálna atmosféra, dobré medziľudské vzťahy a ochota tvorivo odpovedať na celospoločenské problémy zohrávajú pozitívnu úlohu v činnosti dobrovoľníckych organizácií. Ale ani to nestačí, aby nezisková organizácia pracovala efektívne a profesionálne. Je potrebné, aby dobrovoľníci pracovali ako tím (PRUŽINSKÁ, 1998).

Jednotlivec nezvládne všetko sám, čo nemuselo platiť v minulosti, keď sa kládol dôraz na fyzickú prácu. Dnes je treba komplex schopností, ktoré sú potrebné k vyriešeniu väčšiny problémov neziskovej organizácie, takže sa tímová práca stala nevyhnutnosťou. Výhody z tímovej práce pociťuje tak samotná organizácia ako aj každý člen tímu. Človek od tímu môže viac získať ako mu sám dáva. Tím rozvíja celkové schopnosti pracovníkov (talent, odbornosť, profesionálna kompetencia), zdokonaľuje komunikačné schopnosti. Tieto sa rozvíjajú na úrovni horizontálnej (s kolegami) a vertikálnej (s nadriadenými a podriadenými). Tím podporuje vzájomnú spokojnosť, morálny rast, udržiava rovnováhu s informáciami v danej oblasti, ale predovšetkým zvyšuje efektivitu každého člena tímu.

Nebude na škodu pre sociálneho a dobrovoľníckeho pracovníka, ak si občas pripomenie analógiu ” tímovej práce” u zvierat.

Napríklad divé husi na jeseň odlietavajú vo formácii v tvare písmena V. Na čele letí najskúsenejšia a najzdatnejšia hus a za ňou ostatné. Mávaním krídel vytvára každá hus vztlak pre vtáka letiaceho bezprostredne za ňou. Tým, že celý kídol letí v tvare písmena V, doletí o vyše 70% ďalej, než by doletel každý vták jednotlivo. Len čo vypadne niektorý vták z formácie, pocíti veľký odpor vzduchu a rýchle sa vracia späť, aby využil výhodu letu v kídli. Keď sa hus na špičke formácie unaví, premiestni sa dozadu a ďalšia hus prevezme jej pozíciu. Keď je niektorá hus oslabená či unavená a vypadne z formácie, ďalšie dve ju nasledujú a zostávajú pri nej, pokiaľ nie je schopná pokračovať v lete, alebo kým nezahynie.

Keby sme viac rozmýšľali, spolupracovali by sme s tými, ktorí idú rovnakým smerom ako my, striedali by sme sa v ťažkej práci a podporovali by sme sa navzájom (PRUŽINSKÁ, 1998).

Ak hovoríme o tíme, máme na mysli takú skupinu, ktorej jednotlivci majú spoločný cieľ a v ktorej činnosť a schopnosti každého člena vzájomne a plynule na seba nadväzujú.

Niekedy sa tím prirovnáva ku skladačke. Každá časť skladačky je dôležitá, všetky do seba navzájom zapadajú a len spolu vytvárajú celok – obraz.

Rozhodnutia v tíme sa robia konsenzom po vypočutí a zhodnotení všetkých návrhov. Opačné názory a nesúhlas sa diskutujú taktne a opatrne so snahou o spoločné riešenie. Ciele tímu sú jasné a zrozumiteľné a prijímané členmi tímu.

Rovnako každý pozná svoju úlohu v tíme a môže sa zúčastňovať vo vedení a spoločných rozhodnutiach a pravidelnom hodnotení.

Efektívnosť tímu závisí od vzájomnej kooperácie čiže synergie, od osobnosti vedúceho a veľkosti tímu.

Každá skupina ľudí, ktorí sa rozhodnú pracovať na spoločnej úlohe, môže prechádzať vo svojom vývoji určitými fázami. Všeobecne sa hovorí o formovaní tímu (forming), jeho rozvoji (kvasenie, búrenie, storming), o normovaní (norming), o výkone (performing) a niekedy o fáze, ktorá označuje prirodzený zánik (mourning, adjourning) (PRUŽINSKÁ, 1998).

Etické aspekty sociálnej práce v dobrovoľníckych organizáciách

Etika ako filozofia mravnosti sa dostáva do všetkých oblastí nášho života. Hovoríme o etike športovca, lekára, sudcu podnikateľa a podobne. Sociálny pracovník má etické povedomie slúžiť dobru v podstate svojho povolania. Ale čo znamená byť dobrým?

Kto má kompetenciu posúdiť niekoho, že je dobrý alebo zlý?

To nie sú len teoretické otázky, ale vážne výzvy smerom ku každému človeku.

Sociálny pracovník potrebu etických postojov pozná z rôznych etických kódexov zo svojho osobného a profesionálneho života, zo svojho okolia ako i svetonázorového presvedčenia.

Kresťansky chápaná mravnosť neznamená len dodržiavanie noriem, predpisov a zákonov, ale mobilizáciu všetkých schopností človeka v službe dobru, v službe, ktorá sa nemeria dĺžkou pracovnej doby, finančným ohodnotením, ale schopnosťou angažovať sa všade tam, kde sa stretáva so starými, chronicky chorými, hendikepovanými a rôzne odkázanými ľuďmi.

Transformácia postkomunistickej spoločnosti prináša nové problémy, na ktoré ľudia neboli pripravení.

Preto vidíme priamo ako etický imperatív dnešného človeka zmietajúceho sa v pochybnostiach, neistote i ohrození, dobrovoľnícke aktivity ako cestu novej sebarealizácie a nachádzania životného optimizmu v dobrovoľníctve.

Nie pre peniaze, nie pre postavenie a prestíž, ale pre jedinečný a ničím nenahraditeľný pocit užitočnosti, ktorý tak veľmi potrebuje každý človek, ale človek v núdzi mimoriadne. Pre vysokoškolačka poskytuje dobrovoľnícka práca veľmi široké spektrum možností. Odmenu mu bude jeho osobnostný rast a zrelosť, nadobudnutie nových vedomostí a komunikatívnych zručností, poznania ľudských problémov ale najmä schopnosť vidieť, vnímať a reagovať v rámci svojich možností na problémy iných.

Zastavme sa u niektorých pojmov v súvislosti s dobrovoľníctvom.

Dobrovoľníctvo je neplatená uvedomelá činnosť, ktorá vychádza z vlastnej vôle v prospech druhých. Dobrovoľníkom sa môže stať každý človek v ktorejkoľvek oblasti života . spoločnosti .

Časť dobrovoľníkov sú iste odborníkmi vo svojom odbore a pritom nezištne poskytujú svoje vedomosti, schopnosti a voľný čas v prospech iných. A tak pre nás je etická výchova človeka akýmsi predpokladom a štartovacím prvkom dobrovoľníctva.

Organizovaná dobrovoľnícka práca a dobre plánované dobrovoľnícke programy sú doménou neziskových mimovládnych organizácií alebo neformálnych skupín, ktoré pociťujú naliehavú potrebu podieľať sa na riešení aktuálnych problémov spoločnosti, s ktorými sa bezprostredne stretávajú vo svojom okolí. Pri tejto činnosti sa nezaobídu bez dobrovoľníkov. Pritom sa vytvárajú viaceré úrovne vzťahov medzi zainteresovanými aktérmi, ktoré znázorňuje nasledujúci diagram. / *Príloha 1 – vzťah organizácia – dobrovoľník – klient* /

Pri dobre naplánovanom a organizovanom dobrovoľníckom programe narazíme v praxi na nie málo etických problémov, ktoré takáto práca prináša. Spomeňme aspoň niektoré.

Etické dilemy pri dobrovoľníckej práci môžeme zhruba rozdeliť do troch skupín:

1. Etické problémy vznikajúce vo vzťahu nezisková organizácia – dobrovoľník
2. Etické problémy vznikajúce vo vzťahu dobrovoľník – klient, teda ten, v prospech ktorého je dobrovoľnícka činnosť vykonávaná.
3. Etické problémy vo vzťahu organizácia – klient

Aby sme si mohli priblížiť aspoň niektoré etické dilemy na konkrétnych príkladoch, najprv by sme mali poznať aké fázy dobrovoľnícky program obsahuje / *Príloha 3 – schéma dobrovoľníckeho programu* /

Uvedme niekoľko príkladov a otázok, ktoré pri dobrovoľníckej práci v súvislosti s etikou vystávajú:

- Pri plánovaní dobrovoľníckeho programu a príprave pracovnej náplne dobrovoľníka treba zohľadniť aj nakoľko je dobrovoľník vhodný pre takúto službu klientovi a či problém nevyžaduje pri tejto práci skorej vysokokvalifikovaného odborníka. Samozrejme počítame so zaškolením dobrovoľníka.
- Pri náboře vystávajú také etické dilemy ako: nakoľko má organizácia skúmať vnútornú motiváciu dobrovoľníka a pýtať sa na jeho osobné záležitosti. Napríklad robíme nábor dobrovoľníkov pre protidrogovú prevenciu medzi mládežou. Akým spôsobom zistíme, či uchádzač o dobrovoľníka má či nemá už vlastnú skúsenosť s užívaním drogy? Nakoľko bude naše zistenie pravdivé? Ako ovplyvní takýto pozitívny nález naše rozhodnutie zapojiť takéhoto človeka do programu? Nevystavujeme takéhoto dobrovoľníka "pokušeniu" pri tomto type programu a či na druhej strane budeme riskovať to, akým smerom môže ovplyvniť takýto človek mladých ľudí – klientov?

- Nemá uchádzač kriminálnu minulosť alebo určité úchyľky, ktoré ho pre náš zámer nerobia vhodným? Odhalíme pri pohovore alebo ďalších krokoch napr. človeka s pedofilnými sklonsmi, pokiaľ ide o prácu s deťmi?
- Sme schopní ako manažéri dobrovoľníckeho programu odhaliť pri pohovore s uchádzačom o post dobrovoľníka jeho kvality a vhodnosť pre tú-ktorú prácu a objektívne ich posúdiť? Dokážeme posúdiť jeho motiváciu a ponúknuť mu prácu, ktorá naplní jeho očakávania? Nezabudnime, že uchádzač sa nám hlási dobrovoľne a je vysoko motivovaný. Pokiaľ nebude práca naplňovať jeho očakávania, môžeme ho ako dobrovoľníka stratiť, ba čo je horšie, môžeme ho znechutiť pre akúkoľvek inú dobrovoľnícku prácu. Túto zodpovednosť si treba uvedomiť.
- Ponúkame dobrovoľníkovi dostatočné a vhodné zaškolenie? Dokážeme ho na často náročnú prácu dobre pripraviť? Upozorníme ho na možné úskalia, ktoré ho môžu stretnúť?
- Máme pracovníkov, ktorí budú dobrovoľníkov pri práci viesť? Nenecháme ich "napospas" problémom, s ktorými sa stretajú? Doprajeme dobrovoľníkom dostatočnú spätnú väzbu a dokážeme sa o ich problémoch spolu porozprávať a pokúsiť sa ich riešiť? Dávame priestor vzájomnej diskusii dobrovoľníkov, aby sa o svoje skúsenosti podelili? Robíme krátke pracovné porady?
- Ako riešime problematické javy? Napr. stalo sa pri práci s deťmi – pacientmi v nemocnici, že dobrovoľníčka si bez opýtania brala cukríky pre svoju potrebu a nepovažovala to za problém. Dokážeme si o tom otvorene a citlivo pohovoriť?
- Dokážeme opätovne posilniť motiváciu dobrovoľníka, keď sa stáva znechuteným, keď jeho nadšenie oslabuje, alebo ho nechávame s týmito pochybnosťami samého? Je atmosféra v organizácii natoľko otvorená a ústretová, že dobrovoľník dokáže hovoriť o tom, čo ho trápi?
- Zveríme dobrovoľníkovi zodpovednosť? A v akej miere? Neznechutíme ho tým, že ho pri závažných rozhodnutiach z rozhodovacieho procesu vylúčime? Dokážeme počúvať a prijať nové riešenia, ktoré dobrovoľník pri svojej práci objaví?

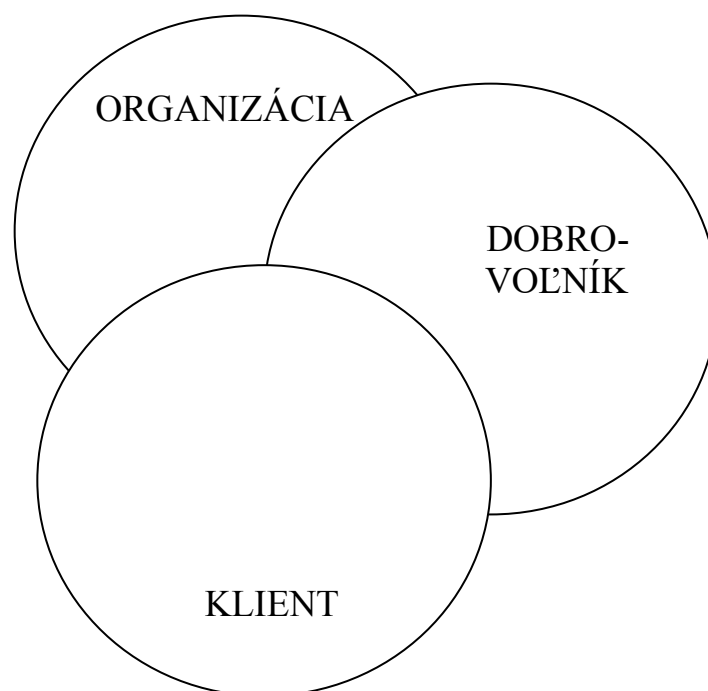
- Chránime dobrovoľníka pred vyhorením, nadmerným zaťažovaním? Poučili sme ho v tomto smere, ako týmto javom predchádzať?
- Uvedomuje si dobrovoľník svoj záväzok voči klientovi? Keď dobrovoľníci pracujú pre deti – pacientov napr. na onkologickej klinike a prichádzajú s pravidelným programom pre tieto deti, vytvárajú vzájomný vzťah. Tento vzťah dobrovoľníka zaväzuje, lebo klienti na neho čakajú. Dobrovoľník si musí uvedomiť, že je často jediným svetielkom pre klienta v hospici, pri návšteve starého človeka alebo jedným z mála kontaktov pre dieťa v detskom domove. Takýto vzťah je zaväzujúci a nemôžeme ho ľahkovážne narušiť. Tento vzťah vyjadril hádam najlepšie Antoine de Saint Exupery vo svojom Malom princovi, kde hovorí: "Stávaš sa navždy zodpovedným za to, čo si k sebe pripútal. Si zodpovedný za svoju ružu."
- Staráme sa v organizácii dostatočne o dobrovoľníka po pracovno-právnej stránke? Sú naši dobrovoľníci poistení pre prípad úrazu alebo keby utrpeli hmotnú škodu pri svojej práci?
- Nemajú naši dobrovoľníci pri svojej práci dodatočné náklady, napr. cestovné, ktoré by mohla organizácia uhradiť alebo aspoň na ne prispieť? Ponúkli sme im túto možnosť?
- Dokážeme ako organizácia oceniť prácu dobrovoľníkov? Pamätáme napr. na spoločné posedenie, pri ktorom vyzdvihneme prácu jednotlivých dobrovoľníkov pred celou organizáciou a doprajeme im spoločenské uznanie alebo i malý darček? Spomenieme si na dobrovoľníka, keď má narodeniny alebo meniny a pošleme mu pozdrav? Staráme sa o spoločenský status dobrovoľníckej práce v komunite napríklad dostatočnou informovanosťou verejnosti článkami alebo rozhovormi v rozhlase či televízii? Umožníme aj dobrovoľníkom zúčastniť sa odborného seminára či školenia, na ktorý idú stáli pracovníci organizácie? Budujeme cieľavedome a s dlhodobým výhľadom status dobrovoľníka v spoločnosti?
- Dokážeme celý dobrovoľnícky program objektívne spolu so zúčastnenými vyhodnotiť a poučiť sa z chýb?

Je etickou zodpovednosťou neziskovej organizácie sa nad týmito etickými postojmi a dilemami pri práci s dobrovoľníkmi neustále zamýšľať a ich v praxi riešiť.

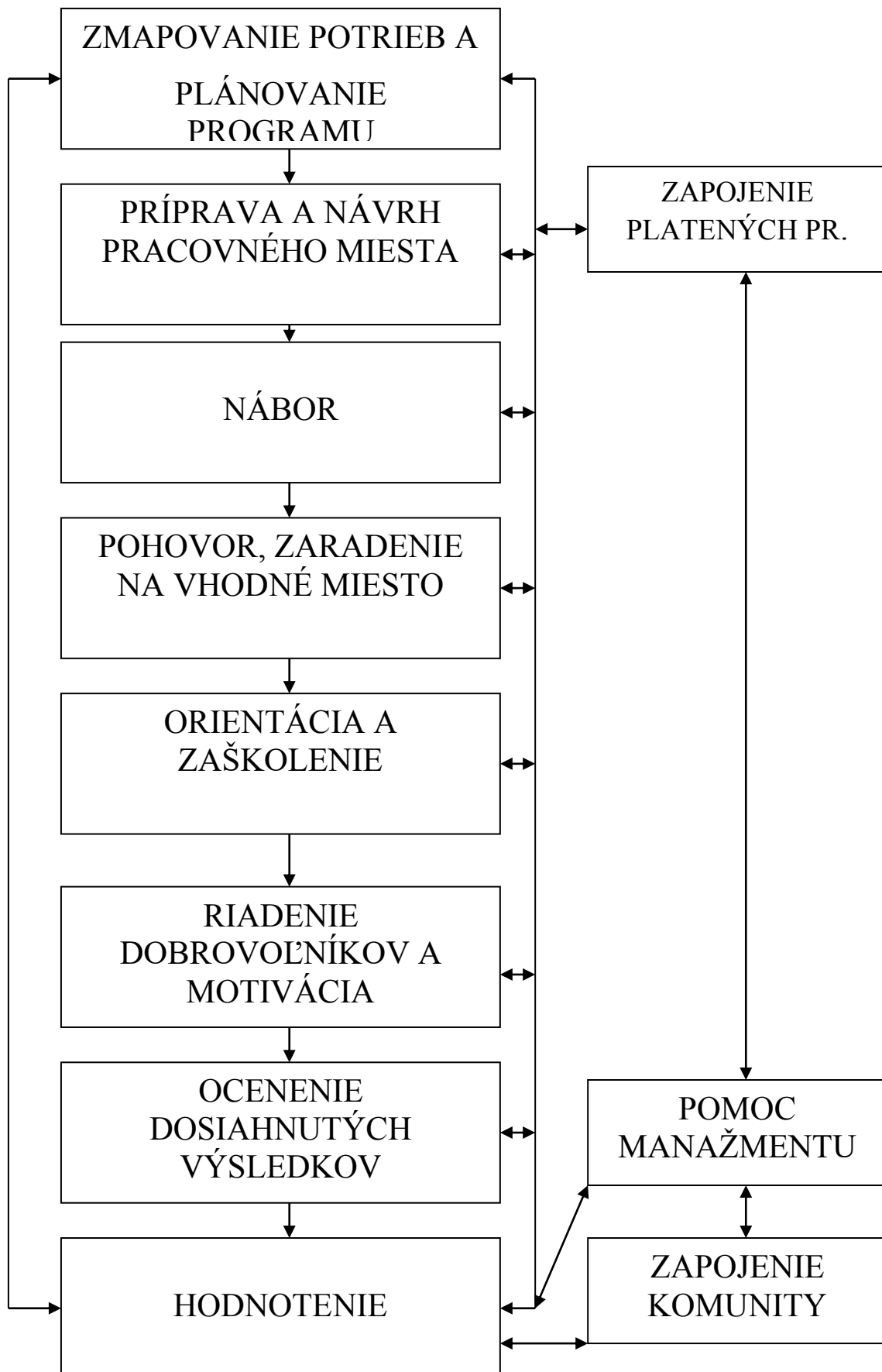
Všetky tieto otázky a ešte mnohé iné, ktoré z nich vyplývajú, nech sú výzvou na zamyslenie a podnetom pre praktickú aplikáciu etických princípov.

Z vyššie nastolených problémov je vidieť, aká dôležitá je požiadavka profesionálneho vzdelania aj pri práci s dobrovoľníkmi. Táto požiadavka je neoddeliteľne spätá s etikou. Etika v práci sociálneho pracovníka i dobrovoľníka predpokladá teda dobrú odbornú a profesionálnu vybavenosť. Kresťanská etika vyžaduje vysokú profesionalitu a je na každom sociálnom pracovníkovi, aby sa neustále vzdelával a považoval to za svoju etickú povinnosť a zodpovednosť voči klientovi. Treba si uvedomiť, že ak má byť pracovník na svojom poste efektívny, musí byť aj skutočný profesionál. Dobrá profesionálna vybavenosť a etika idú spolu ruka v ruku v ktoromkoľvek povolání, ale zvlášť pri práci, ktorá priamo ovplyvňuje osudy ľudí, teda i v práci sociálneho pracovníka.

Obr.1. PRELÍNANIE ZÁUJMOV ÚČASTNÍKOV DOBROVOĽNÍCKEHO PROGRAMU

Obr.2 FÁZY DOBROVOLEŇICKEHO PROGRAMU (manažment) / McCurley, S., Lynch, R., 1996/

Financovanie MNO

Pre tých, čo nevedia o treťom sektore veľa a stotožňujú ho len s dobrovoľníctvom a charitou, je už i obyčajná zmienka o súvislosti tretieho sektora s financiami nepatričnou a akosi neslušnou. Pojem biznis v tejto súvislosti používame v jeho najširšom význame – teda nielen ako obchodné podnikanie, ale aj ako podnikateľské subjekty (podniky, živnosti) a tiež ako spôsob profesionálneho podnikateľského správania a uvažovania.

V poslaní neziskovej organizácie sa obvykle o peniazoch príliš veľa nehovorí. Aj verejnoprospešné organizácie však existujú v prostredí trhovej ekonomiky a bez finančných prostriedkov (alebo iných zdrojov) by väčšinou nemohli svoju činnosť vykonávať (ONDRUŠEK a kol., 2000).

- Na Slovensku sa v posledných rokoch posilňuje trend partnerstiev medzi firmami a neziskovými organizáciami. Napríklad Tatra banka a.s., uzavrela s dvoma neziskovými organizáciami partnerstvo, pri ktorom ich podporuje sumou 1 Sk vždy, keď niektorý z jej klientov použije jej platobnú kartu. Banka si dotvára u svojich klientov imidž, pretože podporuje aktivity, ktoré dávajú ľuďom nádej. Výsledkom partnerstva je však aj skutočná finančná podpora dvoch neziskových organizácií. Ide o spojenectvo výhodné pre všetky strany.
- Pre organizácie tretieho sektora u nás v súčasnosti už nie je problém zvládnuť fundraising v zmysle napísania dobrej grantovej žiadosti. Predtým, ako sa však budeme zaoberať menej používanými spôsobmi získavania financií, ako sú individuálne darcovstvo a využívanie internetu, objasníme si niektoré používané termíny (LABÁTH V. 1998).

Grant je poskytnutie finančných prostriedkov na základe projektu či grantovej žiadosti MNO. Nie sú predmetom zdanenia ani DPH. Z daňového hľadiska ide o dar alebo finančný príspevok.

Členské príspevky sú finančné obnosy, ktorými členovia – jednotlivci alebo organizácie – platia za služby, ktoré im MNO poskytuje. U nás sa od členov očakáva aktívna účasť na živote organizácie, v zahraničí sa členstvo často chápe iba ako finančná podpora misie organizácie.

Dar je poskytnutie finančnej alebo nefinančnej podpory alebo služby bez nároku na odmenu. V niektorých prípadoch je však dar spojený so špecifickým očakávaním darcu, prípadne viazaný na konkrétny účel. Prijímanie darov sa riadi zákonom NR SR č. 366/ 1999 Z. z. o daniach z príjmov. Organizácia je povinná najneskôr do 31. januára oznámiť daňovému úradu výšku daru, meno, priezvisko a bydlisko darcu, ak úhrn darov od jedného darcu v účtovnom období prevýši 5000 Sk. Na získavanie darov používajú organizácie rôzne spôsoby: osobné návštevy potencionálnych darcov alebo osôb, telefonické rozhovory, hromadne posielané listy so žiadosťou o podporu, inzerciu, mediálne kampane, verejné zbierky a verejné dobročinné akcie. Poskytovateľ daru sa označuje ako **donor** (ONDRUŠEK a kol., 2000).

Fundraising – je cielená a plánovaná činnosť obyčajne mimovládnych organizácií, ktorá vedie k získavaniu finančných a nefinančných zdrojov na programy a vlastné fungovanie. **Fundraisor** je človek v organizácii, zodpovedný za fundraising (JALČOVÁ I. 1998.)

Samofinancovanie – činnosti, ktoré zabezpečujú pre MNO rôzne typy príjmov mimo grantov. Patria medzi ne : členské poplatky, poplatky za služby, predaj výrobkov, využitie hmotných aktív (napr. prenajímanie nehnuteľností, zariadení), využitie nehmotných aktív (príjem z patentov, licencií, prenajímanie mena organizácie na produktoch, poskytovanie garancie), podnikateľské investície (napr. profit z pridruženej organizácie, z aktivít nesúvisiacich s poslaním, spojené podnikanie s inými partnermi) a výnosy z investícií (úroky z úspor, finančné investície, dlžné úpisy a iné).

Základina – je kapitál a iný majetok organizácie určený na cielené zhodnocovanie. Cieľom je zvyčajne vytvoriť dlhodobý finančný základ na podporu verejnoprospešných cieľov, využívajúc pritom výnosy zhodnocovania základiny. Používajú tento nástroj nadácie, udeľujúce granty. U nás zákon pod týmto pojmom používa pojem imanie, nadačné imanie(ONDRUŠEK a kol., 2000).

Získavanie finančných zdrojov pre tretí sektor

U nás je rozšírená predstava, že základným zdrojom financovania MNO sú granty od nadácií, čo nezodpovedá pravde a ani v budúcnosti tak zrejme nebude.

Predstava, že financovanie z nadácií tvorí hlavný zdroj financovania, je mylná. Napriek známym menám (Ford, Kellog, Pew, Soros, Rockefeller, Hewlett, Turner, Gates) grantová podpora tvorí v USA len 2,1 % celkového príjmu, v Nemecku a Francúzsku je to 1%. Ani na Slovensku nebude hlavne v budúcnosti tento trend iný(JALČOVÁ I. 1998.)

Spektrum zdrojov pre financovanie 3S musí byť oveľa širšie. Sú to okrem príjmov od nadácií najmä podpora od domácich subjektov, privátneho sektora, znovuoživené tradície individuálneho darcovstva, štátna podpora a samofinancovanie.

Oslovovanie individuálnych darcov

sa pokladá za jednu z najstabilnejších metód. Na Slovensku sa okrem cirkevných a charitatívnych organizácií veľmi nevyužíva. Doteraz boli organizácie zvyknuté opierať sa najmä o podporu veľkých zahraničných nadácií, pri oslovovaní ktorých MNO získali určitú rutinu, ktorej sa držali. Išlo spravidla o 3 až maximálne dvadsať darcov, pri výpadku jedného alebo dvoch sa dostala organizácia do problémov. Pri individuálnom darcovstve uvažujeme so stovkami darcov, preto výpadok niektorých z nich organizáciu nepoloží. Preto táto metóda sa považuje za metódu, ktorá zabezpečí stabilitu organizácie.

Formy oslovovania individuálnych darcov

- Zrážky zo mzdy (kedysi tak bola podporovaná kampaň Hodina deťom, momentálne môžu ľudia na túto kampaň prispieť cez bankomaty)
- Verejné dobročinné akcie (pochod pre deti organizovaný UNICEF)
- Priamy kontakt (Dobrá novina)
- Členské príspevky
- Zasielanie pošty alebo telefonovanie- (už sa používa veľmi málo)
- S použitím iných technických prostriedkov, napr. platba cez internet, pomocou bankomatu...(Hodina deťom)
- Jedným z najvýznamnejších spôsobov financovania je **venovanie 2% svojich daní niektorej MVO**, ktorá však musí mať pre tento spôsob špeciálnu registráciu. Robí sa to

tak, že osoba (daňový subjekt) pri ročnom vyúčtovaní daní uvedie do konkrétneho formulára, ktorej MVO chce svoje 2% venovať. (Tlačivá na prijímanie 2% zaregistrovaných organizácií sú dostupné na internete. Kde si môžete vybrať.) **Je možné takto nasmerovať až 3% z daní**, (ktoré by inak išli štátu) a to v prípade, že darca odpracoval ako dobrovoľník v príslušnom roku viac než 40 hodín dobrovoľníckej činnosti pre niektorú neziskovú organizáciu či združenie. Organizácia o tom dobrovoľníkovi vydá potvrdenie, ktoré má predpísanú formu s počtom odpracovaných hodín (dá sa nájsť na internete), Darca môže svoje 3 % darovať akejkolvek neziskovej organizácii zaregistrovanej na prijatie 2%. Môže svoj finančný príspevok dokonca rozdeliť medzi dve organizácie. Nezáleží, v ktorej organizácii darca pracoval ako dobrovoľník, svoj príspevok môže venovať celkom inej organizácii.

Pri všetkých metódach oslovovania individuálnych darcov pracujeme so štyrmi skupinami: médiá, sponzori, sprostredkovatelia, individuálni darcovia (JALČOVÁ I. 1998.)

- **Médiá** predstavujú dôležitú a dnes už nevyhnutnú zložku úspešnej kampane pri oslovovaní individuálnych darcov. Bývajú však jednou z najťažšie získateľných skupín, ktorú treba nadchnúť pre myšlienku zbierky. Preto treba na médiá myslieť v predstihu a vytvárať kontakty na vplyvných ľuďoch v jednotlivých médiách.

V rámci získavania médií oslovujeme najmä dve základné skupiny : odborníkov na komunikáciu s médiami a verejne známe osobnosti.

Keďže pre prácu s médiami nemajú MNO zvyčajne dostatok skúseností, je dobré, keď sa obrátia o pomoc k **odborníkom z reklamných alebo public relations agentúr**, a to najmä na 2 skupiny odborníkov : kampanistov (majú skúsenosti s prípravou kampane) a kreatívcov (pomáhajú s inovatívnymi nápadmi, ako nekonvenčne osloviť darcov v dnešnej spleti kampaní a reklám, ako vymyslieť nápad a zaujať (ONDRUŠEK a kol., 2000).

Osobnosti dodávajú zbierke kredit, ktorý potrebuje mať na verejnosti. Treba im ponúknuť obojstranne výhodný vzťah, ktorý zo strany MNO spočíva v budovaní imidžu známej osobnosti a zvýraznení jej dôveryhodnosti.

- **Sponzori**

Máloktorá MNO má dostatok zdrojov na zabezpečenie kampane. Preto treba vopred stanoviť, ktoré časti kampane budeme hradit' svojpomocne a ktoré za pomoci sponzorov.

Nezisková organizácia sa dostáva do pozície predajcu médií, ktoré sa jej podarilo získať. Sponzora zaujíma hlavne spojenie jeho mena s niečím pozitívnym, zvýšenie svojej viditeľnosti. Sponzorom možno zo strany MNO ponúknuť aj zvýšenie sociálneho kreditu v spoločnosti, spojenie jeho mena so známymi osobnosťami s vysokým sociálnym kreditom, ktoré tieto osobnosti už majú alebo si ho v rámci kampane vytvárajú. (viď kampaň Hodina deťom) (JALČOVÁ I. 1998.)

- **Sprostredkovatelia**

V našich podmienkach sa zatiaľ nenašiel vhodný spôsob, ako okamžite po oslovení individuálneho darcu možno získať jeho príspevok. Darca to môže urobiť následne z pošty alebo banky, ale pod tlakom povinností mnoho darcov tak už neurobí, teda "vychladne". Preto sú dôležití sprostredkovatelia, ktorí pomôžu jednotlivé príspevky zbierať. Obyčajne si sprostredkovateľ nechá zaplatiť za túto službu určitý podiel z každého príspevku. Sprostredkovatelia môžu byť i dobrovoľníci, ale efektívny manažment dobrovoľníkov tiež organizáciu niečo stojí, minimálne samostatný úväzok manažéra.

- **Individuálni darcovia**

Rozhodnutie dať závisí od mnohých faktorov. Patria k nim:

- *Emócie* – darca sa nerozhoduje iba na základe zrelej úvahy, ale hlavne na základe emócií. Uvedomenie si tohoto faktu nám ušetrí zbytočné vysvetľovanie a argumentovanie.
- *Dôvera* - nie je možné ju budovať až počas zbierky. Ak sme už v predchádzajúcom období boli úspešní pri získaní a použití peňazí, zvyšuje to náš kredit v očiach darcu (aj iní nám dôverujú)
- *Lahkosť dávania*- spôsob dávania by mal byť čo najjednoduchší, umožňovať dať ihneď. Čím je zložitejšie poskytnúť peniaze, čím väčší čas uplynie od rozhodnutia dať, tým je menšia pravdepodobnosť, že darca skutočne dá.

Jednoduchosť komunikácie – dostupnosť informácie o zbierke a pochopiteľnosť pre darcu (ONDRUŠEK a kol., 2000).

Internet ako médium na získavanie zdrojov

Internet sa vyznačuje viacerými výhodami využiteľnými pri získavaní zdrojov: okamžitý prístup k informáciám, schopnosťou prekonať vzdialenosti. Zároveň umožňuje darcovi realizovať svoj úmysel darovať okamžite a jednoduchým spôsobom. On-line fundraising spočíva v prijímaní platieb od darcov prostredníctvom platobných kariet cez internet.

Internet ako médium môže veľmi pomôcť organizáciám s financovaním. Organizácie môžu cez internet priamo osloviť darcov, napríklad verejnou reklamou na Facebooku, zverejňovaním svojej web stránky, písaním cielených e-mailov a podobne.

Výhody internetu:

- nízke náklady na zviditeľnenie organizácie
- oslovujú populáciu s vyššími príjmami aj bežných ľudí
- ukazujú pokrokovosť organizácie, ľahko dostupné informácie o organizácii na jej web stránke

Vysoká návštevnosť stránky dovoľuje organizácii uzatvárať dohody o prenajatí priestoru stránky na reklamu (ONDRUŠEK a kol., 2000).

Samofinancovanie neziskových organizácií

Chápeme ním hlavne zabezpečovanie rôznorodosti príjmov mimo grantov. Je to spôsob, ako zaistiť stabilitu organizácie. Bude výzvou pre 3S na Slovensku pre najbližšie desaťročie.

Treba si uvedomiť, že dosahovať zisk nie je ľahké, inak by všetci podnikali. V súkromnom sektore 3/4 podnikateľských pokusov malých firiem končí krachom. Podnikanie nie je cesta k rýchlym peniazom. Trvá roky až desaťročia, pokiaľ je firma schopná produkovať zisk tak, aby ho nemusela celý používať na rozvoj podnikateľských aktivít (ONDRUŠEK a kol., 2000).

Základiny neziskových organizácií

U nás ich zákon pomenúva základným imaním. Sú vhodným nástrojom na udržanie trvalej finančnej stability organizácie. Darí sa tak najmä v krajinách s rozvinutým finančným trhom a stabilizovanými pravidlami na ich regulovanie.

Vhodný nástroj pre organizácie s dlhodobým záväzkom voči svojmu poslaniu, so silnou podporou členov a donorov a so strategickým finančným plánom.

Princípy základiny:

- organizácia plánuje existovať niekoľko desiatok rokov
- má k dispozícii finančné prostriedky, ktoré nie sú bezprostredne nutné na jej prevádzku a programy a ktoré zhodnocuje napr. vhodným investovaním, nákupom akcií, alebo prenajíma nehnuteľnosti, ktoré vlastní a nepotrebuje pre svoje účely
- právne a spoločenské prostredie umožňuje tieto prostriedky investovať

organizácia je dlhodobo schopná znášať mieru rizika s investovaním spojenú (ONDRUŠEK a kol., 2000).

Partnerstvá medzi podnikmi a neziskovými organizáciami.

Napriek názoru, že hnacou silou podnikania je vôľa po zisku, treba poznamenať, že tu sa motivácia väčšiny podnikateľov, manažmentu ani zamestnancov nekončí. Každý podnikateľ či manažér má svoje hodnoty, ktoré prenáša do firmy. Vzniká tak podniková kultúra, ktorá okrem ekonomického úspechu podporuje i pohodu, kultúru, vzdelanie, životné prostredie, náboženské hodnoty či napr. správnu životosprávu. Celosvetový trend ukazuje, že komerčne orientované organizácie menia svoje hodnoty. Podniky zameriavajú svoje aktivity na komunity, pri svojom vývoji sa zameriavajú na tvorbu stratégií na báze spoločenskej zodpovednosti. V sociálne zodpovednom podniku ide o tie isté alebo podobné hodnoty, ktoré vyznávajú ľudia v neziskových organizáciách.

Niektoré podniky sa priamo zameriavajú popri svojej činnosti na dobrovoľníctvo alebo podporu neziskových aktivít. Napríklad jedna z najväčších poisťovacích spoločností v USA zaviedla prax, že v určitý deň v týždni počas pracovnej doby sa zamestnanci mohli realizovať ako dobrovoľníci v činnosti pre zazmluvnené mimovládne organizácie. Podporovali zanedbanú mládež tým, že im úspešní zamestnanci sprostredkovali na stretnutiach príbehy svojho života ako model (ONDRUŠEK a kol., 2000).

Partnerstvá medzi takto zmýšľajúcimi podnikmi a MNO umožňujú podnikom v prvom rade sústrediť sa na zisk a svoje sociálne zamerané aktivity realizovať pomocou neziskovej organizácie. Partnerstvá môžu mať podobu jednoduchej dohody o odvode percentuálnej časti predajnej ceny až po zložitejšie dohody. Podpora dobročinných aktivít pomáha podniku budovať reputáciu v spoločnosti a lojalitu zákazníkov.

Formy podpory podnikov

Je v moci majiteľa vybudovať v podniku tradíciu dobročinnosti. Môže systematizovať podporu dobročinným akciám, zabezpečiť pracovné a finančné podmienky na spoluprácu, reprezentuje firmu na spoločenských akciách a udalostiach dobročinného charakteru, pracuje v správnej rade MNO, kde poskytuje odborné vedomosti. Môžu navrhnúť zamestnancom dobrovoľnú pravidelnú zrážku zo mzdy na dobročinnosť.

Priama finančná podpora štátu

Príjmy z verejných zdrojov sú vo svete významnou čiastkou celkových príjmov neziskových organizácií, pretože neziskové organizácie vykonávajú veľkú časť služieb pre obyvateľstvo, na úhradu ktorých prispieva štát, región alebo obec.

Jeden z najvýznamnejších zdrojov príjmov MVO u nás sú dve percentá z daní. Každá osoba, ktorá je plátcou daní, môže nasmerovať 2% svojich daní pre konkrétnu neziskovú organizáciu, ktorá sa špeciálne zaregistruje ako prijímateľ 2%. Štát sa vlastne takto vzdáva časti svojich daní v prospech MVO. Dokonca je možné nasmerovať až 3% svojich daní na tento účel, pokiaľ darca odpracoval v príslušnom roku viac než 40 hodín ako dobrovoľník a má o tom príslušné potvrdenie od organizácie, pre ktorú dobrovoľnícky pracoval.

Možnosti získania prostriedkov zo štátnych zdrojov na Slovensku sú:

príspevky na činnosť občianskych združení – najmä ministerstvo školstva, zdravotníctva, ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, ministerstvo kultúry (ONDRUŠEK a kol., 2000).

Prostriedky získané od samospráv : Prostriedky sa dajú získať aj od vyšších územných celkov, miest a obcí, ktoré často vypisujú svoje vlastné granty na rôzne účely. Podrobnosti bývajú zverejnené na web stránkach týchto subjektov.

Prostriedky získané od EU: Je možné požiadať aj o financovanie cez fondy EU. Aj nezisková organizácia môže byť subjektom- prijímateľom takýchto prostriedkov zo štrukturálnych fondov EU, napr. z Európskeho sociálneho fondu. Je to však spojené s veľkou byrokraciou a podrobným vyúčtovaním. Často papierová práca pri získavaní prostriedkov z EU tvorí väčšinu času, ktorý na projekte organizácia odpracuje.

Literatúra

1. BARÁT, J, 2000. in: Ondrušek a kol. Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie. PDCS, 2000. 307 s. ISBN 8-968095-3-9.
2. BEDNAŘÍK A. 1998. Efektívna komunikácia. In: Bednařík a kol. Čítanka pre neziskové organizácie, Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Bratislava, 1998 s.109-134. ISBN 80-967890-5-8. 200 s.
3. BROZMANOVÁ GREGOROVÁ A., MARČEK, E., MRAČKOVÁ A. 2009. Analýza dobrovoľníctva na Slovensku.2009 . Vydal PDCS, 200 s. Nájdené na internete na http://www.cpf.sk/files/files/text_analyza_dobrovolnictva_sk.pdf 2.3.2023.
4. BÚTORA M., FIALOVÁ Z. 1995. Neziskový sektor a dobrovoľníctvo na Slovensku, SAIA-Focus, Bratislava , 1995, s. 87. ISBN 8096748009
5. BÚTORA, M. 1998. Tretí sektor vo svete a u nás, In.: Čítanka pre neziskové organizácie , Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Bratislava, 1998, s. 159-172. ISBN 80-967890-5-8. 200 s.
6. McCURLEY, S., LYNCH, R. 1996. Volunteer Management. Mobilizing all the Resources of the Community. Downers Grove, IL, Heritage Arts Publishing, 1996, 120 s. ISBN 13-978-0911029451.
7. DEMEŠ P. 2000. Občianska advokácia alebo ako dosiahnuť spoločenskú zmenu, SAIA, Bratislava 2000, s. 44.
8. DEMEŠ, P., 2013. Kolektívny portrét. Dibuk, 2012. 167 s. ISBN 9788097116736.
9. DUDEKOVÁ, G. 2003. Od milosrdenstva k štátnej opatere. In: *História* č. 4/2003. Vyd. História, Bratislava. ISSN:1335-8316.
10. DUDEKOVÁ, G. 1998. Dobrovoľné združovanie na Slovensku v minulosti. SPACE, Bratislava, 1998. Nájdené na <https://www.dejiny.sk/eknihy/gd.htm>. Nájdené 25.1.2024.
11. HAVIERIK, P., 2004. Zrod kresťanského mníšstva. In: *Historická revue*, č. 4, roč. XV. KLEIO, Bratislava. ISSN 1335-6550.
12. HRUBALA J. 1998. Neziskové právo vo svete a u nás, Čítanka pre neziskové organizácie I, Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Bratislava, 1998, s.173-190. ISBN 80-967890-5-8. 200 s.
13. JALČOVÁ I. 1998. Marketing v neziskových organizáciách In.: Čítanka pre neziskové organizácie I, Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Bratislava, 1998, s.69-82. ISBN 80-967890-5-8.

14. ONDRUŠEK a kol., 2000. Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie, Bratislava 2000, s.307 ISBN 10 8096809539
15. KUVÍKOVÁ, H., ŠVIDROŇOVÁ, M., 2013. Posúdenie schopnosti súkromných neziskových organizácií poskytovať verejné služby. In: Slovenská štatistika a demografia, 2/2013. ISSN: 1339-6854.
16. LABÁTH V. 1998. Vedenie ľudí a riadenie organizácie. In: Čítanka pre neziskové organizácie I, Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Bratislava, 1998, s.135-158. ISBN 80-967890-5-8.
17. MATOUŠEK , O. a kol. 2012. *Základy sociální práce*. Portál, Praha.312 s. ISBN 9788026202110
18. MESSINA, R. 2005. *Dějiny charitativní činnosti*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří. 150 s. ISBN 9788071928591
19. NOVOTNÁ, V., SCHIMMERLINGOVÁ, V. 1992. *Sociální práce – její vývoj a metodické postupy*. Skriptum. Univerzita Karlova, Praha.
20. ONDRUŠEK D. 1998. Čo sú neziskové organizácie. In: Ondrušek a kol. Čítanka pre neziskové organizácie I, Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Bratislava, 1998, s.11-32. ISBN 80-967890-5-8. 200 s.
21. PAULINIOVÁ Z. 1998. Vzťahy s verejnosťou a práca s médiami. In: Čítanka pre neziskové organizácie I, Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Bratislava, 1998, s.83-108. ISBN 80-967890-5-8. 200 s.
22. PRUŽINSKÁ, J. 1998. Tvorba a rozvoj tímu. In: Čítanka pre neziskové organizácie I, Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Bratislava, 1998, s. 33-52.
23. RADKOVÁ, L. 2001. Význam neziskového sektora v sociálnej práci. Dizertačná práca. Trnava, Trnavská univerzita, 2001, 111 s. Nepochikované.
24. SALAMON, L. 1994. The Rise of the Non-Profit Sector, Foreign Affairs, 73, 1994, č.4, s. 109-122. Nájdené na : <https://www.foreignaffairs.com/articles/1994-07-01/rise-nonprofit-sector> 22.1.2024.
25. SIP, D. 1998. Začiatky organizovania na Slovensku, Prešovské občianske fórum, Prešov, 1998 s.48. Nájdené na <https://www.cpf.sk/files/files/Majchrak-Butora-Strecansky.pdf>. 21.1.2024.
26. SINCLAIR, K. 1998. Neziskové právo vo svete a u nás. In: Čítanka pre neziskové organizácie I, Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Bratislava, 1998, s. 173-190. ISBN 80-967890-5-8.

27. ZELENÁKOVÁ, M. 1998. Strategické plánovanie organizácie. In: Čítanka pre neziskové organizácie, Centrum prevencie a riešenia konfliktov, Bratislava, 1998, s. 53-68. ISBN 80-967890-5-8.

Internetové zdroje:

<https://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/cirkvi-a-nabozenske-spolocnosti/evidencia-cirkevnych-pravnickych-osob/> vyhľadane 10.2.2023

https://www.culture.gov.sk/wp-content/uploads/2019/12/Smernica-c.-13_2021-k-evidencii-pravnickych-osob.pdf vyhľadane 10.2.2023

https://nadaciapontis.sk/wp-content/uploads/2022/06/T_700_Vyrocnna_sprava_2021_web.pdf vyhľadane 10.2.2023

<https://www.nadaciapontis.sk/o-nas/nasa-vizia/> vyhľadane 11.2.2023

<https://www.nadaciapontis.sk/o-nas/nasa-vizia/> vyhľadane 8.2.2023

<https://redcross.sk/dokumenty-a-publikacie/> vyhľadane 20.2.2023

[Dokumenty a publikácie – Slovenský Červený kríž \(redcross.sk\)](#) vyhľadane 21.2.2023

<https://www.itretisektor.sk/pravo/pravne-formy-organizacii-neziskoveho-sektora/> Dohľadane 24.1.2024.

Prílohy

Príklady konkrétnych mimovládnych organizácií

Slovenský Červený kríž

Činnosť Červeného kríža na našom území sa datuje ešte pred vznik Československej republiky. V roku 1879 v Uhorsku, bola založená spoločnosť Červeného kríža. Na území Slovenska postupne vznikali jej pobočky v mestách ako Banská Štiavnica, Nitra, Bratislava a Košice.

Aj počas prvej svetovej vojny sa na našom území organizačne rozvíjala pomoc Červeného kríža v nemocniciach a lazaretoch. Takmer vo všetkých slovenských mestách pracovali dobrovoľné sestry Červeného kríža. 28. októbra 1918 vznikla prvá Československá republika. 6. februára 1919 vznikla prvá spoločnosť Červeného kríža Čechov a Slovákov – Československý Červený kríž (ČSČK). Jeho predsedníčkou sa stala Alica G. Masaryková, dcéra československého prezidenta Tomáša Garrigua Masaryka, ktorý bol tiež čestným prezidentom ČSČK.

V liste pre Alicu T.G. Masaryk napísal : „Uznávajúc nutnosť vybudovať ústrednú organizáciu Československého Červeného kríža pre celú republiku, menujem Ťa, predsedníčkou Československého Červeného kríža a poverujem Ťa, aby si ihneď vykonala všetko, čo je potrebné na zorganizovanie tejto inštitúcie a na to, aby ČSČK mohol bezodkladne začať svoje pôsobenie a nadviazať styk medzinárodnou organizáciou Červeného kríža na základe Ženevskej dohody a dodatočných medzinárodných zmlúv.“³

5. mája 1919 bola založená Liga spoločností Červeného kríža, v roku 1991 bola premenovaná na Medzinárodnú federáciu spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca.

V júni 1919 vzniklo riaditeľstvo Slovenskej divízie ČSČK, sídlo bolo v Bratislave neskôr ho presunuli do Trenčína. Od roku 1924 sídlila Slovenská divízia už v Turčianskom Sv. Martine. 1. decembra 1919 Medzinárodný výbor Červeného kríža uznal ČSČK. 11. januára 1920 sa Československý Červený kríž stal členom Ligy spoločností Červeného kríža a Červeného polmesiaca.

26. januára 1921 vznikol Dorast ČSČK (predchodca dnešnej Mládeže SČK) čo predstavovalo prvú jednotnú detskú a mládežnícku organizáciu v Československu zacielenú na osvetu a zlepšenie zdravia u detí.

³ <https://redcross.sk/dokumenty-a-publikacie/>

V prvom období ČSČK zameriaval svoju činnosť na pomoc pri budovaní zdravotníctva, šírenie zdravotníckej osvetu a sociálno-charitatívnu činnosť. Zbierali sa príspevky pre sirotince, chudobince, nemocnice, internáty, ale aj jednotlivcov (vdovy, siroty, invalidov). Počas vystaňovaleckej vlny zabezpečoval poradne, stravovne a ubytovne pre migrantov. Postupne sa začali budovať sociálno-zdravotné domovy, poradne, ozdravovne. Mali výraznú zásluhu na likvidovaní a prevencii epidémií, založili pátraciu službu pre vojakov a ich príbuzných.

V roku 1926 s pomocou prezidentky Alice Masarykovej a spolku Živena bol v Martine otvorený Ústav Milana Rastislava Štefánika, čo bola prvá škola sociálno-zdravotníckych pracovníčok na Slovensku. To umožnilo rozšíriť kurzy pre dobrovoľné sestry Červeného kríža, slúžilo rozvoju samaritánskej činnosti a rozvoju zdravotníckej výchovy obyvateľstva.

Od roku 1953 Vznikali zdravotnícke družiny ČSČK. Pomocou zdravotníctva v prevencii organizovali nábor bezpríspevkových darcov krvi, školenia prvej pomoci, plnili úlohy v civilnej ochrane obyvateľstva. Šírili zdravotnícku osvetu a poskytovali doplnkovú ošetrovateľskú službu v rodinách. Tiež poskytovali aktívnu pomoc pri očkovaní proti detskej obrne, zakladali letné detské tábory pre zdravotne postihnuté deti. Založili Vodnú záchrannú službu Červeného kríža a organizovali zbery liečivých pre farmaceutický priemysel prostredníctvom dobrovoľníkov Červeného kríža.

Prelomový bol rok 1992. 8. december 1992 vláda Slovenskej republiky uznala vznik Národnej spoločnosti Slovenský Červený kríž ako jedinej štátom uznanej spoločnosti, ktorá bude podľa ženevských dohôrov a ich dodatkových protokolov rozvíjať svoju činnosť na území Slovenskej republiky.

1. januára 1993 sa rozdelila Československá republika. Marec 1993 – Slovenská republika ratifikovala Ženevské dohovory a ich dodatkové protokoly. Máj 1993 - bol prvý ustanovujúci Zjazd Slovenského Červeného kríža a vznikla samostatná národná spoločnosť.⁴

V 20. storočí vznikol zákon č. 460/2007 o Slovenskom Červenom kríži a ochrane znaku a názvu Červeného kríža a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Slovenský Červený kríž je jediná národná spoločnosť Červeného kríža pôsobiaca na celom území Slovenskej republiky podľa Ženevských dohôrov a ich dodatkových protokolov, ktorá ako pomocná organizácia orgánov verejnej správy v humanitárnej oblasti plní úlohy ustanovené medzinárodnými zmluvami a týmto zákonom (§ 5 ods. 1). Slovenský Červený kríž v súlade so Ženevskými dohovormi a ich dodatkovými protokolmi a závermi

⁴ [Dokumenty a publikácie – Slovenský Červený kríž \(redcross.sk\)](http://redcross.sk)

medzinárodných konferencií Červeného kríža a Červeného polmesiaca plní v čase mieru a v čase vojny alebo vojnového stavu najmä tieto úlohy v zmysle zákona č. 460/2007 Z. z.:

a) pôsobí ako výlučne uznaná pomocná organizácia vojenských zdravotníckych zariadení a zdravotníckych útvarov a je výhradne oprávnený pripravovať a vykonávať pomocnú vojenskú zdravotnícku službu; na ten účel získava, registruje, organizuje a pripravuje dobrovoľných zdravotníckych pracovníkov a zdravotníckych dobrovoľníkov Slovenského Červeného kríža,

b) podieľa sa na civilnej ochrane obyvateľstva; na ten účel spolupracuje s orgánmi štátnej správy na úseku civilnej ochrany, môže poskytovať zdravotnú, záchrannú a inú humanitárnu pomoc v prípade mimoriadnych udalostí a núdzového stavu a na základe zmluvy s Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo vnútra“) plní ďalšie úlohy ustanovené osobitným zákonom,

c) spolupracuje pri organizovaní, poskytovaní a sprostredkovaní zdravotnej a záchranej pomoci a organizuje, poskytuje a sprostredkúva inú humanitárnu pomoc pri mimoriadnych udalostiach a núdzovom stave v postihnutých oblastiach aj mimo územia Slovenskej republiky na základe výzvy alebo podnetu príslušných štátnych orgánov, ako aj na základe vlastného rozhodnutia,

d) pôsobí ako zložka integrovaného záchranného systému,

e) je oprávnený uskutočňovať školenie a výučbu obyvateľstva v poskytovaní prvej pomoci podľa osobitného predpisu na základe akreditácie Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo zdravotníctva“),

f) organizuje a zabezpečuje bezpríspevkové darcovstvo krvi a odber krvných produktov na diagnostické a liečebné účely na základe zmluvy s ministerstvom zdravotníctva a v súčinnosti so zdravotníckymi zariadeniami; túto pôsobnosť vykonáva najmä v spolupráci s Národnou transfúznou službou Slovenskej republiky,

g) pomáha orgánom štátnej správy na úseku zdravotnej starostlivosti pri poskytovaní ďalších zdravotných a záchranných služieb, h) poskytuje sociálnu pomoc podľa osobitného predpisu a v spolupráci a na základe zmlúv s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo práce“) a ďalšími orgánmi štátnej správy na úseku sociálnej pomoci, obcami a vyššími územnými celkami poskytuje humanitárnu starostlivosť,

i) zabezpečuje pátraciu službu podľa Ženevských dohovorov a ich dodatkových protokolov¹⁾ a príslušných medzinárodných pravidiel; pri plnení tejto úlohy sú Policajný zbor Slovenskej

republiky, orgány štátnej správy, obce a vyššie územné celky povinné poskytnúť Slovenskému Červenému krížu pomoc a potrebné informácie,

j) oboznamuje obyvateľstvo so základnými princípmi Červeného kríža, so zásadami medzinárodného humanitárneho práva, šíri myšlienky mieru, mierového spolužitia, vzájomnej úcty a porozumenia medzi ľuďmi, národmi a štátmi; na základe zmlúv s vysokými školami a strednými školami sa podieľa na organizovaní a uskutočňovaní výučby medzinárodného humanitárneho práva,

k) oceňuje bezpríspevkových darcov krvi bronzovou, striebornou, zlatou a diamantovou plaketou prof. MUDr. Jána Jánskeho a medailou MUDr. Jána Kňazovického; podrobnosti upravujú Stanovy Slovenského Červeného kríža (ďalej len „stanovy“),

l) oceňuje občanov Slovenskej republiky, ktorí účinným zásahom a nasadením vlastného života poskytli pomoc iným fyzickým osobám, ktorých život bol bezprostredne ohrozený, medailou „Za záchranu života“ a udeľuje občanom Slovenskej republiky ďalšie ocenenia za celoživotný výkon dobrovoľnej služby v prospech humanity; podrobnosti upravujú stanovy,

m) poskytuje ďalšie všeobecne prospešné služby podľa osobitného zákona.

Prevzaté zo stránky <https://redcross.sk/dokumenty-a-publikacie/> 10.12.2023